

ויהי ביום השמיני

מִרְשֹׁתַּי מֶלֶךְ יוֹשֵׁב	עַל כֶּסֶּא רַם וְנֹשֵׂא
תְּהַלְתּוּ מַלְאָה הָאָרֶץ	וְהָיוּ שָׁמַיִם כֶּסֶה.
מַעַן לִדְלֹל וּלְנַשֵּׁשׁ אֲבִיּוֹן	אֲשֶׁר בּוֹ חֹסֶה
הַבְּחוּר בַּעֲמֻוֹ וְעַל כָּל	עַמִּים רֹאשֵׁם נֹשֵׂא.
שֹׁבֵר מַטּוֹת עוֹלָם	אֲשֶׁר לִבְכֶּם הַמַּסָּה.
בְּצֹל יָדוֹ הַבִּיָּאִים	וְעֵינֵי עֲלֵיהֶם חֹסֶה.
הִיָּה לָהֶם לְמַשִּׁיעַ	בַּעַת כִּי אֲמַנְהָ פֶסֶה
שֹׁפֵךְ עֲלֵיהֶם רוּחַ חַן	וְעֵתָם נֹשֵׂא.
נָתַן חֲמֹדָת אֲיִיבֵיהֶם	לִמֵּי לְמַסָּה
אִזְּדַעְו הַכֹּל כִּי כָל	אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֶׂה.

6

10

יַעֲזֹרֵהוּ הַשֵּׁם עַל מַעֲשֵׂה

רִצּוֹנוֹ לְמַעַן שְׁמוֹ.

יִשְׁקִיף בְּרַחֲמָיו לְבָרְכֵנוּ	מִשְׁמֵי מְרוֹמוֹ.
יֵאֵר פְּנֵיו אֲתָנוּ וּיִפְרֹשׁ עֲלֵינוּ	סוֹכֵת שְׁלוֹמוֹ.
יַעֲזֹרֵה אֶהְבֵּת הָדוֹר וּיִזְכֹּר	כִּי אֲנַחְנוּ עַמּוֹ.
יִשְׁיִבֵנוּ לְקִדְמוֹתָיו	וּיְבַהֵר לֵנוּ הַדְּרוֹמוֹ.
יִשְׁבֵּר לֵב אֲוִיבֵנוּ וְיִשְׁפֹךְ	עֲלֵיהֶם וְעַמּוֹ.
יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ	וּכְקֶשׁ יֵאֱכַלְמוּ.
יִשִּׁים לֵב כָּל עֲבָדָיו וְיִשְׁתַּחֲוּוּ	לֹא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ.
יִגְלֶה מַלְכוּת מִשְׁחָנוֹ וְחַדְוֵי	מִשְׁרָה עַל שְׁכֻמּוֹ.
יִתֵּן מִבְּשָׂר לִירוּשָׁלַם	וְכֵה יֵאֵמֵר בְּנָאֻמוֹ
הֵנָּה מֶלֶכְךָ בָּא בַּחֲיִלְךָ	בַּעֲקֵב טַעֲמוֹ.

15

20

כְּכַתּוּב צִאֲנִיה וְרִאֲנִיה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֶה (שִׁיר הַשִּׁירִים ג' י"א.).

ט

וזהו ש"ה צאינה וראינה בעות ציון במלך שלמה צאינה וראינה בעות ציון בנים המצוינים לבוראן במילה ובתגלחת ובציצית במלך שלמה מלך שהשלום שלו (א). ד"א במלך שלמה המלך שהשלום את מעשיו לבריותיו, השלים האש לאברהם אבינו, השלים חרב ליצחק אבינו, השלים מלאך ליעקב אבינו. ד"א במלך שלמה המלך שהוא עושה שלום בבריותיו (ב). אמר רבי יוחנן כתיב המשל ופחד עמו (איוב כ"ה ב'). אמר רבי יעקב דכפר חנין המשל זה מיכאל, ופחד זה גבריאל. עמו שהן מושלמין זה לזה, לא זה מוסיף את זה ולא זה מוסיף את זה (ג). אמר רבי יוחנן מימיה של חמה לית ראת פנימיה של לבנה ולית מול קדים לחבריה ולית מול חמיטא דקוטריי. אמר רבי לוי כולחן סלקין הפיכין כהדין דסליק בסולם הפוך וכל כך להשלים בין בריותיו (ד). בעטרה שעטרה לו אמו אמר רבי יצחק חזרת על כל המקרא ולא מצינו שעשה בת שבע עטרה לשלמה בנה אלא זה אהל מועד שהוא מעוטר בתכלת ובארנמן ובתולעת השני ובשש (ה). שעטרה לו אמו (שה"ש שם). אין אמו אלא ישראל שנאמר ולאומי אלי האוינו (ישעיה נ"א ד'). (ו). אמר רבי חונא שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר בדיב יוסי אמר לו אפשר ששמעת מאב"ך מהוא בעטרה שעטרה לו אמו. אמר לו אין. אמר לו למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מראי והיה קורא אותה בתי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי, כך בתחלה חיבב הקב"ה את ישראל והיה קורא אותן בת דכתיב שמעי בת דאמי (תהלים מ"ה י"א), לא זו מחבב עד שקרא אותן אחותי דכתיב פתחי לי אחותי דעיתי (שה"ש ה' ג'), לא זו מחבב עד

(א) פסיקתא דרי"ב ב' ע"ב ספרא מ"ד ע"ג שה"ש רבה פ"ג ס"א ילקוט רמז ס"ע ילקוט שה"ש. רמז תתקפ"ו בסדר רב פ"ב ס"ח שמונה רבה פ"ב ס"ה.

(ב) פסיקתא שם שהש"ר שם.

(ג) פסיקתא רבתי ק"ה ע"ב, ועי' רבדים רבה פ"ה ס"ב תנחומא וי"ש סכ"ח, ועי' ילקוט רמז קפ"ו וילקוט איוב רמז תתק"ב חרעם לאיוב כ"ה ב' פסיקתא דרביה שם ספרא שם ירוש' ראש השנה נ"ח ע"א (פ"ב ה').

(ד) פסיקתא דרי"ב שם שהש"ר שם במ"ד שם רבדים רבה שם ר"ה כ"ז ע"ב ירושלמי ר"ה שם.

(ה) פסיק' דרי"ב שם שהש"ר שם בשם ר' חנינה בר יצחק, במ"ד שם שם"ר שם.

(ו) ספרא שם.

שקרא אותן אמר דכתיב שמעו אלי עמי ולאומי אלי האניו (ישעיה שם). לאמי
 כתיב. עמד רבי שמעון בן יוחאי ותשקו לרבי אלעזר על ראשו אמר לו אלו לא
 באתי לעולם אלא לשמע דבר זה כדאי (ז). ביום חתונתו (שהש שם). ביום
 ששרתה שכניה בישראל וביום שמחת לבו (שהש שם). ביום שירדה אש חדשה
 5 מן המרום וליחכה על גבי המזבח את העולה ואת החלבים. ואיה זה וזה יום
 שמיני יום ששימש אהרן בכהונה גדולה. מכלן ממה שקריו בענין ויהי ביום השמיני
 קרא משה לאהרן ולבניו (ח). מה ת"ל ויהי ביום מלמד שהיתה שמחה במרום
 כיום שצברא בו העולם. במעשה בראשית הוא אומר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד
 (בראשית א' ה'). וכאן נאמר ויהי ביום השמיני (ט). אותו היום נטל עשר
 10 עטרות ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים, ראשון לכהונה, ראשון לעבודה
 ראשון לירידת האש, ראשון לאכילת קדשים, ראשון לאיסור הבמות, ראשון
 לשכון שכניה בישראל, ראשון לברך את ישראל, ראשון לראשי חדשים (י).
א ויהי ביום השמיני זה אחד מן הכתובים הצריכין להיחדש,
 נאמר כאן ויהי ביום השמיני ולהלן נאמר ויהי ביום השלישי ואני יודע אם שלישי
 15 למצין ואם שלישי לשבת ואם שלישי לחדש וכשהוא אומר כי ביום השלישי ירד
 ה' (שמות י"ט ט"ז). ויהי ביום השלישי בהיות הבקר (שם י"ט י"א). הרי שלישי
 לרביעי שהוא ששה לחדש, וכאן הוא אומר ויהי ביום השמיני אני יודע אם
 שמיני למצין אם שמיני לראש חודש כשהוא אומר כי שבעת ימים ימלא את ירכם
 ויקרא ח' ל"ג. וסמך ליה ויהי ביום השמיני, הרי שמיני למצין לא שמיני לראש
 20 חודש. **קרא משה לאהרן ולבניו** לפי שכיבדו המקום בזה
 לאהרן תחלה אף משה כבדו בסוף, ומצין שכבדו המקום תחלה שנאמר ועלית
 אתה ואהרן עמך (שמות י"ט כ"ד). אף משה כבדו בסוף שנאמר, קרא משה
 לאהרן ולבניו ואחד כך ולוקני ישראל. לפי שכבדו הקב"ה לוקנים תחלה שנאמר
 לך ואספת את זקני ישראל (שמות ג' ט"ז). ואומר עלה אל ה' אתה ואהרן
 25 ושבעים מזקני ישראל (שם כ"ד א'.), לפי כך משה נודע בהן כבוד בכל מקום.

(ח) פסיק' ר"כ שם שהשיר שם בשם ר' יוחנן, שס"ר שם סתם, כס"ר שם ילקוט ת"ז
 ילקוט שה"ש חקפ"ו.

(ח) ספרא שם.

(ט) שם, ע"י פתיחתא דרות רבה ס"ז ופתיחתא דאסתר רבה ס"א ויקרא רבה פ"א ס"א.

(י) ספרא פ"ז ע"ז שבת פ"ז ע"א.

ב ויאמר אל אהרן קח לך עגל לכפר מעשה העגל (י"א).
 אמר רבי יודן כהונה נתפסקה על ידי עגל, ועל ידי עגל נתבוססה. תאמר קח
 לך עגל מלמד שנאמר משה לאהרן אחי אע"פ שנתרצה המקום לכפר ענותיך,
 צריך אתה ליתן לחוד פיו של שטן. שלח דודון לפניך עד שלא חכנס למקדש
 8 שם ישטיך בביאתך למקדש, קח לך עגל בן בקר לחטאת תהא דרון לפניך
 ואחר כך חכנס. שם תאמר אין צריך לכפרה אלא אני והלא אני ישראל צריכין
 כפרה. שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים. וכי מה ראו ישראל
 להביא יתר מאהרן, אלא אמר להן יש בידכם תחלה יש בידכם בסוף, יש
 בידכם תחלה חטא מכירתו של יוסף שנאמר וישחטו שעיר עזים ויטבלו את
 10 הכתנת בדם (בראשית ל"ז ל"א.), ויש בידכם בסוף עון מעשה העגל, שנאמר
 עשו להם עגל מסכה ומצות ל"ב ח'). יבוא שעיר ויכפר על מעשה שעיר, יבוא
 עגל ויכפר על מעשה עגל (י"ב).

ד ושור ואיל לשלמים לפי שדמית עבירה שעשו לשני מינין
 לפיכך הביאו משני מינין. ומנין שדמית עבירה לשני מינין שנאמר עשו להם
 15 עגל מסכה (שם) ולהלן הוא אומר וימירו את כבודם בתבנית שור (תהלים
 ק"ו כ'), יבוא השור ויכפר על מעשה שור, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל
 וחדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיהם שהרי עברה שאתם מתיראין ממנה
 היא מבחית לפני הקב"ה שנאמר **לזבח לפני ה'.** אמר ישראל
 למשה וכי היאך מדינה מקלסת את המלך והיא אינה רואה את המלך. אמר
 20 להן על מצת כן כי היום ה' נראה אליכם (י"ג).

ה ויקחו את אשר צוה משה בזריות ויקרבו כל
 העדה ויעמדו לפני ה' מלמד שקרבו כולם בשמחה ועמד ולפניו.
 משל למי שכעס על אשתו והציאה מביתו. לאחר ימים נתרצה לה והכניסה
 לביתו. מיד קשרה את מצניה וקשרה את כתפותיה והיתה משמשו יותר מדאי,
 25 אף כך ישראל כיון שידעו שנתרצה להן הקב"ה לכפר על עונותיהן, קרבו
 כולם בשמחה ועמדו לפניו שנאמר ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'. וכי חצר
 אהל מועד שהיא מאה על חמשים מחזקת את כל ישראל, והלא מצנה ישראל
 שנים עשר מיל. אלא מיכן שהחזיק הממועט את המרובה (י"ד).

(י"ד) ע"י שם.

(י"ג) שם.

(י"ב) ע"י ספרא שם.

(י"א) ספרא שם.

ו' ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו מלמד שאמר
 לכן משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבבכם והיו כולכם יראה אחת
 ועצה אחת לשרת לפני המקום שהוא יחידי בעולם והוא עבודתכם מיוחדת
 לפניו שאמר ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד (דברים י' טז.).
 6 למה כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים (שם יז.) אם עשיתם כן וירא אליכם
 כבוד ה' (שם).

ז' ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח זה הוא שאמרנו
 משה ואהרן בכרניו ושמאל בקראי שמו (תהלים צ"ט ו'). מלמד ששלשון שקולין
 זה בזה. קרב אל המזבח משל למה הדבר דומה למלך שנשא אשה והיתה
 10 מתביישת מלפניו. נכנסה אצלו אחותה אמרה לה אחותי למה נכנסת לדלת זו
 לא שחשמי את המלך, הציפי את דעתך ובואי ושמי את המלך. כך אמר לו
 משה לאהרן אחי למה נבחרת להיות כהן גדול אלא שחשרת את המקום הגס
 את דעתך ובוא עבוד את עבודתך. ויש אומרים היה רואה את המזבח כתבנית
 שד והיה מתירא ממנו. נכנס משה אצלו אמר לו אהרן אחי דומה שאת מתירא
 15 הגס את דעתך ובוא עבוד עבודתך. לכך נאמר קרב אל המזבח ועשה את
 חטאתך חטאתך קודמת לחטאת העם, ועולתך קודמת לעולת העם, כפרתך
 קודמת לכפרת העם (שם).

ח' ויקרב אהרן אל המזבח בוריות. וישחט את עגל
 החטאת בקרבנו התחיל תחלה ולבסוף ויקרב את קרבן העם. מאחר
 20 שפנה מקרבנותיו בא לו לקרבן העם. תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם
 שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים וקרבנו מכפר על ידו ועל ידי כל העם
 שאמר ועשה את חטאתו ואת עלתו וכפר בעדו ובעד העם (יז.).

ט' ויקריבו בני אהרן ויטבלו אצבעו כסדר האמור להלן כך עשה כאן, מלמד שכל מה שעשה
 25 משה בשבעת ימי המלווים עשו אהרן ובניו כמותו ביום השמיני. והשלים החטאת
 והקריב איל העולה שהחטאת קודמת לעולה בכל מקום (יח.).

(יז) ספרא פ"ב ע"ב.

(יז) שם, ע"י רמב"ן על התורה כאן.

(יח) ע"י ספרא פ"א ע"ב ולעיל קע"ב.

(יז) ספרא שם.

ט"ו ויקרב את קרבן העם... וישחטו ויחטאו כראשון
 מה ראשון טעון חטוי, מה ראשון טעון שתי מחנות שהן ארבע
 אף זה טעון שתי מחנות שהן ארבע (י"ט).

ט"ז ויקרב את העלה ויעשה כמשפט
 מה העלה טעונה הפשט
 5 תיתוח אף זו טעונה הפשט ותתח, מה העולה כליל לאשים אף זו כליל לאשים,
 מה העולה עומד בצד המזבח חורק אף זו עומד בצד המזבח חורק, מה העולה
 אם פקעו איברים מעל גבי האש מחזירין למערכת, אף זו אם פקעו איברים
 מעל גבי המזבח מחזירין למערכת. לכך נאמר ויעשה כמשפט (כ).

י"ז ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה
 10 נאמר כאן מלי ונאמר להלן מלי אמר להלן מלא קומצו אף כאן מלא קומצו, מה
 מלי אמר להלן קמץ ועלה בידו צרור או גרד מלח או קורט של לבנה פסל
 אף כאן קמץ ועלה בידו צרור או גרד מלח או קורט של לבנה פסל.
ויקטר על המזבח מלבד עלת הבקר
 מה בא זה ללמד
 אם ללמד שאם לא מצא מנחה יביא בהמה, והלא כבר נאמר ויקרב
 15 את העלה ויעשה כמשפט. אם כן למה נאמר מלבד עלת הבקר
 מלמד ששתי מחנות היו שם אחת עם העולה ואחת בפני עצמה (כ"א).

י"ח וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם
 מיכן למדנו שלמים לצבור (כ"ב).

כ"א ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן
 20 של אהרן ושל בניו. שבשעה קלה למדו שבע עבודות שחיטה קבלה חריקה חויה
 וחטוי יציקה ותנפה (כ"ג).

כ"ב וישא אהרן את ידיו
 אותו היום זכו בגשיאות כפים. וישא אהרן
 את ידיו וישא ידיו למעלה מן העם לא למעלה מן הצדק ושאר בניו למעלה
 על גבי ראשית (כ"ד). **ויברכם** בעמידה. יכול בעמידה ושלא
 25 בעמידה, ת"ל להקטיר לפני ה' לשרתו ולברך בשמו (נדה"א כ"ג י"ג). הקיש
 ברכה לשירות מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה, ואמר וקטו הכהנים...

(כ"א) שם.

(כ) שם.

(י"ט) ספרא שם.

(כ"ג) שם.

(כ"ב) שם.

(כ"ד) ספרא מ"ד ע"ד. ע"י משנה סוטה ל"ח ע"א.

ויברכו (דה"ב ל' כ"ג). ברוחו של חזקיהו מלך יהודה שהיו עוסקין בתורה
 מהוא אומר ותבוא תפלחם למעון קדש לשמים (דה"ב ל' כ"ג). אבל בדרות
 אחרים שהיו עוסקין בע"ז מהוא אומר ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם (ישעיה
 א' ט"ו). (כ"ה). ויברכם זו ברכה סתומה שאין את ידיעת חזון הכתוב ופרשה
 5 להלן יברכה ה' וישמרך יאר ה' ישא ה' (במדרב"י כ"ד). וכי ברכה קודם גמר
 עבודה או לאחר גמר עבודה אלא הרי זה מקרא מסורס. אינו לומר אלא וידר
 מעשת החטאת והעלה והשלמים ואחר כך וישא אהרן את ידיו שבירידתו משא
 אהרן את ידו וברך את העם (כ"ו). רתנו רבנן ברכת כהנים במקדש אחר
 שמקריבין חמדי של שחר באין ועומדין על מעלות האולם ופותחין יברכה ה'.
 10 אין ברכה אלא לאחר גמר עבודה, והיא לשרתו ולברך בשמו (דה"א כ"ג י"ג).
 ברכה לאחר עבודה (כ"ז). תנן התם וברכו את העם ברכה אחת אלא שבמדינה
 אומרין אותה שלוש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש אומרין את השם
 ככתבו, ובמדינה בכנויו, במדינה הכהנים נושאים את ידיהן כנגד כחפותיהן,
 ובמקדש על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה ידו למעלה מן הציץ.
 15 רבי יהודה אומר אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ שנאמר וישא
 אהרן את ידיו אל העם ויברכם (כ"ח).

כ"ג ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו ולמה
 נכנס משה עם אהרן ללמרו מעשה הקשרת. אתה אומר ללמרו על מעשה הקשרת
 או לא נכנס עמו אלא לרבר אחר. הריני רן ידידה טעונה ברכה וביאה טעונה
 20 ברכה מה ידידה מענין עבודה אף ביאה מענין עבודה. רבי שמעון אומר יציאה
 טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה מה יציאה מענין עבודה אף ביאה מענין
 עבודה, הא למה נכנס משה עם אהרן ללמרו על מעשה הקשרת (כ"ט).
ויצאו ויברכו את העם מה ברכה בידכם. רבי מאיר אומר כלשון
 הזה ברכם אמר להן ה' אלהי אבותיכם יסוף עליכם ככם אלף פעמים (דברים
 25 א' י"א). כשם שזוכיתם ועסקתם במלאכת המשכן ושרתה שכנה על מעשיכם

(כ"ה) ספרא מ"ה ע"ב סוטה שם, וע"י רמב"ם הלכות תפלה פ"ד ה"א.

(כ"ז) ספרא שם, וע"י רמב"ן על התורה כאן, וע"י משנה למלך לרמב"ם שם.

(כ"ז) ע"י רמב"ם שם ה"ד. (כ"ח) סוטה שם חמ"ד פ"ו מ"ב.

(כ"ט) ספרא שם, וע"י רש"י על התורה כאן. ומרבי שמעון סוף המאמר ליתא בספרא

וחסר בכ"ש והוספתי לפי כ"א.

כך חזכו ותבנו לפניו בית הבחירה והשרה שכניה במעשה ידיהם. והם אמרו לו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ותהלים צ' י.ו. ועל אותה שעה הוא אומר צאניה וראינה בנות ציון במלך שלמה (שהה נ' יא.) הדא היא וירא כבוד ה' על כל העם ול).

כ"ד ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח כיון שראו

ישראל אש חדשה שירדה מן המרום ולחכה על גבי המזבח את העלה ואת החלבים, נמלו ארצה על פניהם ושברו את השמים שנאמר **וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם** (ל"א). וכן נמלו על פניהם בימי שלמה שנאמר וכל בני ישראל ראים בדרת האש וכבוד ה' על הבית ויכרעו אפים 10 ארצה על הרצפה (דברי הימים ב ז' ג.). ועל אותה השעה הוא אומר ועברה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמיות (מלאכי ג' ד.). כימי עולם כימי משה וכשנים קדמיות כשנות שלמה. רבי אומר כימי עולם כימי נח שנאמר כי מי נח זאת לי (ישעיה נד ט.). וכשנים קדמיות (מלאכי ג' ד.). כשנות הבל שלא היתה עבודה זרה בימיו בעולם (ל"ב). תאנא אש שירדה בימי משה 15 לא נסתלקה ממזבח הנחשת עד שבאו לבית העולמים. אש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה ממזבח העולה עד שנסתלקה בימי מנשה עד שהעמיד צלם בהיכל (ל"ג). תאנא חמשה דברים נאמרו באש של מערכה רבנא כארי, וברה כחמה, ויש בה ממש, ואוכלת לחיים כיבשים ואינה מעלה עשן. רבנא כארי הוא תניא אמר רבי תנחומא אני ראיתי רבנא ככלב, לא קשיא הא במקדש 20 ראשון הא במקדש שני. ובמקדש שני מאי הואי הוא אמר ר' שמואל בר אבא אמר ר' אחא מאי דכתיב וארצה בו ואכבד (תנ"א ח'). וקרינן ואכבדה מאי שנא דמחוסר ה'. אלא חמשה דברים שיש בין מקדש ראשון לשני ואלו הן ארון וכפרת וכרוב אש ושכינה ורוח הקדש ואורים ותומים. אמרי מידה הוה סיועי הוא דלא הוה מסייע (ל"ד). תנו רבנן ששה אשות הן יש אוכלת ואינה שותה,

(ל) ספרא פ"ד ע"ב. (ל"א) ספרא ט"ה ע"ג.

(ל"ב) שם ויקרא רבה פ"ד. כשנים קדמיות כשנות שלמה הוספתי לפי כ"א.

(ל"ג) ע"י זבחים ט"א ע"ב סדר עולם רבה פט"ו. וע"י ויקרא רבה פ"ז ט"ה וע"י גזי שכתב קסמי מדרש והנה אש הוציא לאור מורי הרב דר' לוי ינאיצבורג דף נה והערותיו שם על המאמר הזה.

(ל"ד) יומא כ"א ע"ב. ד' תנינא ט"ה במקום ר' תנחומא ביומא שם.

ויש שותה ואינה אוכלת, ויש אוכלת ושותה, ויש אוכלת לחיים כיבשים, ויש אש דוחה אש, ויש אש אוכלת אש: יש אוכלת ואינה שותה והיא רידן, ויש שותה ואינה אוכלת אש של עצמות, והיא דחולים, אוכלת ושותה, ראליהו דכתיב ואת המים אשר במעלה לחכה, (מלכים א י"ח ל"ה). אוכלת לחיים כיבשים 5 דמים דמערבה, אש דוחה אש דמלאכים, אש אוכלת אש דשכינה, דאמר מר הושיט אצבעותיהן ושרפן (ל"ה).

י

א ויקחו בני אהרן נדב ואביהו אף הם בשמחתם. בני אהרן כיון שראו אש חדשה שירדה מן המרום וליחכה על גבי המזבח את העולה ואת החלבים תצטו דעתן ואמרו להוסיף אהבה על אהבה שנאמר 10 ויקחו בני אהרן שאין קידה אלא לשון שמחה וכן הוא אומר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ... ושמחתם לפני ה' (ויקרא כ"ז מ'). מה קידה האמורה להלן שמחה אף קידה אמורה כאן שמחה. נדב ואביהו מה ת"ל, ממשיע שנאמר נדב ואביהו איני יודע שהן בני אהרן אם כן למה נאמר בני אהרן, בני אהרן לא חלקו כבוד לאהרן (א). נדב ואביהו שלא 15 נטלו עצה ממשה. איש מחתתו איש מעצמו עשו שלא לקחו עצה זה מזה (ב). ויקריבו לפני ה' אש זרה רבי שמעאל אומר יכול אש זרה ממש, ת"ל אשר לא צה אוחם הכניסוה בלא עתה (ג). רבי עקיבה אומר אש זרה ממש הייתה ומבית כידים הביאה, שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה. אם כן למה נאמר אשר לא צה אוחם לא נמלכו במשה 20 רבן (ד). רבי אליעזר אומר לא נתחייבו בני אהרן מיתה אלא שהורו הלכה בפני משה רבן, שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה (ה). אמרו מעשה אידע בתלמיד אחד שהורה הלכה בפני רבי אליעזר דבו ואמר לאימא שלום אשתו אינו מציא שבתו, ולא יצאת שבתו עד שמת. לאחר שמת נכנסו חכמים אצל (ל"ה) יוסא כ"א ע"ב, ע"י מנהרין ל"ה ע"ב. ביפא שם דבריא ל כפוס דמלאכים.

(א) ספרא מ"ה ע"ג.

(ב) שם ויקרא רבה פ"ב ס"ה.

(ג) ספרא שם ילקוט רמז תקכ"ד ויקרא רבה שם.

(ד) ספרא שם יוסא נ"ז ע"א כריתות ה' ע"ב.

רבי אליעזר ואמרו לו וכי נביא אתה אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא
 אנכי (עומס ו' יד.), אלא כך אני מקובל שכל המורה הלכה בפני רבו חייב
 מיתה (ו). תאני אסור לתלמיד להורות הלכה בפני רבו עד שיהא רחוק ממנו
 שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל, שנאמר ויחנו מול הירדן מבית הישמע עד
 5 אבל השטים (במדבר לג מ"ט). והארי תריסר מילין (ז). רבי תנחום בירבי
 חייה הוה יתיב בחפר והוין שאלין ליה הוא מודה, שאלין ליה והוא מודה.
 אמרו לו תלמידיו רבי למדתני תלמיד אל יודה הלכה בפני רבו עד שיהא
 רחוק ממנו שנים עשר מיל כמחנה ישראל הוא רבי מנא רבך יתיב בצפודי,
 אמר להון ייתי כלאי דלא הוינא ידענא. מן ההיא שעתא לא אורי (ח).
 10 **ויקריבו אש זרה** כיון שראו אביהם נכנס הוא ומשה, והקטירו קטרת,
 ויצאו, ונראית שכנה וירדה אש מן השמים, אמרו אנו נעשה כן ותרד אש על ידינו
 מיד ותצא אש מלפני ה' ותאכל אתם, כדאמר רבי לוי כתיב ואל משה אמר
 עלה אל ה' אתה ואהרן נרב ואביהו (שמות כד א'), מלמד שהיו משה ואהרן
 מהלכין תחלה ותרב ואביהו מהלכין אחריהן וכל ישראל מהלכין אחריהן,
 15 והיו אומרים מתי שני זקנים הללו מתים ואנו נהצין בשררה על הצבור (ט).
 רבי יהושע אומר בפיהם אמרו זה לזה. רבי פינחס אומר בלבם הרהרו. אמר
 רבי ברכיה אמר להן הקב"ה אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום
 (משלי כז א'). הרהב סייחין מתו תעשו עורותיהן שטוחין על גב אמותיהן.
 הא נראה מי קובר את מי (י). אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי נפשי וגמל
 20 סאבי דמעניי משכי הונני (יא). נמצא שנמלו פפסון שלהן מדר סיני. וכן הוא
 אומר ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו (שמות כד יא). אמר רבי פינחס
 מיכן שהיו ראויין להשלחת יד (יב). אמר רבי הושעיה וכי קילרין עלת עמדם

(ח) ספרא שם עירובין ס"ג ע"א ירושלמי שביעית ל"ו ע"ג (פ"ו ח"א) ירוש' גטין ס"ג ע"ג
 (פ"א ח"ב) ויקרא רבה פ"ב ס"ו תנחומא אחרי ס"ו תנחומא מדרש"ב שם ל"א ע"א פסיקתא
 ר"כ קע"ב ע"א. בילקוט חקכ"ד ולא יצאת שנתו.

(ט) כדלעיל. (ח) ויקר' פ"ב ס"ז ובכל הפקודות המכריס בהחצרה ו'.

(טו) ויקר' פ"ב ס"י ועי' גם ספרא פ"ד ע"ד ומנהדרין ג"ב ע"א ולעיל חצרה ו'.

(יז) ויקר' שם וכדלעיל חצרה ו'. (יא) מנהדרין ג"ב ע"א.

(יב) פסיקתא דר"כ שם ובכל הפקודות המכריס לעיל ועי' גם במדבר רבה פ"ב
 סכ"ח ופס"ו סכ"ד ילקוט שפטים ס"ב בראשית רבה פס"ו ס"ח ותנחומא בחעלותך סכ"ד
 ותנחומא אחרי מדרש"ב ל"ב ע"א ול"ד ע"א.

לסני דתימר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו (שם) אמר רבי יוחנן אכילה
ושתיה באור פני מלך חיים (משלי טז טז). (יג). אמר רבי תנחומא מלמד
שהגיסו את לבם ועמדו על רגליהם ופרעו את ראשיהן חנו את עיניהן מן השכינה
כאדם שהוא מביט בחבירו מתוך מאכל ומתוך משקה (יד). רבי יהושע דסבין
בשם רבי לוי משה לא זון עניו מן השכינה ודעה מן השכינה, לא זון עניו מן
השכינה דכתיב ויסתר משה פניו (שמות ג' ו'), ודעה מן השכינה שנאמר וירא
אדרן וכל בני ישראל את משה ודעה קרן עוד פניו (שם לד' ל'). נרב ואבדו
זו עיניהם מן השכינה ולא נרגו מן השכינה. אמר רבי לוי אפלו לא זון עיניהם
מן השכינה ראויין הן למיתה מפני שהמרו גדולתו של משה ואדרן היו אומרים
אימתי ימותו שי זקנים הללו ותרגו כל הגדולה שלנו. תרגו לך שהוא כן שהרי
בשעה זו לא השגיחו על משה ועל אדרן אלא הציחום הם מבחוץ ותכנסו להם
לפנים מן הפרכת שלא ברשות, וכי יש הצטת דעת מזה. והושבו שלא כהוגן ויצאו
שרופים. אמר להן הקב"ה לא דייכם שזולתם בכבוד אבותיכם אלא שהקרבכם
קרבן שלא צייתי אתכם מיד וימותו (טז). אמר רבי יהושע בן קרחה כבר נרמ
לו למשה בסני שעחיד להתקדש בבניו של אדרן שנאמר וגם הכהנים הגשם
אל ה'... פן יפרץ בהם ה' (שם יט כ"ב). וכי באותה שעה היו כהנים והלא
אין עבודה אלא בבכורות שנאמר וישלח את נערי בני ישראל (שם כ"ד ה'),
אם כן מה הוא וגם הכהנים אלא לרמז בשעה שיגיע זמן של כהנים לשמש
אני עושה בהן פרצה ולבסוף ידע משה היינו רכתיב **הוא אשר דבר**
ה'... בקרבי אקדש (טז). אמר רבי תנחומא מפני מה לא נפרע
הקב"ה מהן בסני עד שבאו לאהל מועד ועשו דבר שלא כהוגן, כדי להודיע
כמה ארך אפים לפניו שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה. בשר ודם שהוא
נושא בחבירו מאה מנה עוקפו תכנס לביתו ונשל כל מה שהוא מצא אפלו
טלית אפלו בהמה תפרע ממנו קודם שיאבד הכל ולא יצא מאין יפרע, אבל
הקב"ה אינו כן אלא ממחין לו שיתמלא שטרו ויובה ממנו הכל. וכך עשה בבני

(יג) כרלעיל ועי' פסיקתא דריב גז ע"א.

(יד) פסיקתא דריב קע' ע"א תנחומא אחרי מות שם ויק' שם במדבר רבה שם.

(טז) כרלעיל.

(טז) עי' מכלילתא יתרו צד ע"א והוצאת רמאש במדבר פ"ב ס"ז ובחים קפ"ז, ע"ב

ועי' פסיק' דריב שם, ועי' הערה יד שם, ועי' ספרא מ"ה ע"ב.

אחרון הניחן עד שנחמלא שטרן וגלגל עליהן את הכל. דא מפני מה לא נפרע מהן בסני שאלו מהו בסני אין כל בריה יודעת בהן, מה עשו, ומצאת מרת הדין מקופחת, אלא המתין להן עד שעשו דבר שלא כהוגן ונכנסו שלא ברשות ותתפרסם חטאם לכול, כדי שלא ידא פתחון מה למתדריין אחר מרותיו של הקב"ה כלום (י"ז).

ב וּתְצַא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה' וְתֹאכַל אֶת־ ד' אחא בריה דר' ועידא פתח אף לזאת יתדר לבי ויתר ממקומו נאיב ל"ז א'. מהוא ויתר מקפין היך מא ראת אמרת לנור בהן על הארץ (ויקרא י"א כ"א). אמר איזב לא יהיו בניו של אהרן דומין למטה, מטה אהרן נכנס יבש ויצא לח טיטוס הרשע נכנס לבית קדשי הקדשים ויגיד את הפרכת נכנס בשלום ויצא בשלום, בניו של אהרן נכנסו להקדיב ויצאו שרופים ואמר מי יתן ידעתי ואמצאנו אבוא עד תכנתו נאיב כ"ז ג'. שאין מי יוכל לעמוד על מרומיו של הקב"ה, ואין מי יוכל להדרד אחריו. וכן שלמה אומר את הכל דאיתי בימי הבלי יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו (קהלת ו' ט"ז). בודאי יש צדיק אובד בצדקו, אלא שהוא נראה לכך אובד בצדקו, ויש רשע מאריך ברעתו בודאי, אלא שהוא נראה לפי כך מאריך ברעתו (י"ח). אמר רבי יוחנן תרע שאין כל בריה יכולה לעמוד על מרותיו של הקב"ה. חמר ונתה יצאו מצנה שלשלת המלכים, זמרי וזה הפיל כמה אלפים משראל, אלא כל אחד ואחד לפי כנתם (י"ט). **וּתְצַא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה'** וכו' מלמד שיצאת אש מבית קדשי הקדשים ושרפה את נשמתן (כ). אבא יוסי בן אסא אומר שני חוטין של אש יצא מבית קדשי הקדשים ונפצחו לארבעה נכנסו שנים בחוטטו של זה ושנים בחוטטו של זה, שנאמר ותאכל אהם אהם שרפה בגדיהם לא שרפה, והוא ויקרבו וישאם בכנתם בכנתם בכנתו הנשאין, או יכול בכנתו הנשאין, ה"ל ותאכל אהם אהם שרפה בגדיהם לא שרפה, ואומר ולבני אהרן תעשה כנתו (שמות כ"ח מ'). כנתו לכהנים לא כנתו ללוים (כ"א). וימותו

(י"ז) עי' פסיקתא דר"כ שם ותנחומא אחרי מות שם וצ"ע.

(י"ח) תנחומא אחרי מות שם ויקרא רבה פ"ב ס"ה פסיקתא דר"כ קע"ב ע"א, ילקוט לאיזב ל"ז א'.

(י"ט) כדלעיל. (כ) ספרא מ"ה ע"ז.

(כ"א) ספרא שם מנהרין נ"ב ע"א.

לפני ה' רבי אליעזר אומר לא מתי בני אהרן אלא בפנים שנאמר
וימותו לפני ה'. רבי עקיבה אומר לא מתי בני אהרן אלא בחוץ מקום שהלחם
מותרין להכנס שנאמר ויקרבו וישאם אם כן למה נאמר וימותו לפני ה' נשון
המלאך דחפן והוציאן לחוץ. רבי אלעזר אומר לא מתי בני אהרן אלא בפנים
5 שנאמר וימותו לפני ה' אם כן למה נאמר ויקרבו וישאם בכחנחם מלמר שהטילו
בהם חתיכות של ברזל נדרום והוציאום לחוץ (כ"ב). איסי בן יהודה אומר לא
מתי בני אהרן אלא כדי לקדש שמו של מקום ושלא ליתן פתחון פה לכל באי העולם,
שלא יאמרו שלא שרתה שכינה באהל מער אלא בערפל שרדי נדב ואביהוא
נכנסו לפני לפנים ולא החזקו. משל למה הדבר דומה למלך שבנה פלטרין
10 ושכללה וקבע כסא בתוכה נכנס מבני פלטיין, נטל כתר ותן בראשו וישב
לו על כסאו, אמר המלך אם אני מאריך פני עם זה עכשיו כל בני פלטיין שלי
עושין לי כך, תמצא כבודי מחמעט, מיד אמר לספקלטוד וחתך את ראשו
ותפלה תלושה. במקורבין כך קל חומר במרוחקין כך. כיון שכנסו נדב ואביהוא
לפני לפנים אמר הקב"ה אם אני מאריך פני עם אלו עכשיו כל אחד
15 ואחד מישראל עושין לי כך ותמצא כבודי מחמעט, אלא ימותו נדב ואביהוא
ומה כיוצא בהן ואל יחמעט כבודי אפילו שעה אחת, ואמר למלאך תנשן תנשן
והוציאן לחוץ ותפלה תלושה. במקורבין כך קל חומר במרוחקין, ועליהן ועל
כיוצא בהן נאמר אשר לא נשא פני שרים ולא שוע לפני דל כי מעשה ידיו כלם
(נאיב ל"ד י"ט). מאי אשר לא נשא פני שר אלו משה ואהרן שלא נשא להן
20 הקב"ה פנים כהרף עין. אין לך בעולם למעלה ממדולתו של משה שהוא אב
בתורה אב בחכמה אב בכהונה שהוא מבקש רחמים על כל ישראל, תענה,
ובשביל הדבר הקל שיצא ממנו שאמר שמעו נא המרים (במדבר כ' י'). נמרה
עליו מרה, מיד שלא יבסו לארץ, אע"פ שסדר כמה תפלות וכמה תחנון שתבטל
מרה זו ולא נתן לו, אלא אמר לו הקב"ה רב לך אל חוסף רבר אלי (דברים
25 ג' כ"ז), שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משא פנים ולא מקח שחד. וכן
אין לנו מקודש יתר מקדושתו של אהרן ולא מעלה על מעלתו, וכשבאו בניו
לאותה חטאה לא האריך להן לכבוד אביהן אלא וימת נדב ואביהוא על פני

(כ"ב) ספרא מ"ה ע"ד.

ואהרן אביהם (במדבר נ' ד'). מאי על פני שלא נשא להן פנים בשביל אביהן.
 והלא דברים קל וחומר ומה אם משה ואהרן שיש בהן כל המדות הטובות
 שבעולם שכל העולם אינו עומד אלא בשבילן לא נשא להן הקב"ה פנים שאר
 בני אדם הדיוטות על אחת כמה וכמה (כ"ג). רבי ירמיה אומר בארבעה מקומות
 5 מזכיר מיתתן והוא מזכיר אף סורחנן ללמדך שלא מתו אלא על הקריבה ועל
 ההקריבה ועל שנכנסו שלא בעצה ועל אש זרה שהקריבו. על הקריבה על
 שנכנסו לפני לפנים ועל ההקריבה שהקריבו קרבן שלא נצטוו ועל אש זרה
 אש מבית הבירה הכניסו ועל שלא נטלו עצה זה מזה (כ"ד). תאני רבי חייה
 איש מחתתו איש מחיתתו, איש מעצמו עשו שלא נטלו עצה זה מזה (כ"ה). רבי
 10 יהושע דסכנין בשם רבי לוי בשביל ארבעה דברים מתו בניו של אהרן ובכולן
 כתיב בהן מיתה ואילו הן, שנכנסו שחיי יין וכתיב ביה מיתה שנאמר יין ושכר
 אל תשת ולא תמותו (ויקרא י' ט'), ועל ידי שנכנסו שלא רחצי ידיים ורגלים
 וכתיב ביה מיתה שנאמר ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו (שמות ל' כ"א),
 ועל ידי שהיו מחוסרי בדרים וכתיב בו מיתה שנאמר והיה על אהרן לשרת
 15 תשמע קולו ולא ימות (שם כ"ח ל"ה), וכי מה היו מחוסרין אמר רבי לוי מעיל
 היו חסרים דכתיב ביה מיתה, ועל ידי שלא היה להן בנים וכתיב ביה מיתה,
 שנאמר וימת נרב ואביהוא ובנים לא היה להם (במדבר שם). (כ"ז). אבא חנין
 אומר אף על ידי שלא היה להן נשים כרתנן וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא
 ט"ז י"א). ביתו היא אשתו. אמר רבי לוי שחוצים היו. הרבה נשים ענטות היו
 20 יושבות ומשמרות להן והן מה היו אומרים אחי אבינו מלך אחי אמנו נשיא אבינו
 כהן גדול אנו שני סגני כהונה איזו אשה שהיא הוצת לנו (כ"ז). רבי מנחם בשם
 רבי יהושע בירבי נחמיה סמכהון להדין קראה בחוריו אכלה אש ובתולדותיו
 לא הוללו (תהלים ע"ח ס"ג). למה בחוריו אכלה אש משום ובתולדותיו לא
 הוללו (כ"ח). רבי אליעזר המדעי אומר בארבע מקומות מזכיר מיתתן ומזכיר
 (כ"ג) ע"י לקח טוב שמיני כ"ז ע"ב וילקוט ראובני שמיני וע"י פסיקתא דר"כ פ"י אחרי
 מות ופסיקתא רבתי שם. ולענין והציאן להוצי' תפלה תלושה ע"ל והתיר את ראשו ונפלה
 תלושה.
 (כ"ד) ויק' פ"ס מ"ה תנחומא אחרי מ"ב ותנחומא סהרש"ב שם בסדר רבה פ"ב סכ"ד
 פסיקתא דר"כ קע"ב ע"ב.
 (כ"ה) ע"י הערה כ"ד וספרא מ"ה ע"ג.
 (כ"ז) פסיקתא דר"כ שם ויק' פ"ב מ"ט תנחומא שם. (כ"ז) כרלעיל. (כ"ח) כרלעיל.

סורחנן שלא ליתן פתחון פה לכל באי העולם לומר ענותו היו בידן בסתר לפי כך מתו, אלא בארבעה מקומות מכיר מיתתו ומכיר סורחנן בצדן ללמדך שלא היה בהן חטאה אחרת, אם כן אם המקום על הצדיקים בשעת כעס על אחת כמה וכמה בשעת רצון וכן הוא אומר בעת רצון עניתך (ישעיה מ"ט ח'). (כ"ט). רבי לוי פתח אמרתי להגללים אל תהלו (תהלים ע"ה ה'). להגללים למעדרבביה אלו שלבם מלא עליהם חלחליות חלחליות (ל). רבי לוי הוה קארי להון והיינו אלן אלו שהן מביאין אללי לעולם ולפשעים אל תרימו קרן (שם) אמר הקב"ה הצדיקים לא שמחו בעולמי ואחם מבקשים לשמח בעולמי, אלישבע בת עמינדב לא שמחה בעולמי ואחם מבקשים לשמח בעולמי. אלישבע בת עמינדב ראת ארבע שמחות ביום אחד ראת יכמה מלך ואחיה נשיא ובעלה כהן גדול שני בניה שני סגי כהונה, וכיון שגבסו להקריב יצאו שרופים ונהפכה שמחתה לאבל. וכן הוא אומר לשחוק אמרתי מהחולל (קהלת ב' ב'). לומר לך שאין שמחה שלמה בעולם הזה ואין שם שמחה שלמה אלא לעולם הבא שנאמר שבע שמחות את פיך (תהלים מז יא). (ל"א).

ג ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' זה רב נאמרו לו למשה ולא ידעו עד שבא מעשה לידו אמר לו משה לאהרן אהרן אחי לא מתו בניך אלא על קדושתו של הקב"ה. וכיון שידע אהרן שבני ידועי המקום הם שחק וקבל שכר על שתיקתו שנאמר וידם אהרן. מיכן אמרו כל המקבל עליו ושחק סימן יפה לו. ועל ידי דוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו (שם ל"ז ז'). ועל ידי שלמה הוא אומר עת לחשות ועת לדבר (קהלת ג' ז'). עתים לכל, עתים שאדם שחק, עתים שאדם מדבר (ל"ב). רבי מני רמיכת אחתיה סלקין רבי אבין וחבריה למחמיה ליה, יחבין והוא שחק. אמרי רבי לית אתאמר לן חדא מלתא באוריתא. אמר להן ענתא דידון אריותא שחקין, ותעליא שרקין, ראמר שלמה עת לחשות ועת לדבר (שם) (ל"ג). שלח ליה

(כ"ט) פסיקתא דר"כ קע"ז ע"א וכרלעיל.

(ל) פסיקתא דר"כ ק"ע ע"א תנחומא אחרי מות מחרש"ב כ"ט ע"א.

(ל"א) כרלעיל ואורות והיינו ע"י פסיקתא דר"כ שם והערת מחרש"ב מ"ז וע"י לוי

ווערטערבוך ערך והיינו ח"א 514 וערך השלם ח"ב ערך והיין.

(ל"ב) ספרא מ"ה ע"ד וזכחים קפ"ז ע"ב.

(ל"ג) ע"י קהלת רבה פ"ז ס"ז. בכ"א חדא מליא מלין דאוריתא.

מר עוקבא לרב אלעזר בני אדם עומדין עלי ובידי למסרן למלכות מהוא
 שרטיט וכתיב ליה אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשני (תהלים ל"ט ב.). אף
 על פי דעוד רשע לענדי (שם) אשמרה לפי מחסום (שם). הדר שלח ליה קא
 מצערי לי שלח ליה דום לה' והתחולל לו (שם ל"ז ו.). אתה דום לה' והוא
 5 מפיל מהן חללים חללים. השכים והעריב עליהן לבית הכנסת והן כלין מאליהן.
 הדבר יצא מפי רב אלעזר ותגוהו לעיבא בקולר הוי דום לה' והתחולל
 לו (ל"ד). לעולם ילמר אדם עצמו להיות דומם ומודה על כל מדה ומדה,
 בין טוב ובין רע, שהכל ברין והכל במשפט ואשרי מי שזכה לכך, וכן הוא אומר
 טוב ויחיל דומם לחשועת ה' (איכה ג' כ"ז.), ואמר ישב בדר וידם כי נטל
 10 עליו (שם ג' כ"ח). (ל"ה).

ד ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד
אהרן ממשמע שנאמר ובני קהת עמרם ויצחק חבון ועזיאל (במדבר
 ג' יח.). איני יודע שעזיאל דד אהרן, אם כן למה נאמר דד אהרן מה אהרן
 רודף שלום אף עזיאל רודף שלום. ומעין שהיה אהרן רודף שלום בישראל
 15 שנאמר ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (במדבר כ' כ"ט.) ובמשה
 הוא אומר ויבכו בני ישראל (דברים ל"ד ח.). מפני מה בכו את אהרן שלשים
 יום כל בית ישראל ואת משה לא בכו אלא בני ישראל שאינו אומר לאיש סרחתו
 ולאשה סרחתה, אבל משה מפני שהיה מוכיח את ישראל נאמר בו ויבכו בני
 ישראל (ל"ז). אמר רבי שמעון בן גמליאל גדולה שלום הא אהרן כהן גדול
 20 נשתבח בשלום, שהיה אהב שלום ורודף שלום, ועליו הכתוב אומר בשלום
 ובמשור הלך אחי ורבים השיב מעון (מלאכי ב' ו.). מלמד כשהיה רואה או
 יודע שיש שני בני אדם שונאין זה את זה היה הולך אצל אחד מהן ואומר לו
 למה אתה שונא לפלוגי כבר בא אצלי ותשתטח לפני ואמר לי חטאתי לפלוגי
 לך ופיטו לי, וכך היה אומר לשני כראשון והיה משיב שלום ומטיל שלום אהבה
 25 ורעות בין בני אדם, ההדר ורבים השיב מעון (ל"ז). תאנא וכן הכתוב מפרש

(ל"ד) גטין ו' ע"א. והעריב עליהן לבית הכנסת כן גטין שם השכם והעריב וע"י תוספת
 שם ד"ה השכם. בכ"י והעריב. ותקנתי לפי התלמוד שם.
 (ל"ה) מקור המאמר הזה לא מצאתי וצ"ע.
 (ל"ז) ע"י שם. וע"י באבות דרבי נתן פ"ב מ"ד.

עליו בקבלה ברייתו היתה אתי החיים והשלום (שם ב' ה'), שהיה רודף שלום
 בשראל, ואחנם לו מורא ויראני (שם) שקבל עליו את כל דברי תורה באימה
 ברתת וביעו ומה תל' ומפני שמי נחת הוא (שם). אמרו בשעה שהציק משה את
 שמן המשחה על ראש אהרן נרתע תפל לאחוריו, אמר אי לי שמעלתי בשמן
 5 המשחה. השיבה אותו רוח הקדש הגה מה טוב ומה נעים (תהלים קל"ב א').
 כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן (שם ב'). כטל חרמן שירד (שם ג'). מה
 טל אין בו מעילה אף שמן המשחה אין בו מעילה. תורת אמת היתה בפיהו
 (מלאכי ב' ו'). שלא אמר על טמא טהור ועל טהור טמא, ועולה לא נמצא
 בשפתיו (שם) שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור, בשלום ובמישור
 10 הלך אתי (שם) שלא אחד דברי המקום כדרך שלא אחד אברהם אבינו, ודבים
 השיב מעון (שם) שהשיב פושעים לחלמוד תורה ואומר משרים אהבוך (שיר
 השירים א' ד'). (ל"ח). קרבו שאו את אחיכם מאת פני
 הקדש רבי יודן בשם רבי יהושע בן לוי קרבו שאו את אחיכם מאת
 פני הארץ אין כתיב כאן אלא מאת פני הקדש, כאדם שהוא אומר לחברו העבר
 15 את המת הזה מלפני האבל, עד מתי יהיה האבל הזה מצטער. מיכן אמר רבי
 אליעזר קשה מיתתן של בני אהרן לפני הקב"ה יתר מאביהן (ל"ט). רבי ברכיה
 פתח גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי י"ז כ"ג). אמר הקב"ה אע"פ שענשתי את
 אהרן ותלתי שני בניו ממנו לא טוב אלא שגרמה עליהן מדת הדין (ס').

ה ויקרבו וישאם בכתנתם ה' בכתנות הנשאין ולא בכתנות
 20 הנשאין, מלמד שהיא שרפת נשמה בלבד, והיא ויטו לפני ה' בעון מיתה (פ"א).
 ו ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר רבי
 אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מן הקטן ומצין שבקלקלה מתחילין
 מן הקטן שנאמר ויאמר אל הנחש כי עשית זאת (בראשית ג' יד). אל האשה
 אמר (שם ט"ז). ולאדם אמר (שם י"ז). (מ"ב). ראשיכם אל תפרעו
 25 אל תגדלו, או אינו אומר ראשיכם אל תפרעו מן הכובע, הריני דן נאמר כאן

(ל"ח) ספרא שם הוריות י"ב ע"א כריתות ה' ע"ב ילקוט'למלאכי כ' ה'.

(ל"ט) פסיקתא דר' כהנא קע"ב ע"א ויקרא רבה ותנחומא שם.

(מ) פסיקתא דר"ב קע"ב ע"א ויקר' פ"ב ס"ז תנחומא שם.

(פ"א) ע"י ספרא מ"ה ע"ג.

(מ"ב) ספרא מ"ו ע"א ברכות ס"א ע"ב.

פרוע ונאמר להלן פרוע מה להלן גדול שער אף כאן גדול שער. ובמדיכם
לא חפרטו אל תפריעו במדיכם. ולא חתמו ממשמע לאו אתה שמע הין (מ"ג).
תנו רבנן ראשיכם אל תפרעו אל תגדלו שער. וכמה גדול שער שלשים יום.
מיכן אמרו כהן הדיוט מספר אחת לשלשים יום. מנא לן, דכתב וראשם לא יגלו
5 ופרע לא ישלחו (יחזקאל מ"ד כ'). מנא לן דשלשים יום. אחיא פרע פרע
מגזיר כתיב הכא ופרע לא תשלחו וכתיב התם קדש יהיה גדל פרע שער ראשם
(במדרב ו' ה'). מה להלן שלשים יום אף כאן שלשים יום. ושלשים נפידו מנא
לן. אמר רב מתנא אמר קרא קדש יהיה בנימטריא תלחין הזה (מ"ד). אמר
ליה רב פפא לאבאי אלא מעתה לא לירבו כלל. אמר לא אי כתיב לא ישלחו
10 פרע כדקא אמרת. השתא דכתיב ופרע לא ישלחו פרע ליהוי שלוחי לא לישלחו.
אי הכי אפלו הידאנא נמי לימר. אמר ליה רומיא דיין מה יין בזמן ביאה הוא
דאסיד שלא בזמן ביאה שארי, אף גדול שער בזמן ביאה הוא דאסיד שלא
בזמן ביאה שארי (מ"ה). תנן התם אלו הן שבמיתה שתיי יין ופרועי ראש.
בשלמא שתיי יין במיתה דכתיב יין ושכר אל חשת אלא פרועי ראש מגלן,
15 דכתיב וראשם לא יגלו ופרע לא ישלחו וסמך ליה ויין לא ישחו כל כהן
(יחזקאל שם כ"א). מה שתיי יין במיתה אף פרועי ראש במיתה. אמר ליה ראבנא
לרב אשי מיכירי האי קרא ביחזקאל כתיב מיקמי דליתי יחזקאל מאן אמרה.
אמר ליה ולטעמך דא דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה לא למדנו מדברי
יחזקאל בן בחי למדנו שנאמר כל בן נכר ערל לב וערל בשד לא יבא אל
20 מקדשי לשרתני (יחזקאל מ"ד ט'). מקיש ערל לנכר מיקמי דליתי יחזקאל
מאן אמרה. אלא נמארא נמירי לה ואתא יחזקאל אסמכא אקרא. הכי נמי נמרא
נמירי לה ואתא יחזקאל אסמכא אקרא (מ"ו). אבל קרועי בגדים מיתה כתיב
ביה דכתיב במדיכם לא חפרטו ולא חתמו. נמצאת אומר כהן שעבר והוא פרוע
ראש או קרוע בגדים הרי הוא במיתה ולוקין, ואע"פ כן אין מחללין עבודה
25 אלא עבודתן כשרה. ושתיי יין מחלל עבודה. וכן אם נכנס לעזרה מן המזבח
ולפנים והוא פרוע ראש וקרוע בגדים, אע"פ שלא עבר דרי זה לוקה והוא

(מ"ג) ספרא שם.

(מ"ד) סנהדרין כ"ב ע"ב תענית י"ז ע"א.

(מ"ו) שם.

(מ"ה) סנהדרין שם.

דומה לשתיי יין (מ"ז). ועל כל העדה יקצף ואחיכם בני ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' זה מקרא מסורס אינו ראוי לומר אלא ואחיכם יבכו על כל העדה, ואחר כך יקצף. אם אין אחיכם בוכין על כל העדה יקצף. יבכו את השרפה אשר שרף ה' 5 מה ת"ל את השרפה אלא הרי זה מופנה להקיש ולדון ממנו למרה שה, נאמר כאן שרפה ונאמרה שרפה בבית כהן מה שרפה אמורה כאן, שרפת נשמה והנף קיים, כך שרפה אמורה בבית כהן, שרפת נשמה והנף קיים (מ"ח).

ז ומפתח אהל מועד לא תצאו יכול בשעת עבודה ולא בשעת עבודה, ת"ל ומן המקדש לא יצא ולא יהלל (ויקרא כ"א י"ב). אימתי 10 אין יצא ואין מחלל הרי אומר בשעת עבודה (מ"ט). פן תמותו ממשמע לאו אתה שומע הין (ג). נמצאת אומר כהן ששמע שמת לו מת והוא במקדש ובידו עבודה אסור לו לצאת. ואם יצא חייב מיתה, וחלל עבודה, ואע"פ שאינו יוצא אינו עובר, אלא ישוב עד שעת גמר עבודה ויוצא (לא). כי שמן משחת ה' עליכם שיכול אין לי אלא אהרן ובניו, שנתרבו 15 בשמן המשחה שאם יצאו בשעת העבודה חייבין מיתה, ומצין לכל הכהנים שבכל הדורות, ת"ל כי שמן, במשיחה זו נחקדש לדורות (י"ב). ויעשו כדבר משה קיימו עליהן מצות משה רבן. שבה לו לתלמיד שהוא מקיים עליו מצות רבו, שבה להן לבני אהרן שקיימו עליהן מצות משה רבן. וכן הכתוב משבח את ישראל במצרים וילכו ויעשו בני ישראל (שמות י"ב כ"ח), וכן הכתוב 20 משבח את ישראל בפרשת שלוח טמאים ויעשו כן בני ישראל וישלחו אתם (במדבר ה' ד'). וכן הכתוב משבח את יהושע בגלגל שנאמר כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיד דבר מכל אשר צוה ה' את משה (יהושע י"א ט"ו). (נ"ז).

ה וידבר ה' אל אהרן לאמר יכול לאהרן נאמר, ת"ל אשר 25 דבר ה' אליהם ביד משה, למשה נאמר לא לאהרן נאמר, אם כן למען נתלה באהרן שהוא צריך לו (נ"ד).

(מ"ז) עי' רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"א הל' וט'.
 (מ"ח) ספרא מ"ז ע"א טהורין י"ב ע"א. (מ"ט) ספרא שם.
 (נ"א) רמב"ם שם פ"ב ה"ז. (י"ב) ספרא שם.
 (נ"ז) ספרא שם. (נ"ד) עי' לקח טוב שמעני על הפסוק חת וצ"ע.

ט יין ושכר אל תשת רבי חייה פתח מקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים י"ט ט'). נמשלו דברי תורה ביין דכתיב פקודי ה' ישרים וכתיב יתהלך במישרים (משלי כ"ג ל"א). וכתיב משמחי לב וכתיב ויין ישמח לבב אנוש (תהלים ק"ד ט"ז). מה היין הזה משמח את הלב כך דברי תורה משמחין את הלב. מה היין הזה השותה ממנו יתר מצרכו בסוף מקיף את הכל, כך דברי תורה העוסק בהן ומחשב בהן יתר מדאי סוף שהוא יצא למינות. מה היין הזה מנחמים בו לאכלים דכתיב תנו שכר לאוהב (משלי ל"א ו'). כך דברי תורה מנחמין לבו של אדם ומישבין אותו לכך. נסמכה פרשת יין ושכר למיתת שני בני אהרן לנחם לבו של אהרן (נ"ה). אמר רבי שמואל כל אילניא מתקרין על שמהון, חורא מתקרי חור, רמניא מתקרין רמון, תמרתא נקראת תמר, אבל הנפח הזה תלתא שמות אית ליה, היא נקראת נפח, ופירא דילה מתקרי ענבין, ואם דרכיה חמר נקרא, מה הדא ענבתא את ממעיך לה ודיא מפקא כל דאית בעה כך השותה יין יתר מצרכו סוף מוצא כל שבתוכו. כדנניא נכנס יין יצא סוד. ואם שתה יתר מדאי חמר מתקרי דלא ידע מה דעביד, ומה דובין, ומה דדיהב, ומה דאתיהב ליה (נ"ז). בני דחייא הוו יתבי קמיה דרבי ולא הוו אמרי ולא מדי. אמר להו אנבור חמרא אורדקא כי היכי דליסרו מילתא. כיון דאיבסום פתח ואמור אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אבות מישאל ואלו הן ראשי הגולה שבבבל נשיא שבארץ ישראל, שנאמר והיה למקדש ולאבן נקי ולצור מכשול לשני בתי ישראל לפח ולמוקש ליושב ירושלם (ישעיה ח' י"ד). אמר להן לאחר ייני קוצים אתם מטילין לי בעיני. אמר ליה רבי חייה אל ידע לך: יין נתן בשבעים אותיות וסוד נתן בשבעים אותיות נכנס יין יצא סוד (נ"ז). אמר רב חנין לא נברא יין בעולם הזה אלא לנחם אכלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר תנו שכר לאוהב ויין למרי נפש (משלי ל"א ו'). אמר רב יצחק מאי דכתיב אלא תרא יין כי יתאדם (שם כ"ג ל"א). אל תרא יין שמהדרין פניהן של רשעים בעולם הזה, אף מהדרין פניהן לעולם הבא. רבא אמר אל תרא יין כי יתאדם (שם) שאחרייתו דם (נ"ח). כי יתן בכוס עיני (שם)

(נ"ה) ע"י מדרש תהלים ל"ט ט', ושיר השירים רבה פ"א ס"ב.

(נ"ז) וקרא רבה פ"ב ס"ד. (נ"ז) מנהדרין ליה ע"א. וע"י עירובין ס"ה ע"א.

(נ"ח) עירובין ס"ה ע"א מנהדרין ע"י ע"א.

כתיב בכים שסופו לכלות פרוטה מן הכים (נ"ט). רב כהנא ראמי כתיב תירש וקרין תירוש וזה נעשה ראש לא וזה נעשה רש. רב ראמי כתיב ישמח וקרין יסמח וזה מסמחו לא וזה משממו. והיו דאמר רבא חמרא וריחאצי פקחין (ס). אמר רב עמרם בריה דרב שמעון בר אבא אמר ר' חנינא מאי דכתיב למי 5 או למי אבי... למתאחרים על היין (שם כ"ז ל'). כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא האי קרא מן דדריש ליה מרישה לסופיה מידריש, מסופיה לרישה מידריש. ויחל נח איש האדמה (בראשית ט' כ'). אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר מר עוקבא אמר רבי זכאי אמרין לו החכמים לנח נח לא היה לך ללמד מאיש אדמה שלא גרם לו אלא יין. כמאן דאמר אותו 10 שאל כל ממנו אדם הראשון נפן היה. כדחגיגא רבי מאיר אומר אותו אילן שאל כל ממנו אדם הראשון נפן היה, שאין לך דבר שמביא לילה על האדם אלא יין (ס"א). דברי למאול מלך משא אשר יסרתו אמו (משלי ל"א א'). אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שכפתתו אמו על העמוד אמרה לו מה ברי ומה בר בגמי ומה בר נדרי (שם ל"א ב'). מה ברי הכל יודעין שאביך 15 ירא שמים היה עכשיו יאמרו אמו גרמה לו, ומה בר בגמי כל נשים של בית אביך כיון שמתעברות אינן רואות פני המלך, ואני דחקתי ותכנסתי כדי שידא לי בן מלובן ומזוהר, ומה בר נדרי כל נשים של בית אביך היו נדרות ואומרות ידא לנו בן הגון למלכות ואני נדרתי ואמרתי דא לי בן וריז ומטולא בתורה ודגון לנביאות. אל למלכים למאול אל למלכים שתו יין ולרחנים אי שכר (שם 20 ל"א ג'). אל למלכים אמר לו אמו בני מה לך אצל מלכים ששותין יין ומשתכרין ואומרין למה לנו אל, ולרחנים אי שכר מי שכל רזי עולם נלווין לו ישתה יין וישתכר, ואיכא דאמרי מי שכל רחני עולם משכימין לפתחו ישתה וישתכר. אמר רבי יצחק צנין שחזר שלמה הודדה לה לאמו שנאמר כי בער אנכי מאיש ולא ביתא אדם לי (שם ל' ב'). כי בער אנכי מצח דכתיב ביה ויחל נח איש 25 האדמה (בראשית שם). ולא ביתא אדם לי זה אדם הראשון (ס"ב). יין אל תשת יכול כל שהוא יכול מנתו, חלל ושכר לא אמרתי אלא כדי

(נ"ט) ע"י מררש משלי מהרשב"ם מ"ח ע"א בשם רבי יוחנן וע"י הנחומא מהרשב"ם שמיני י' ע"א ויקרא רבה פ"ב ס"א וע"י פ"י רש"י למשלי שם.
(ס) סנהדרין שם יומא ע"ז ע"ב. (ס"א) סנהדרין שם. (ס"ב) שם ע"ב.

לשכר, וכמה הוא כרי לשכר רביעית בן ארבעים יום, אם כן למה נאמר יין שמהירין עליו בכל שהוא ומחהרין עליו מנתו. רבי יהודה אומר יין אל תשת אין לי אלא יין, ומצין לרבות כל המשכרין, תל ושכר, אם כן למה נאמר יין על היין במיתה, ועל המשכרין באזהרה (ס'ג). רבי אליעזר אומר יין אל תשת 8 ושכר אל תשת אל תשתהו כדרך שכירתו, הא אם הפסיק בה או שנתן לתוכה יין כל שהוא פטור (ס'ד). שנה יתר מרביעית יין אפלו הפסיק בה, אפלו מווג הרי הוא במיתה ומחלל עבודה. היה שכור משאר המשכרין אפלו מן החלב ומן הדבילה ומן התמרים הרי הוא במלקות, ואין בו מיתה ולא מחלל עבודה (ס'ה). אתה ובניך יכול חללים, תל אתך 10 יצאו חללים, אציא חללים ולא אציא את בעלי מומים, תל אתה ובניך, מה אתה כשר אף הם כשרים, יצאו חללים ובעלי מומין (ס'ז). יין ושכר אל תשת, שומע אני בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, תל בבאכם אל אהל מועד ולא חמתו אלא בשעת ביאה (ס'ז). ומצין שאינו חייב אלא בשעת עבודה תל אתה ובניך (ס'ח). מיכן אמרו אנשי משמר מותרין לשתות בלילה 15 אבל לא ביום. אנשי בית אב אסורין לשתות בין ביום ובין בלילה היה יודע מאיזה בית אב הוא אסור לו לשתות יין כל יומו (ס'ט). היה יודע מאיזה משמר הוא ואינו יודע מאיזה בית אב הוא אסור לו לשתות כל שבתו. לא היה יודע מאיזה בית אב הוא ולא מאיזה משמר הוא מן הדין שיהא אסור לשתות ביין כל ימיו, אבל חקנתו קלקלתו ויהיה מותר לשתות לעולם, שאינו יכול לעבוד 20 עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו (ע). תניא רבי אומר אני אומר כהן אסור לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו. אמר אביו כמאן שאני הידאנא כהני ביהדי חמרא כרבי. מכלל דרבנן אמרי מרה. יין מרו ביה רבנן פריעת ראש לא מרו בו רבנן. מאי טעמא דין טעמיה שמא יבנה בית המקדש במררה ובעינין כהן הראוי לעבודה וליכא וקא מחלי עבודה, נימא הכי בפריעת

(ס'ג) ספרא מ' ע'ב ועי' תוספתא כריתות פ"א ה"ב (דף תס"ב) כריתות י"ז ע"ב.

(ס'ד) עי' ספרא שם כריתות שם ורפב"ם הלכות ביאת המקדש פ"א ה"א.

(ס'ה) רפב"ם הלכות ביאת המקדש פ"א ה"א וכו'.

(ס'ז) עי' ספרא מ' ע"ב.

(ס'ט) רפב"ם שם ה"ז, עי' משנה מנחות ט"ז ע"ב.

(ע) רפב"ם שם ה"ז, ועי' תענית י"ז ע"א.

ראש מדרה יבנה בית המקדש ובעיני כהן הראוי לעבודה וליכא וקא מחלי עבודה. האי אפשר דמסתפר ועאייל. הכא נמי אפשר דנאים פורתא ועאייל. לא דאמר ראמי בר נחמן אמר רבא בר אבה לא שנו אלא ששה כדי רביעית אבל ששה יתר מרביעית כל שכן דרך שורדתו ושניה משכרתו (ע"א). אל

5 אהל מועד אין לי אלא אהל מועד מצין לרבות שילו ובית העולמים ת"ל חקת עולם ולא חמתו ממשמע לאו אתה שמע הין. יכול יהוא ישראל חייבין מיתה על ההוריה, ת"ל אתה ובניך ולא חמתו אתה ובניך במיתה אין ישראל חייבין מיתה על ההוריה. יכול לא יהוא ישראל חייבין מיתה על ההוריה אבל יהוא אהרן ובניו חייבין מיתה על ההוריה. קל וחומר ומה ישראל שהן מחזרין לבוא אל אהל מועד שתי יין ולא שתי יין אין חייבין מיתה על ההוריה, אהרן ובניו שאין מחזרין לבוא אל אהל מועד שלא שתי יין אינו דין שלא יהוא חייבין מיתה על ההוריה. יצאו ישראל מן הכתוב ואהרן ובניו מקל חומר (ע"ב). **חקת עולם** לרבות היצקות והכלילות התנועות ההנצח הקמיצות והקטורות המליקות הקבלות וההיות. ומצין לשתי יין אם עבר תרא עבודתו פסולה, ת"ל ולהבדיל בין הקדש ובין החול, מלמד שהוא מחלל. ומצין למחוסר בדים ושלא רחץ ידים ורגלים שהן מחללין עבודה, ת"ל חקה חקה למרה שה (ע"ג).

י ולהבדיל בין הקדש ובין החול אלו הערכים. ובין

הטמא ובין הטהור אלו הטמאות והטהורות.

י"א ולהורות את בני ישראל אלו הדירות. **את כל**

החקים אלו המדרשות. **אשר דבר אליהם** אלו

ההלכות. **ביד משה** זה התלמוד, יכול זה המקרא ת"ל ולהורות.

רבי יוסי בירכי יהודה אומר ומצין אף התרגום, ת"ל ולהורות (ע"ד). אסור

להורות כשהוא שכור, ואם הורה בדבר שהצדיקין מדין בו אין בכך כלום.

(ע"א) תענית י' ע"א וב' סנהדרין כ"ב ע"ב. בתלמוד שם א"ר נחמן אמר רבא בר אבה במקום אמר ראמי בר נחמן אמר רבא. המאמר הזה מקוצר כאן. שורדתו בכ"י משכרתו ותקנתו לפי התלמוד שם.

(ע"ב) ספרא מ"ז ע"ז.

(ע"ד) ספרא שם כריתות י"ז ע"ב. ריב"ז ליתא בספרא שם אך ע"י בראב"ד ובילקוט תרכ"ט. ובכריתות שם, ב"ר משה זה נמרא יכול אף המשנה ת"ל ולהורות ריב"ז אומר יכול אף נמרא ת"ל ולהורות.

ולא אסרו אלא להורות אבל ללמד מותר. ואם היה חכם קבוע לא ילמד, שלימדו הוריה הוא (ע"ה). ולהבדיל ולהורות אמר רבי יהושע בן לוי כל המורש מאשתו סמך לסתה הוין לו בנים שמדין הוריה בישראל שנאמר ולהבדיל ולהורות. ועוד אמר רבי יהושע בן לוי כל המבדיל על היין במצואי 5 שבת הוין לו בנים שמדין הוריה בישראל שנאמר ולהבדיל ולהורות (ע"ז).

י"ב וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו שקולין עמו בכבוד ושקולין עמו ברמימה. יכול אף הראשונים היו שקולין עמו, ת"ל העתרים והעושים שקולין עמו בכבוד, אין הראשונים שקולין עמו בכבוד. אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי הוא אומר וימת נדב ואביהוא לפני ה' 10 בהקריבם אש וזה ... ובנים לא היו להם (במדבר ג' ד'). שאין ת"ל ובנים לא היו להם שאלו היו להן בנים היו קודמין לאלעזר ואיתמר, שכל הקודם בנחלה קודם בכבוד (ע"ז). ר"א מה ת"ל העושים אמר להן לא היה לכם להסתכל מאלו שעשו דבר שלא בעצה ותשחטפו (ע"ח). רבי אליעזר אומר ראויין היו להשטף אלא שריחם הכתוב לאהרן. קחו את המנחה 15 וזו מנחת נחשון. העתרת זו מנחת יום השמיני. מאשי ה' אין להן אלא לאחר מתנת האשים. ואכלה מצות מה ת"ל לפי שהיא מנחת צבור ומצות שעה ואין כיוצא בה לדורות לכך צריך לומר ואכלה מצות. **אצל המזבח** כל זמן שהמזבח עומד אוכלין קדשי קדשים בעזרה, נפגם אין אוכלין (ע"ט). ר"א אצל המזבח לא בהיכל ולא על גבי הכבש, אין 20 לי אלא זו בלבד ומצין לרבות את כל הקדשים, ת"ל כי קדש קדשים היא ואתה נתן לכם אתה והיא הרי אלו מעושים, פרט לתורה וללחמה ולאיל מיר וללחמו ולאיל המלואים וללחמו (פ).

(ע"ז) שבועות יח ע"ב.

(ע"ה) רמב"ם שם ה"ג.

(ע"ז) ספרא מ"ז ע"א.

(ע"ה) ע"י ספרא שם.

(ע"ט) ספרא שם ילקוט שם ובילקוט שם, מנחות צבור ומצות עשה שאין כיוצא בה' במקום, מצות שעה ואין כיוצא בה', וע' ובהם ג"ס ע"א וס' ע"א, וע' רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פ"ג הכ"ב. שריחם הכתוב לאהרן נ"א שריחם הכתוב וע' הראב"ד לספרא כאן ועירוך השלם ערך רת. וכיל צ"ל, ונשרפו ר"א אומר ראויין היו להשרף אלא שריחם המקום (או הכתוב) על אהרן. וע' ספרא הוצאת מלבים כאן ויומא מ"ז ע"א.

(פ) ספרא שם ילקוט שם. וירדת הילקוט, לא כהיכל אלא ע"י כבש'.

י"ג ואכלתם אתה במקום קדוש מה תל לפי שנאמר אצל המזבח, אין לי אלא סמך למזבח ומצין לרבות את הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, תל במקום קדש (פ"א).
 כי חקך וחק בניך היא אינה חק לבנות. מאשי ה' אין להם אלא אחד מתנות האשים.
 5 כי כן צותי היכן צוה והצותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכלנה וכו' (ויקרא ו' ט'). כי כן צותי באצעות יאכלה (פ"ב).
 כי כן צותי בשעת המעשה אמר להם, כאשר צוה ה'. לא מעצמי אני אומר לכם.

י"ד ואת חוזה התנופה זה חוזה. התנופה זו תנופת הסל. ואת שוק זה השוק. התרומה זו תרומת תודה (פ"ג).
 תאכלו במקום טהור אמר רבי נחמיה וכי הראשונים אינן במקום טהור אלא זו טהרה שהיא מין טומאה טהרו מטומאת המצורע, מלמד שהן נאכלין בכל ירושלים (פ"ד).
 אתה ובניך ובניך ובניך אתך אתה ובניך בחלק ובבתיך במתנות או אינו אומר אלא אתה ובניך ובניך בחלק.
 15 כשהוא אומר כי חקך וחק בניך נתנו אינה חק לבנות, הא מה אני מקיים אתה ובניך ובניך אתך אתה ובניך בחלק ובבתיך במתנות (פ"ה). נתנו מזבחי שלמי בני ישראל לרבות זבחי שלמי צבור שהיה שם באותו היום, שנאמר ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' (שם ט' ר'). (פ"ו).
 ט"ו שוק התרומה וחוזה התנופה על אשי החלבים יביאו מלמד שהחלבים מלמטן (פ"ז).

ט"ז ואת שעיר החטאת זה שעיר של נחשון. החטאת זו חטאת יום השמיני (פ"ח). דרש דרש משה זה שעיר של ראש חדש. יכול שלשתן נשרפו, תל והנה שרף אחד נשרף לא שלשתן נשרפו (פ"ט). מה תל דרש דרש משה שתי דרישות אמר להן מפני מה נשרף זה ומפני מה לא 25 נאכלו אלו, ואיני יודע את איזה מהן נשרף, כשהוא אומר ואתה נתן לכם לשאת

(פ"א) ספרא שם. (פ"ב) שם יוסא ה' ע"ב. (פ"ג) ספרא שם. (פ"ד) שם זכחים ב"ה ע"א. (פ"ה) ספרא שם. (פ"ו) ספרא מ"ז ע"ב. (פ"ז) שם זכחים ק"א ע"ב. (פ"ח) ספרא שם, ע"י זכחים שם ורשי על התורה ויקרא כאן. (פ"ט) ספרא שם זכחים ורשי שם.

את עון העם לכפר, על איזה הוא שעיר שהוא נושא עון העדה זה שעיר של ראש חדש, שנאמר ושעיר עזים אחד לחטאת (במדבר כ"ח מ"ז). (צ). ויקצף על אלעזר ועל איתמר מלמד שהוא נחון פניו כנגד הבנים וכוונס באדרן, מלמד שאף אדרן היה עמרם בקצפון (צ"א).
 ה הנותרים לא היה פניחם עמרם. לאמר השיבתי על דברי.

י"ז מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש וכי חוץ לקדש נאכלה והלא לא נאכלה אלא נשרפה שנאמר והגה שרף אם כן למה נאמר מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש. אמר להן שמה חוץ לקלעים יצאת שכל חטאת שיצא חוץ לקלעים פסולה. אין לי אלא זו בלבד, 10 עזין לרבות כל הקדשים, ת"ל כי קדש קדשים (צ"ב). ואתה נתן לכם מיכן שאכילת קדשים כפרה על כל ישראל. הא כיצד הכהנים אוכלין וישראל מחכפרין (צ"ג).

י"ח הן לא הובא את דמה אמר להן שמה נכנס מרמה לפניו, 15 שכל חטאת שנכנס מרמה לפניו פסולה (צ"ד). פנימה אין לי אלא לפני לפניו, ומצין אף להיכל, ת"ל אל הקדש, תאכלו אתה בקדש מיכן שאכילתה בפנים. ומצין אף שריפתה בפנים אם נפטלה, ת"ל אכול תאכלו אתה בקדש. יכול אפלו נטמאת בחוץ תשרף בפנים, ת"ל אתה אתה שנטמאת בפנים תשרף בפנים, שנטמאת בחוץ תשרף בחוץ (צ"ה). וכי מפני מה נשרף רבי נחמיה 20 אומר מפני אינה נשרף. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים וכי מפני אינה נשרף לא נשרף אלא מפני טומאה שאלו מפני אינה נשרף היה לשלשתן לשרף. ד"א והלא פניחם עמון. והלא מותר לאכול מבערב. הא לא נשרף אלא מפני טומאה. כעס עליהן למה נעלמתם ממנו עד שנטמא, ומפני מה לא נאכלו השאר מיד (צ"ו). תאנא כל מקום שיש קצפה יש העלמה את מוצא שלש קציפות וכנגדן 25 שלש העלמות. במן ויקצף עליהם משה (שמות ט"ז כ'). וכשבאו ואמרו לו מצאנו לחם משנה נעלם ממנו למה עד שתישבה דעתו ואמר הוא אשר דבר ה' שבתון

(צ) ספרא שם. (צ"א) שם. (צ"ב) שם. (צ"ג) ע"י ספרא שם.

(צ"ד) ע"י שם חבחים פ"ב ע"א. (צ"ה) ספרא שם זבחים שם.

(צ"ו) ספרא מ"ז ע"ז. הסדר כאן שונה מעט מסדר הספרא שם. וע"י זבחים ק"א ע"א.

שבת קדש (שם ט"ז כ"ג). וכאן ויקצף משה על אלעזר ונעלם ממנו שהאונן אסור לאכול בקדשים. ולהלן ויקצף על פקודי החיל (במדבר ל"א י"ד). ונעלם ממנו שהדת גיעולי גוים עד שהזכירו אלעזר ואמר זאת חקת התורה (שם ל"א כ"ג) אך את הזהב ואת הכסף (שם כ"ד). הא קשה הוא הכעס (צ"ז).

י"ט וידבר אהרן אל משה אין הדיבור בכל מקום אלא לשון עז כמו וידבר העם באלהים ובמשה (שם כ"א ח'). **הן היום הקריבו . . . ותקראנה אתי** מה ת"ל אלה אמר לו לא היה לי להסתכל באלה שעשו דבר שלא בעצה ונשטפו לכך נאמר אלה ומה ת"ל כאלה אמר לו אלו בלבד קברתי אלא אפלו קברתי אלו עם אלו לא כך הייתי ¹⁰ מבזה את קדש המקום. ד"א **ותקראנה אתי כאלה** מה ת"ל כאלה, שיכול אין לי אלא אסור באנינה אלא בשביל הבנים בלבד וסגין לרבות את כל האמור בפרשת תורת כהנים מוסף עליהם אחיו ואחוזתו מאמו הנשואה שהוא מתאונן עליהם, אע"פ שאינו מחטא להן ת"ל כאלה. רבי יעקב אומר יכול יהא הלוי אסורין באנינה בשד, ת"ל אתי אני אסור באנינה אין הלוי ¹⁵ אסורין באנינה (צ"ח). **ואכלתי חטאת היום** היום אני אסור ביום ומותר בלילה, ולחרות אסור ביום ובלילה דברי רבי יהודה (צ"ט). רבי אומר אין אונן אסור לאכול בקדשים לערב אלא מדברי סופרים. תדע לך שהוא כן שדרי אמרו אתן טובל ואוכל את פסחו לערב שלא העמידו דבריהם במקום כרת (ק). הא למדת שהאונן אסור לאכול בקדשים. ואין אונן ²⁰ מן התורה אלא יום המיתה בלבד ומדברי סופרים תופש לילו. ואם נשתהה המת ימים בלא קבורה כל אותן הימים הוא אונן בתן מדברי סופרים, ואין בו יום הקבורה עוד תופש לילו (ק"א).

כ וישמע משה כיון ששמע משה כן זכר הלכה וידע שהן אסורין לאכול ביום ומותרין בלילה שדרי הן ראויין בשעת קרבן. מיד וישמע משה ויטב

(צ"ז) ע"י ויקרא רבה פ"ג מ"א אבות דרבי נתן פ"א מ"א פסחים פ"ו ע"ב.

(צ"ח) ספרא שם.

(צ"ט) ספרא פ"ז ע"ד ובהים ק' ע"ב.

(ק) ספרא שם. ע"י פסחים צ"א ע"ב.

(ק"א) רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"ב הל' והט, וע"י ובהים ק' ע"ב וק"א ע"א.

בעיניו הודה מיד. לא בוש לאמר שמעתי ושכחתי אלא כך אמר שמעתי ושכחתי.
 רא' וישמע משה מלמד שהשמיע לכל ישראל היום למדת
 הלכה מאהרן אחי. אמר רבי יהודה חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו קשה
 הקפדנה שגרמה למשה למעות. לאחר מיתתו אני משיב לו על דבריו. ומי גרם
 לו שיקפיד אלא שטעה (ק"ב). 8

יא

א וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אלהם לאמר
 לבנים לאלעזר ולאיחמר או לאמר להן לישראל, וכשהוא אומר דברו אל
 בני ישראל זה דיבור האמר לישראל. הא מה אני מקיים לאמר אלהם לבנים
 לאלעזר ולאיחמר (טא).

ב דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו
 מלמד שהיה משה תופש בחיה ומראה אותה לישראל ואומר להן זו תאכלו
 חו לא תאכלו ואלה תשקצו מן העוף אלה תשקצו ואלה אל תשקצו. את זה
 תאכלו מכל אשר במים זה אכלו חו לא תאכלו. חו לכם הטמא זה טמא חו
 אינו טמא (ב). זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ משמע
 18 ממי משמע לפי שאמר כירק עשב נתתי לכם את כל (בראשית ט' ג'). יכול
 הכל שהיה בכלל התר תל' זאת הבהמה אשר תאכלו, שור שה כשבים ושה
 עזים איל תצבי ויחמור (דברים י"ד ג'). הא למדת שאין לנו התר אלא בעשרת
 המינין הללו והן שלשה מיני בהמה ושבעה מיני חיה. יכול הבהמה כולה תרם
 מותר, תל' אך בשר בנפש דמו לא תאכלו (בראשית ט' ד'), אסר אבר מן החי.
 20 על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, אסר גיד הנשה. כל חלב שור וכשב
 תעז לא תאכלו (ויקרא ז' כ"ג), אסר את החלב. וכל דם לא תאכלו (שם ז')

(ק"ב) ספרא שם וע' ובחים ק"א ע"א.

(א) ספרא שם ויקרא רבה פ"ג ס"א כ"ס תני רבי חייא.

(ב) ספרא שם תנחומא שמיני מהרשב"ט ט"ז ע"א מכלתא בא פ"א (רף ג' ע"א) ויקרא
 רבה פ"ג ס"ד כ"ס תנא ר' חייא, במדבר רבה פט"ז ס"ד וסכ"ח פסיקתא דר"כ מ"א ע"ב
 כ"ס תני רשב"י, ספרי בהעלותך פ"ס קא ו' פסיקתא רכותי ע"ח ע"א, וע"י חולין מ"ב ע"א
 ומנחות כ"ט ע"א.

כ"ז). אסר את הדם. יכול יהוא מותרין בזביחה ושלא בזביחה, ת"ל חבתת ואכלת. אין לי אלא שור שה כבשים ושה עזים מצין לרבות את הכלאים, ת"ל זאת החיה מכל הבהמה, חיה מין בהמה. אין לי אלא חיה מין בהמה, מצין בהמה מין חיה, חיה מין בהמה, טמאה מין טהורה, טהורה מין טמאה מצין, ת"ל חיה מכל ובהמה מכל. או חיה מכל ובהמה מכל יכול אף חית הים ובהמת הים ת"ל על הארץ להציא את שבים. או אינו אומר אלא על הארץ תהא מותרת בסימין, ושבים בין בסימין בין שלא בסימין, ת"ל זאת אשר על הארץ אין לך אלא זו שעל הארץ (ע). זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה מלמד שהחיה בכלל בהמה. ומצין שאף הבהמה בכלל חיה ת"ל זאת הבהמה אשר תאכלו... איל צבי ויחמור (דברים שם). (ד). אמר רבי שמעון בן לקיש רמז לטריפה מן התורה מצין. רמז לטריפה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו (שמות כ"ב ל'). אלא רמז לטרפה שאינה חייה מן התורה מצין, דקא תניי זה הכלל כל שאין כמה חיה טרפה מכלל לטרפה לא חיה. מנא לן דכתיב זאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה, לא תאכל, מכלל לטרפה לא חיה. ולמאן דאמר טרפה חיה מנא ליה. תניא זאת חיה אכול חיה אחרת לא תאכל מכלל לטרפה חיה. ואידך האיי זאת מאי עקיד ליה, לכדתאמר רבי ישמעאל. זאת החיה אשר תאכלו מלמד שחפש הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה זאת תאכל חיה לא תאכל. ואידך נמי מיבעי ליה להכי. הכי נמי. ואלא טרפה חיה מנא לן. נפקא ליה מאידך דתאמר רבי ישמעאל בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל (ויקרא י"א מ"ז). אלו שמנה עשר טרפות שנאמרו לו למשה בסיני (ה).

ג כל מפרסת פרסה ושסעת שסע תנו רבנן אלו הן סימני בהמה כל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע ומעלת גרה, וכל בהמה שהיא מעלת גרה בידוע שאין לה שניים למעלה וטהורה (ו). **בבהמה אתה תאכלו** לרבות את השליל או יכול הציא העובר את ראשו והחזירה

(ג) ספרא מ"ח ע"א. (ד) שם חולין ע"כ ע"א.

(ה) חולין מ"ב ע"א.

(ו) ע"י חולין ל"ט ע"א תוספתא חולין פ"ג ה"ב (דף תק"ה), רפ"ב הלכות מאכלות אסורות פ"א ה"ב, בכ"א, אין לה שניים בלחי העליון.

יהא מותר ת"ל אך (ז). **בבהמה** לרבות כל הנמצא בבהמה אפלו שליה. יכול אפלו יצאת מקצתה ת"ל אתה בזמן שכולה בפנים מותרת לא בזמן שיצאת מקצתה (ח). **בבהמה אתה תאכלו** כל הנמצא בבהמה דמות בהמה תאכל. אמר רבי יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה מאי טעמא בעינן פרסות וליכא. אלא מעתה קלוט במעי פרה ליחסר. קא תאני רבי רבי שמעאל רבי שמעון בן יוחאי אומר פרסה בבהמה אתה תאכלו (ט). לא מותר בבהמה אלא מה שיש לו פרסה (י). תנו רבנן אלו הן סימני חיה בכלל בהמה, דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה שלמד שהחיה בכלל הבהמה. אלא הכי קא אמר אלו הן סימני חיה שחלבה מותר כל שיש לו קרנים וטלפים. רבי דוסא אומר יש לה קרנים אין אתה צריך לחזר על טלפים, יש לה טלפים צריך אתה לחזר על קרנים (יא). כללל הוא והא עזי יש לה קרנים וטלפים וחלבה אסור. כרוכות בעינן. והא שור דכרוכות וחלבו אסור. הדוקות בעינן. והא עז דהדוקות וחלבו אסור. מפותלות בעינן. דרי צבי דאין מפותלות וחלבה מותר, הדורות בעינן. הילכך כל היכא דמיפצלין לא דינא ולא דיינא, היכא דלא מיפצלין בעינן כרוכות הדוקות הדורות ומיבלע חידקיה (יב). **אתה תאכלו** אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה. אין לי אלא בעשה בלא תעשה מין ת"ל את הנמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המה ... מבשרם לא תאכלו (יג). יד ז' (ד). אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה טמאה עיין. ודין הוא מה אם אלו שיש בהן סימני טהרה דרי הן בלא תעשה על אכילתן, שאר בהמה טמאה שאין בהן סימני טהרה אינו דין שהוא בלא תעשה על אכילתן. נמצאו גמל וארנבת ושפן וחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מקל חומר (יד).

ד **אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה** יש לך ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה שאין אתה אוכל ואיזה זה זה טהור 25 שגולד מן הטמא. או יכול טמא שגולד מן הטהור יהא אסור ת"ל גמל הוא טמא

(ח) ספרא מ"ח ע"א.

(ח) שם מ"ח ע"ב חולין ע"ז ע"א.

(ט) חולין ס"ט ע"א.

(י) ע"י רפכים הלכות מאכלות אסורות פ"א ה"ד וה"ו.

(יא) תוספתא חולין פ"ג ה"א (צר תק"ה) חולין ג"ס ע"א.

(יב) ספרא מ"ח ע"ב.

(יג) חולין ג"ס ע"ב.

הוא, זה טמא זה אינו טמא (י"ד). חנן החם בהמה טהורה שילדה כמין בהמה
 טמאה מותר באכילה, וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה, שהוצא
 מן הטמא טמא, והוצא מן הטהור טהור. דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה
 ודג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו נידוליו (ט"ז). דא אך
 5 **את זה לא תאכלו** ממעלי הגדה וממפרסי הפרסה יש לך ממעלי
 הגדה וממפרסי הפרסה שאין אתה אוכל ואלו הן, אלו המרפות נקובת החוט,
 ופסוקת הצרעת ברובה, ניקב קרום של מוח, ניקב הלב לבית חללו, נפסק
 חוט של שדרה, נישלה הכבד ולא נשתייד ממנה כלום, הריאה שנקבה או שחסרה.
 רבי שמעון אומר עד שחניקב לבית הסמפנות. ניקבה הקבה ניקבו הדקין.
 10 רבי יוסי בירבי יהודה אומר אם נישלה המרה פסולה. הכרס הפנימית שניקבה
 או שנקרע רוב החיצונה, רבי יהודה אומר במדולה טפח ובקטנה ברובה. המסוס
 ובית הכסות שנקבו לחוץ, נפלה מן העג ונשתברו רוב צלעותיה, ודרוסת
 החאב (ט"ז), יכול אפלו נפחתה הגלגלת ולא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב
 ולא לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, נישלה הכבד ונשתייר
 15 ממנה כוית, המסוס ובית הכסות שניקבו זה לזה, נישל הטחול, נישלו הכליות,
 נישל לחי התחתון, נישלה אוס של ריאה, חרותה בידי שמים, ת"ל נבלה וטרפה
 מה נבלה שאינה בת חיים, טריפה שאינה בת חיים, יצאת זו שהיא בת חיים.
 יכול אפלו אכלה הדרפני או צואת התרנגלים או שתתה מים הרעים, ת"ל נבלה
 וטרפה מה נבלה שאין כמות חיה אף טרפה שאין כמות חיה יצאת זה שיש כמות
 20 חיה. זה הכלל כל שאינה חיה טרפה (י"ז). זה הכלל לאיתניי מאי, לאיתניי
 ארבע מתניאיתא ושבע שמעתתא (י"ח). ארבע מתניאיתא בהמה שנחתכו רגליה
 מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה (י"ט). חסרון בשדרה,
 בית שמאי אומרים שתי חליות ובית הלל אומרים חוליה אחת (כ). הגלגלה
 והחרתה (כ"א). שבע שמעתתא בוקא דאטמא דרשף מדוכתיה, לקתה בכוליא
 25 אחת ניקב הטחול, סימנין שצידלדלו ברובן, נעקרה צלע מעיקרה, הגלגלת

(י"ד) שם בכורות ו' ע"א. (ט"ז) משנה בכורות ה' ע"ב (פ"א מ"ב).

(ט"ז) ספרא פ"ח ע"ז חולין פ"ג ה"א.

(י"ח) ספרא שם. (י"ח) ע"י חולין נ"ד ע"א ומ"ב ע"א.

(י"ט) ע"י חולין מ"ב ע"א ומשנה חולין ע"ז ע"א. (כ) ע"י חולין שם ואהלות פ"ב מ"ג.

(כ"א) ע"י חולין מ"ב ע"ב ומשנה חולין נ"ד ע"א.

שנחבסה ברובה, ובשר החופה את רוב הכרס ברובו (כ"ב). אמר עולא שמתה מיני טרפות נאמרו לו למשה בסני נקובה ופסוקה נפולה וחסודה קדועה ודרוסה נפולה ושבורה (כ"ג). צנין לדבות חטאות המתות ופסולי המקדשין, ת"ל ממעלי הצרה וממפרסי הפרסה טמא. או יכול אין בשר מהלכי שתיים ידא בלא תעשה על אכילתו. דין הוא מה אם הבהמה שהיא קל במצעה החמיד במשאה מהלכי שתיים שהחמיד במצען אינו דין שנחמיד בבשרן, ת"ל זה הוא טמא הוא זה בלא תעשה על אכילתו אין בשר מהלכי שתיים בלא תעשה על אכילתו. אם כן בשרן קל חומר חלבן. יכול לא יהוא באזהרה, ת"ל זאת החיה אשר תאכלו זאת חיה אכול, הא חיה אחרת לא תאכל, ואזה זה זה האדם דכתיב ויהי האדם 10 לנפש חיה (כ"ד). את הנמל כי מעלה נרה הוא, ואת השפן כי מעלה נרה הוא, ואת הארנבת כי מעלת נרה הוא מה ת"ל אם לתיקון המקרא ודלא כבר נאמר ואת הנמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה נרה המה (דברים יד ו'). ... מבשרים לא תאכלו מש יד ח' א, ולמה באו לדבות רביון שאמר ואת הנמל כי מעלה נרה הוא מה ת"ל שיכול יתידנו בסימן אחד. דין הוא מה אם החזיר 15 שהוא מפריס פרסה טמא נמל שאינו מפריס פרסה אינו דין שידא טמא. אלו כן הייתי אומר מי אסר את החזיר נרה הוא תחיד את הנמל ת"ל את הנמל כי מעלה נרה הוא טמא הוא. יאמר נמל קל וחומר לחזיר מה אם נמל שהוא מעלה נרה טמא החזיר שאינו מעלה נרה אינו דין שידא טמא. אלו כן הייתי אומר מי אסר פרסה הוא תחיד את החזיר ת"ל את החזיר כי מפריס פרסה טמא (כ"ה). 20 את הנמל חזו רבנן כל בהמה שאין לה שניים למעלה בידוע שמעלת נרה ומפרסת פרסה היא טהורה. וליברוק בפרסותיה. בשפרסותיה חתוכות וכדרב חסדא. דאמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה אם יש לה שניים למעלה בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר נמל. נמל הא אמרת ניבי אית ליה, אלא אימא 25 בן נמל. ודלמא איכא נמי מינא אדריני. נמידי דליכא. דתאני רבי רבי ישמעאל את הנמל כי מעלה נרה הוא שליט בעולמו. יודע שאין לך דבר שהוא מעלה

(כ"ב) ע"י חולין מ"ב ע"ב, וע"י רשי ס"ס. (כ"ג) חולין מ"ג ע"א.
(כ"ד) ספרא מ"ח ע"ד. מזה בלית עד אכילתן חסר בק"א.
(כ"ה) ספרא ס"ס.

גרה ואין לו שניים למעלה וטמא אלא נמל, לפי כך פירט הכתוב הוא. ואי אמרת שפן וארנבת שני אית להו. ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה נמוס בודק בפרסותיה אם פרסותיה פסוקות בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר חזיר. ודלמא איכא גמי מינא אחרינא. גמירי דליכא. ותנאי רבי רבי ישמעאל ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא שליט בעולמו. יודע שאין לך רבר שמפריס פרסה וטמא אלא חזיר לפי כך פירט לך הכתוב הוא. ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה נמוס ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה, אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא טהורה, ואם לאו בידוע שהיא טמאה והוא שיכיר ערוה. ודלמא איכא מינא אחרינא גמירי דליכא. היכא בודק אמר אביי ואיתמא רב חסדא בכנפי העוקץ (כ"ז). והוא תותי מתנא דהוא תחלת ריש זנבא (כ"ז).

ז ואת החזיר חזר רבנן מעשה ששלחה מלכות צצרה לרבנן אמר להן שלחו לנו מכאן קסילופנים אחד. נתישבה סנהדרין על דעתה, אמרו כמה נידות וכמה פגיסין מאידין למלכות, כמה אבנים טובות ומרגליות יש להן והן מבקשין ממנו פנים אחד. דומה שאין מבקשין אלא מי שמאיר להן פנים בהלכה. מה עשו. שלחו להן רבי מאיר. ולמה נקרא שמו מאיר שהוא מאיר פנים בהלכה ובחכמה. וכיון שנכנסו לרומי שאלתהו בני רומי אמרו לו למה נקרא שם חזיר חזיר. אמר להן שהוא עתיד לחזור. אמר לו רי"ך מאיר אין כל חדש תחת השמש. ועוד שאלו אותו למה נקרא שמו חזיר אמר להן שהוא עתיד להחזיר מתן שר 20 לבעלים. לעתיד לבוא הקב"ה מציא כרח ואומר כל מי שלא אכל בשר חזיר יבוא ויטול שכרו, והרבה מאומות העולם שלא אכלו בשר חזיר מאותו היום הן באין ליטול שכרן. באותו שעה הקב"ה אומר ישחברו אלו בשני עולמים. לא דיין שאכלו עולמן אלא מבקשים עוד לאכול עולמן של בני ישראל. הקב"ה מציא כרח ואומר כל מי שלא אכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים יבוא ויטול 25 שכרן ואין לך מאומות העולם שלא אכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים, ואם

(כ"ז) חולין שם. ואי אמרת שפן וארנבת שני אית להו. ליתא בתלמוד שם. פרסותיה פסוקות נירסת התלמוד פרסותיה סדוקות.
(כ"ז) זה פירושו של כנפי העוקץ ועי' רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"א ה"ו ורש"י חולין שם.

לא אכל, טיבל ברוטב, ואם לא טיבל ברוטב בישל בקדרה, ותמצא מחזיר שבר טוב לבעליו, תעליו הוא אומר מורה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן משלי כ' כ"ו). ועוד היה רבי מאיר אומר עתיד חזיר להיות נחמילחין וכלב גולקטינין (כ"ח).

ח מבושרם לא מן העצמות, ולא מן הצידיים, ולא מן הקרנים, ולא מן הטלפים שלהן. **ובנבלתם לא תגעו** יכול יהוא ישראל חייבין על מעע ובלות, תל אמר אל הכהנים ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (ויקרא כ"א א'). בני הכהנים לברם אינם מתטמאין למתים, מתטמאין הן ישראל למתים. אין מתטמאין הן למתים החמורין לא יטמאו לנבילות הקלות 10 הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו, ברנל שכל ישראל חברים ברנל. אחרים אומרים ובנבלתם לא תגעו יכול אם נגע אדם בנבלה ילקה ארבעים, תל ולא לה תטמאו (שם י"א כ"ד). או לאלה תטמאו יכול אם דאה אדם נבלה ילך ויטמא לה, תל ובנבלתם לא תגעו הא כיצד הרי אומר רשות (כ"ט). **טמאים** מלמד שהן מצטרפין זה עם זה, בשר בבשר, וחלב בחלב, בשר בחלב, וחלב 15 בבשר, בין בחייהן בין במיתתן (ל). אפילו חצי זית מחיי וגל וחצי זית מחיי חזיר או משאר הטמאין מצטרפין לענין איסור אכילה משום דכולהו טומאה אית בהו בין בחייהן בין במיתתן. מה שאין כן בטמאים וטהורים, רמיתת פרה וחיי וגל אי נמי איפכא לא מצטרפין (ל"א). **טמאים** לאסור את צידן ואת דושטן ואת הקופה שלהן. **הם** פרט לשאין בהן בעותן 20 טעם. **לכם** אסורין בהציה (ל"ב).

ט את זה תאכלו תנו רבנן ממשמע שנאמר אכול את שיש לו, שומע אני שאמר אל תאכל את שאין לו, ומשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני שאמר אכול את שיש לו, למה שאין לעבוד עליו בעשה ולא תעשה.

(כ"ח) קחלת רבה פ"א ס"ט ושם זאב במקום חזיר, ספר המעשיות סימן ר"ז. ועי' קרויסס לעתוערטרער ח' ב' צד 887 ע"ב וחקרת מהרש"ב על פסיקתא דר"כ קמ"ד ע"ב לענין קטילופנים. ועי' קרויסס שם 888 ע"ב ערך מילא לענין מלחין. ועי' ירושלמי שבת ד' ע"ד פ"ו ה"א ועורר השלם חלק ב' רפ"ט ע"א וקרויסס שם 117 ע"ב לענין גולקטינין. (כ"ט) ספרא מ"ט ע"א. (ל) שם פעילה מ"ז ע"א. (ל"א) עי' רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ד הט"ז ומעילה מ"ז ע"א. זה חסר בבי"א. (ל"ב) ספרא מ"ט ע"ב חולין ק"ב ע"א בכורות ו' ע"ב.

תאכלו מכל אשר במים מה תל שיכול הואיל והתיר במפורש
 והתיר בסתום, מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא שבכלים אף כשהתיר
 בסתום לא התיר אלא שבכלים, מצינ לבודות שחין ומעורות שזחה ושותה מן
 ואינו נמנע, תל תאכלו מכל אשר במים (ל"ב). והיכן התיר רכתיב את
 5 זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים
 הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול, הא בכלים אע"ז דלית ליה אכול.
 ואימא בכלים אע"ז דאית ליה לא תיכול. לא סלקא דעתא דכתיב וכל אשר
 אין לו סנפיר וקשקשת במים לא תאכלו (דברים יד י'). דלית ליה הוא ולא
 תיכול הא היכא דאית ליה אכול (ל"ג). **במים כלל בימים**
 10 **ובנחלים פרט במים** חזר וכלל כלל ופרט וכלל אין
 אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש מים הנובעין אף כל מים הנובעין.
 מאי רבי, חריצין תעיצין לאיסורא. ומאי מעיט, בורות שחין ומעורות להחידא.
 דבי רבי ישמעאל תאמא במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה
 ומיעט במים ריבה, בימים ובנחלים מעט, במים חזר ודיבה, ריבה מעט ודיבה
 15 מאי רבי חריצין תעיצין לאיסורא ומאי מעיט בורות שחין ומעורות להחידא.
 תאני מתניה בר יודנה מה ראית לרבות בורות שחין ומעורות להתיר ולהוציא
 חריצין תעיצין מרבה אני בורות שחין ומעורות שהן עצורין ככלים ומצאני
 חריצין תעיצין שאני עצורין ככלים (ל"ד). הא למדת שהמים שהשריצו ככלים
 ובבורות העצורין מותרין ושזחה ושותה ואינו נמנע. אבל אם יצאו לחוץ אסורין
 20 שהרי פירשו, ואם פירשו לדפני הכלי או לדפני הבור וחזרו למים מותרין.
 מאי טעמא הני רבותיה (ל"ה). אמר רב הונא לא לישפי אינש שיכרא בצבאחא
 באורתא דלמא פריש שדיך ממנה לצבאחא והדר נפיל לכסא, וקא עבר משום
 שרץ השרץ על הארץ (ויקרא י"א כ"ט). אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא
 דמסייעא לך מכל השרץ השרץ על הארץ לרבות יבחושין שסינן (ל"ו). תנו
 25 רבנן ימים זה הים הגדול שנאמר ולמקוה המים קרא ימים (בראשית א' י').
 נחלים אלו נדרות שנאמר ונדר יצא מעדן (שם ב' י'), במים ובנחלים לרבות

(ל"ג) ספרא שם חולין ס"ז ע"ב. (ל"ד) ע"י חולין ס"ז ע"ב וס"ז ע"א.
 (ל"ה) רפ"ב הלכות אסורות פ"ב ה"ח.
 (ל"ו) חולין ס"ז ע"א.

כיצא בהן (ל"ז). כל אשר לו סנפיר וקשקשת אין לי
אלא המרובה בקשקשין ובסנפירין כגון כפנית זו שבים (ל"ח). וזמין אפלו
אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ח"ל סנפיר וקשקשת (ל"ט). תנן החם
כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת (מ). מיכדי
5 אבן אקשקשת קא סמכין. ליכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר. אי כתב
הכי הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפלו דג טמא. וסוף סוף השתא דכתב
סנפיר וקשקשת מנא לן דקשקשת לבושא הוא, דכתיב ושריון קשקשים הוא
לבוש (שמואל א י"ז ה'). ליכתוב רחמנא קשקשת ולא באעי סנפיר. אמר ר'
אבהא וכן תאנא דבי רבי ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר (ישעיה מ"ב כ"א). (מ"א).
10 תנו רבנן אין לו עכש ועתיד למל לאחר זמן, כגון הסולתנית העפין הרי זה
מותר, יש לו עכש ועתיד להשירן בשעה שהוא עולה מן הים כגון אקנא ואפונא
מותר (מ"ב). רבי לוי בן דורמסקית אומר לריתן דג טהור הוא שנאמר טהור
אפיקי מבנים טהור (מ"א ז'). תחתיו חרודי חרש שם מ"א כ"ב). טהור אפיקי
מבנים אלו קשקשים שלו. תחתיו חרודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן (מ"ג).
15 בימים ובנחלים אתם תאכלו לרבות טהור שבמעי טמא.
או טמא שבמעי טהור, ת"ל אתם. מה ראית לרבות בבהמה שבמעי טמא טמא
ושבמעי טהור טהור, וברגלים אין כן לפי שאין גידוליו. תאכלו לרבות שנכבש
עם הטמא. או יכול אע"פ שצימק ת"ל אתם (מ"ד).

י וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת... מכל שרץ המים
20 לרבות צפרדעין וקרקרות שבים. ומכל נפש החיה זו חיה
הים. שקץ הם לכם לאסור את צירן ואת רושכן ואת הקופה
שלהן. הם פרט לשאין בהן בנותן טעם (מ"ה). לכם
שידיו מותרין בהנייה.

י"א וקשקץ יהיו לכם לאסור את עירובן. מבשרם לא

(ל"ז) ספרא מ"ט ע"ב.	ל"ח ספרא מ"ט ע"ג.
(ל"ט) שם מ"ט ע"ד.	(מ) נדח פ"ו מ"ט ודף נ"א ע"ב) חולין ס"ז ע"ב.
(מ"א) חולין שם.	(מ"ב) חולין ס"ז ע"א.
(מ"ג) ספרא שם חולין ס"ז ע"ב.	
(מ"ד) ספרא שם. ועי' בכורות פ"א מ"ב.	(מ"ה) ספרא שם ברכות ו' ע"ב.

מן העצמות ולא מן הסנפרין שלהן (מ"ז).
ואת נבלתם תשקצו
להביא את החבושין שטינן (מ"ז).

י"ב כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים מה ת"ל אין
לי אלא המעלה סימני מדרה שלו ליבשה, השרי במים צינן ת"ל במים (מ"ח).
שקץ הוא לכם שלא יעשה בהן סחורה (מ"ט).

י"ג ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם
אלו מעוטין פרט לחרטום ולצפרנים ולכנפים ולנצה. תשקצו ...
שקץ לאסור את צירן ואת רוטבן ואת הקופה שלהן ואת ביציהן ואת
עורותיהן ואת עירוביהן. לא יאכלו לחייב את המאכל כאוכל.
10 או לא יאכלו אע"פ אלא לאסורן בתציה, ת"ל לא תאכלום ויקרא י"א מ"ב).
הא כיצד באכילה הן אסורין ובתציה הן מותרין. הא מה אני מקיים לא יאכלו
לחייב את המאכל כאוכל (נ). את הנשר תנן וסימני העוף לא
נאמרו ולא ואת תניא נשר, מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתירה חפס
ואין קרקבנו נקלף ודורס ואוכל וטמא אף כל כיוצא בו טמא (נ"א). תורין מה
15 תורין מיוחדין שיש להן אצבע יתירה חפס וקרקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין
ושהורין אף כל כיוצא בהן שהורין. אמר אביי לא נאמרו פירושין מדברי תורה
אלא מדברי סופרים. תאנא רבי חייא עוף הבא בסימן אחד שהור לפי שאינו
דומה לנשר. נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול, הא היכא דאית ליה חד
אכול. ולילף מתורין מה תורין עד דאיכא כולוהו הכא נמי עד דאיכא כולוהו.
20 אם כן עורב דכתב רחמנה למא לי השתא דאית ליה תלתא לא אכלין דאית
ליה תרי מיבעיא. ולילף מעורב מה עורב דאית ליה תרי ולא אף כל דאית
ליה תרי ולא. אם כן פרס ועונה דכתב רחמנה למא לי. השתא דאית ליה
תרי לא אכלין דאית ליה חד מיבעיא. ולילף מפרס ועונה מה הנך דאית
ליה חד ולא אף כל דאית ליה חד ולא. אם כן נשר דכתב רחמנה למא לי.
25 אלא מדכתב רחמנה נשר, נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית

(מ"ז) ספרא שם. (מ"ז) ספרא נ' ע"א חולין ס"ז ע"א.

(מ"ח) ספרא שם. (מ"ט) שם חולין ס"ז ע"א.

(נ) ספרא נ' ע"ב, מאו ולא יאכלו עד המאכל כאוכל חסר בכ"א.

ע"א חולין ס' ע"ב.

ליה חד אכול (ע"ב). אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן
 אחד טהור ולא היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא, כשי
 סימנין טהור, והוא שיכיר עורב. לאו אמרת איכא עורב איכא נמי מינא אחרינא
 דתניא עורב זה עורב למינו רבי אליעזר אומר להביא את החרורין. אמרו לו
 5 והלא אנשי כפר תמרתא שביהודה היו אוכלין אותן מפני שיש להן זפק. אמר
 להן אף הן עתידין ליתן את הדין (ע"ג). ר"א למינו רבי אליעזר אומר להביא
 סננית לבנה. אמרו לו והלא אנשי גליל העליון היו אוכלין אותה מפני שקרקבנה
 נקלף. אמר להן אף הן עתידין ליתן את הדין. הרי עורב ומין עורב. אמר אמימר
 הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור, ודעי מילי דלא דריס. אמר ליה רב אשי
 10 לאמימר האיי דרב נחמן מאי. אמר ליה לא שמיעא לי כלומר לא סבירא לי.
 מאי איכא משום פרס ועוניה פרס ועוניה לא שכיחי בישוב (ע"ד). אמר רב
 יהודה עוף המסרט כשר לטהרת מצורע, חו היא סננית לבנה שחלק בה רבי
 אליעזר וחכמים. אמר אמימר בחזרתא כרסה רכל עלמא לא פליגי דשרייא,
 כי פליגי בירוקתי כרסה דרבי אליעזר אמר דרבנן שארו. והלכתא כרבי אליעזר
 15 דאמר (ע"ה). אמר רב יהודה הני כובשיני דצוצניי כשרים לגבי מובח, והן הן
 תורין של רחבה. מיתבי אוזב, ולא אוזב יין, ולא אוזב כחלית, ולא אוזב רומי,
 ולא אוזב מדברי, ולא כל אוזב שיש לו שם לוחי. אמר אבוי כל ששחנה שמו
 קודם מתן תורה והקפידה תורה עליו יש לו שם לוחי דעי לא נשתנה שמן קודם מתן
 תורה. ראבא אמר באתריהו כובשיני סחמא קארו ליה (ע"ו). אמר אמימר לקני
 20 ובטני שארי, שיטנא ואתנאי מקום שנהו לאכול אוכלין מקום שנהו שלא לאכול
 אין אוכלין. במתנא חליא מילתא אין הא באתרא דשכיחי פרס ועוניה הא
 באתרא דלא שכיחי פרס ועוניה. דלא ליחלפי בהו (ע"ז). אמר רב אסי שמתה
 ספיקות הן חיבא וחובא סנא ותרנול תולשמי ומרדא גיהלנא ובר נפתא. מאי
 ספיקיהו עופות טהורין קרקבנן נקלף ביד ושמאין אין קרקבנן נקלף כלל והני
 25 קרקבנן נקלף בסכין. איני והא והוא בר אחא דהוה בימי שמואל דלא הוה

(ע"ב) חולין ס"א ע"א וע"ב. (ע"ג) שם ס"ב ע"א.

(ע"ד) שם. (ע"ה) שם.

(ע"ו) שם ס"ב ע"ב ככ"א צונצני ובחולין שם כופשיני צוצניי.

(ע"ז) שם ס"ז ע"א. לקני ובטני שריין שקנאי ובטנאי מקום שנהו וכו' בחולין שם. רלא
 ליחלפי בהו ליתא בחולין שם. חה פירוש של בעסה"ג.

מִקְלָף קֶרֶבֶנו, וּמִיִּבְיָהּ בִּשְׂמֵשׁא וּכְיוֹן דְּרֵפִי אִיקְלָף. הֵחֵם כִּי רֵפִי מִקְלָף
 בִּידָא הֵי אֶעֱפֵם דְּרֵאֲפוּ לֹא מִקְלָפִי אֵלֹא בִּסְכִינָא. אִמֵּר אֲבִי תִרְעִילָא דֶּאֱנִמָּא
 אַחַת מִשְׁמִנָּה סִפִּיקוּת הֵן. אִמֵּר רַב פֶּסֶא תִרְעִילָא דֶּאֱנִמָּא אִסִּיר, תִּרְעִילָא
 דֶּאֱנִמָּא שְׂרִיא, וְסִימְךָ עִמָּנִי וְלֹא עִמָּתִית. דְּרֵשׁ מִרִּירָא תִרְעִילָא דֶּאֱנִמָּא אִסִּירָא
 5 חִיָּה דִּרְדִּסָּא וְאִכְלָא וְהִינֵי גִירָתָא (נ"ח). אִמֵּר רַב יְהוּדָה שֶׁלֹּךְ זֶה הַשּׁוּלָה רֵינִס
 מִן הֵיִם. דּוֹכִיפֹת שְׁהִדּוּ כְּפוֹת. תִּנְיָא נָמִי הֵכִי דּוֹכִיפֹת שְׁהִדּוּ כְּפוֹת, חָה הוּא שְׁהִבִּיא
 שְׁמִיד לְמִקְדֵּשׁ. רַבִּי יוֹחָנָן כִּי חֲזָאִי שֶׁלֹּךְ אִמֵּר מִשְׁפָּטִיךְ תְּהוּם רַבָּה תַּהֲלִים לִי
 ז'.) כִּי חֲזָאִי נִמְלָה אִמֵּר צִדְקָתְךָ כְּהִרְדִּי אֵל (שס). אִמֵּר רַב יְהוּדָה קָאָת זֶה
 הַקּוֹק. רַחֵם זֶה רִקְדָּק. אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן לִמָּה נִקְרָא שְׁמֵי רַחֵם, כִּיֹּן שְׁבֹא רַחֵם
 10 בְּאוֹ רַחֲמִים לְעוֹלָם. אִמֵּר רַב בִּיבִי בְּרַ אֲבִי הוּא דִּיתִיב אִמֵּרִי וְעֵבִיד רִקְדָּק.
 וְנִמְרִי רֵאִי יִתִּיב אֲרֵרְעָא וְשִׁרִּיק אֲחִי מִשְׁחָא דְּכֹתִיב אֲשֶׁרְקָא לְהֵם וְאִקְבָּצִים כִּי
 פִּדִּיתִים וְרַבּוּ כְּמוּ רַבּוּ מְכִרִיָּה י' ח'.). אִמֵּר לִיה רַב אִידָא בְּרַ שִׁמִּי לִמֵּר בְּרַ
 אִידִיָּי הֵא הֵהוּא דִּיתִיב בִּי כְּרַבָּא וְשִׁרְק וְאַחַת וְלֹאֲלֹא וּפְסַחִיה לְמַחֲזִיה. אִמֵּר
 לִיה הֵדָא בְּדָאִי הוּאָה (נ"ט). תַּנּוּ רַבִּנָּן עוֹרֵב זֶה עוֹרֵב אֵת כָּל עוֹרֵב לְהִבִּיא
 15 עוֹרֵב הָעֵמֶק הֵבֵא בְּרֵאשׁ יוֹנִים עוֹרֵב זֶה עוֹרֵב אִכְמָא דְּכֹתִיב קִצְצוּמִי תַּחֲלִים
 שְׁחֹרֹת כְּעוֹרֵב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה' י"א). (ס). עוֹרֵב הָעֵמֶק חִיּוּרָא דְּכֹתִיב וּמִרְאֵרוּ
 עֵמֶק מִן הָעוֹר (וִיקְרָא י"ג כ"ה). כְּמִרְאָה חֲמָה עֵמֶקָה מִן הַצֵּל. הֵבֵא בְּרֵאשׁ
 יוֹנִים אִמֵּר רַב פֶּסֶא לֹא תִימָא דֹּאחִי בְּרִישׁ יוֹנִי אֵלֹא דֶּאֱמִי רִישִׁיה לְדִינִי (ס"א).
 תַּנּוּ רַבִּנָּן הִנֵּךְ זֶה הִנֵּךְ. לְמִינֵהוּ לְהִבִּיא אֵת בֵּן הַדּוֹרִיָּה (סב). מֵאִי בֵּן הַדּוֹרִיָּה
 20 אִמֵּר אֲבִי שׁוֹרִינְקָא. אִמֵּר רַב יְהוּדָה חֲסִידָה זֹו דִּיה לְבָנָה וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמָה
 חֲסִידָה שְׁעוּשָׁה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ. הֶאֱנַפָּה זֹו דִּיה רִמְנִית וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמָה
 הֶאֱנַפָּה שְׁמִתְאַנַּפֶּת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ. לְמִינֵהוּ לְרַבּוֹת מִן הֶאֱנַפָּה (ס"ג). אִמֵּר רַב
 אֲבָהוּא רָאָה זֹו אִיהָ וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמָה רָאָה שְׁהִיא רּוֹאָה בִּיחֹדֶר כֵּן הוּא אִמֵּר
 נִתִּיב לֹא יִדְעוּ עֵינִי וְלֹא שׁוּפְתוֹ עֵין אִיהָ (טוֹיב כ"ח ז'). תַּנּוּ אֶעֱמִיד כֵּאֵן וְרּוֹאָה
 25 נְבִלָה בֶּאֱרֵץ יִשְׂרָאֵל. תִּנְיָא אִיסִּי בֵּן יְהוּדָה אִמֵּר מֵאָה עוֹפּוֹת טַמָּאִים יֵשׁ בְּמִזְרַח

(נ"ח) שם ס"ב ע"ב. תִּרְעִיל אוֹ חֲדַעַל ע"י בְּחִלְמוֹד וְרֵפִי שֶׁם הֶרְעָמָא.

(נ"ט) שם ס"ג ע"א. וּפְסַחִיָּה לְמַחֲזִיָּה בְּחֻלִּין שֶׁם וּפְסַקִּיתָ, וְאוּלִּי צִל וּפְסַקִּיתָ כֵּאֵן.

(ס) שם ספרא נ' ע"ג. (ס"א) חוֹלִין שֶׁם. (ס"ב) שם ספרא שם.

(ס"ג) חוֹלִין שֶׁם. לְמִינֵהוּ לְרַבּוֹת מִן הֶאֱנַפָּה אֵין בְּחֻלִּין שֶׁם. מֵאִי בֵּן הַדּוֹרִיָּה חֲסִיד בְּכִיָּא.

וכולן מין איה הן (ס"ד). תנו רבנן נשמת זו בואת שבעופות. אמר אביי בואת
 שבעופות קיפוק ובשרצים קרופדאי. אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב חסדא,
 ואמרי לה אמר רב חנן בר דאבא אמר רב עסרין וארבעה עופות טמאין הן.
 אמר ליה רב חנן בר רב חסדא או דיקרא עסרין האוו אי דמשנה תורה עסרין
 5 וחד האוו. וכי תימא ראה דכתיבא בויקרא ולא כתיבא במשנה תורה, איכתי
 עסרין ותריין האוו. אמר ליה הכי אמר אבהו דאמר משמא דרב למינה למינו
 למינה למינה הרי כאן ארבעה. אי הכי עסרין ושיתה האוו. אמר אביי ראה
 וראה אחת היא. מכרי משנה תורה לאוסופי הוא דאמא מאי שגא הכא דכתיבא
 דאה מאי שגא הכא דלא כתיבא דאה אלא ראה ראה וראה אחת היא. ואיכתי
 10 עסרין וחמשה האוו. אמר אביי כשם שדאה וראה אחת היא כך איה ודיה אחת
 היא. מיכרי משנה תורה לאוסופי הוא דאמא מאי שגא הכא דכתיבא למינא
 אאיה ומאי שגא הכא דכתיבא למינה אדיה. אלא איה ודיה אחת היא (ס"ה).
 תניא נמי הכי רבי אומר אקרא אני איה דיה למה נאמרה שלא תתן פתחון פה
 לבעל הדין לחלק, שלא תראה אתה קורא איה והוא קורא דיה אתה קורא דיה
 15 והוא קורא איה לפי כך כתיב במשנה תורה והראה ואת האיה והדיה למינה
 (דברים י"ד י"ד). מותבי למה נשנו הבהמות מפני השטועה ובעופות מפני הדיה
 מאי לאו מדהתם לאוסופי הכא נמי לאוסופי. לא, התם לאוסופי הכי לאפשרשי.
 תאני אבימי בדיה דרב אבהוא שבע מאות מיני דגים שמונה מאות מיני חנבים
 ולעופות אין מספר. עופות עסרין וארבעה הוו. אלא לעופות טהורין אין מספר.
 20 תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה
 מן הטהורה, לפי כך מנה הכתוב בטהורה, ושעופות טהורים מרובין מן הטמאים
 לפי כך מנה הכתוב בטמאים. מאי קא משמע לן, בדרב הווא אמר רב ואמרי
 ליה אמר רב הווא אמר רב משום רבי מאיר לעולם ישגא אדם לתלמידו דרך
 קצרה. אמר רב יצחק עוף טהור נאכל במסורת ונאמן הצייד לוטר עוף זה
 25 טהור מסר לי רבי. אמר רבי יוחנן. והוא שבקיא בהן ובשמותיהן. בעי רבי
 זירא רבו חכם או רבו צייד. תא שמע דאמר רבי יוחנן והוא שבקיא בהן
 ובשמותיהן אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר, אלא אי אמרת רבו חכם שמידי

(ס"ד) חולין ס"ז ע"ב.

(ס"ה) חולין ס"ז ע"ב. בחולין שם יש קיפוק וקרופדאי במקום קיפוק וקרופדאי.

ידע ליה אינהו מי ידע להו. אלא לאו שמע מינה רבו צייד שמע מינה (ס"ז).
 תניא רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא. רבי אליעזר בירבי
 צדוק אומר מתחזין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתיים מכאן ושתיים
 מכאן טמא. אחת מכאן ושלוש מכאן טהור. רבי שמעון בן אליעזר אומר כל
 8 עוף הקולט מן האויר טמא (ס"ז). והא ציפרתא נמי מקלט קלטא. אמר אביי
 קולט ואוכל באויר קא אמרין (ס"ח). אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא
 עם טהורים טהור (ס"ט). כמאן כרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר לא
 לחנם הלך ורזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. שכן תרמח קא אמרין (ע).
 אמר חזקיה מנין לביצה טמאה שאסורה, שאמר ואת בת היענה, וכי בת יש לה
 10 ליענה, אלא זו ביצה טמאה. ודלמא הינו שמידו לא סלקא דעתא דכתיב בת
 עמי לאכור כיענים במדבר טיכה ד' ג'.. ולא הוא כתיב אעשה מספר כתיבים
 ואבל כבנות יענה (טיכה א' ח'). כיענה זו שמתאבלת על בניה. ושכנו שם בנות
 יענה שעירים ירקדו שם (ישעיה יג כ"א). כיענה זו ששוכנת על בניה. חכברני
 חית השדה תנים ובנות יענה (שם מ"ג כ'). קארי לה הכי וקארי לה הכי,
 15 ומדפסיק לה ספרא בתרתי שמע מינה תרי ניעה. אלא מעתה את כדר לעמר
 מדפסיק לה ספרא בתרתי הכי נמי דתרי שמי ניעה. התם בשתי תיבות פסיק
 להם בשני שטין לא פסיק להן, הכא בשתי שטין נמי פסיק להן (ע"א).

כ כל שרץ העוף ההלך על ארבע שקץ הוא יכול
 הכל דא אסור ת"ל אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההלך על ארבע. יכול
 20 ידא הכל מותר, ת"ל ארבה סלעם חרגל חנב. אין לי אלא אלו בלבד. מנין
 לרבות שאר המינין, ת"ל למינה למינה ריבה. הא כיצד. היה למר מן המפורש
 מה ארבה מפורש שיש לה ארבע רגלים וארבע כנפים וקדסולין וכפין חופין
 את רובו. רבי יוסי אומר ושמו חנב (ע"ב). כמה רובו. אמר רב יהודה אמר
 רב רוב ארכו ואמרי לה רוב הקיפו. אמר רב פפא הילכך בעינן רוב ארכו
 25 ובעינן רוב הקיפו (ע"ג). תנו רבנן אין לו עכשו ועתידי למדל לאחר זמן כמון

(ס"ז) חוספתא חולין פ"ג הב"ב (דף תקס"ח) חולין פ"ח ע"א.	(ס"ז) שם ע"ב.
(ס"ט) חוספתא שם חולין שם.	(ס"ח) חולין שם.
	(ע) חולין שם.
(ע"ב) ספרא נ' ע"ד.	(ע"א) חולין ס"ד ע"ב.
	(ע"ג) חולין פ"ה ע"א.

החל הזה הרי זה מותר. רבי אליעזר בירבי יוסי אומר אשר לא כרעים ממעל לרגליו, אע"פ שאין לו עכשו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון החל (ע"ד). מאי זחל אמר אביי אסקרא (ע"ה).

כ"ב את אלה מהם תאכלו תנו רבנן את אלה מהם תאכלו את 5
הארבה למיני ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו. ארבה זה טובאי סלעם זה רשון חרגל זה ניפול חגב זה נרין למיני למינה למינה להביא צפורת כרמים והאצרויא ויוחא ירושלמית והחובנית (ע"ז). רבי רבי ישמעאל תאנא אלו כללי כללות אלו פרטי פרטות, ארבה זה טובאי, למינהו להביא צפורת כרמים, ואין לי אלא הבא ואין לי נבחת הבא ויש לו נבחת מנין, ת"ל סלעם, זה ניפול, למיני להביא את האושכף ואין לי אלא הבא ואין לי נבחת, הבא ויש לו נבחת 10
הבא ואין לו זנב, הבא ויש לו זנב מנין, ת"ל חרגל, זה רשון, למינהו להביא את הכרספת, ואת השחלנית, ואין לי אלא הבא ואין לו נבחת, הבא ויש לו נבחת, הבא ואין לו זנב, הבא ויש לו זנב, הבא ואין ראשו ארוך, הבא וראשו ארוך מנין, אמרת הרי אתה דן בבנין אב משלשתי. לא ראי ארבה כראי חרגול, 15
לא ראי חרגול כראי ארבה, לא ראי שניהם כראי סלעם, ולא ראי סלעם כראי שניהם, הצד השהו שבהן שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקיסוליו וכנפיו חופין את רובו אף כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקיסוליו 20
וכנפיו חופין את רובו (ע"ז). והלא הצרצור הזה יש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקיסוליו וכנפיו חופין את רובו יכול ידא מותר, ת"ל חגב, כל ששמו חגב. או שמו חגב יכול אע"פ שאין בו כל הסימנים האלו, ת"ל למינהו עד שיהיה 25
בו כל הסימנים האלו (ע"ח).

כ"ג וכל שרץ העוף לרבות ביצת השרץ שריקמה שחיבין עליו משום שרץ (ע"ט). **שקין הוא** פרט לעידובו. מיכן אמרו חכמים 30
טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צידן. העיד רבי צדוק על ציד חגבים טמאים שהוא טהור (פ).

(ע"ר) תוספתא חולין פ"ג חכ"ה (דף חס"ה) חולין ס"ט.

(ע"ה) חולין ס"ט. (ע"ז) ספרא י' ע"ר. חולין ס"ט. (ע"ז) חולין ס"ט.

(ע"ה) חולין פ"ה ע"ב. (ע"ט) רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ג ת"ח.

(פ) ספרא לא ע"א חרומות פ"י מ"ט עדיות פ"ז מ"ב.

כ"ד ולאלה תטמא יכול לכל האמור בענין ומה אמור בענין בהמה וזיה ועופות ודגים וחגבים יכול ידא אבר מן החי מטמא בכול ת"ל לכל הבהמה. אוציא דגים גידלים בים שאין בים מקבלי טומאה, ולא אוציא את החגבים, ת"ל אשר היא מפרסת. אוציא את החגבים שאין למינן טומאה ולא אוציא את העופות שיש למינן טומאה, ת"ל פרסה. אוציא את העוף הטמא ולא אוציא את עוף הטוהר. ודין הוא מה אם בהמה שאינה מטמא בגדים בבית הבליעה, אבר מן החי ממנה מטמא, עוף טוהר שהוא מטמא בגדים בבית הבליעה, אינו דין שיהא אבר מן החי ממנה מטמא, ת"ל ושעס. אין לך אלא בעל שעס. אין לי אלא בהמה טוהרה בהמה טמאה מצין, ת"ל אשר היא. חיה טוהרה מצין ת"ל מפרסת. חיה טמאה מצין, ת"ל פרסה. מן השסועין מצין ת"ל ושעס. אינה מן השסועה מצין ת"ל אינה שסעת. מעלת גרה מצין, ת"ל וזרה. אינה מעלת גרה מצין, ת"ל אינה מעלה. והלא חזיר מפרים ומשעס יכול לא ידא אבר מן החי ממנו מטמא, ת"ל וזרה אינה מעלה טמא. במי הוא מרבר אם במיתתן הרי מיתתן אמורה ואם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטן. הא אינו מדבר אלא באבר מן החי (פ"א). יכול אף הבשר הפורש מן החיים טמא ת"ל בנבלתם מה נבלה שאין לה חילופין אף אבר מן החי שאין לו חילופין דברי רבי יוסי תלילי. רבי עקיבה אומר מה נבלה גידים ועצמות אף אבר מן החי גידים ועצמות. רבי אומר מה נבלה בשר וגידים ועצמות אף אבר מן החי בשר וגידים ועצמות (פ"ב). **כל הנגע בנבלתם יטמא**

ע"ד הערב 20 אין הנגע מטמא בגדים. הלא דין הוא מה אם משא ממועט מטמא בגדים מעט מרובה אינו דין שיטמא בגדים, ת"ל כל הנגע יטמא ע"ד הערב. אינו מטמא בגדים (פ"ג).

כ"ה וכל הנשא מנבלתם יכבס בגדיו מלמד שהנשא מטמא בגדים. הלא דין הוא מה אם מעט מרובה אינו מטמא בגדים משא ממועט אינו 25 דין שלא יטמא בגדים, ת"ל הנשא יכבס בגדיו: מלמד שהנשא מטמא בגדים. נמצאת למד שחלק מעטו ממשאו. **יכבס** יכול אף הצופה ת"ל בדר, או בדר יכול בדר גדול לכן המיטמא בזב, המיטמא בנגעים מצין, גדול

(פ"א) ספרא שם.

(פ"ג) ספרא שם.

(פ"ב) ספרא נ"א ע"ב חולין כ"ה ע"ב.

צבוע קטן צבוע, עד שתראה מרבה שבים של שכבה וולגילון מין, ת"ל בגד
בגדיו ריבה. ומצין לעשות שאר כלים כבגדים, ת"ל ישמא לרבות כל דבר
שמקבל טומאה. או יכול ישמא אדם וכלי חרש ת"ל, בגד בגד הוא מטמא ואינו
מטמא לא אדם ולא כלי חרש (פ"ד).

כ"ו לכל הבהמה להביא את השליל שיהא אבר מן החי ממנו מטמא.
טמאים מלמד שהן מצטרפין זה עם זה. יכול יצטרפו עם המתים
החמורים ת"ל הם. יכול לא יצטרפו עם המתים החמורים אבל יצטרפו עם
הנבלות הקלות ת"ל הם. **כל הנגע בהם ישמא** להביא בהמה
שלא תראה שחיטתה מטרתה (פ"ה).

כ"ז וכל הולך על כפיו זה הקוף. כל הולך להביא את הקופר
וחלרת הסנאין וארצי השדה וכלב הים. **חיה** אין לי אלא חיה
טהורה, חיה טמאה מין, ת"ל ההלכת על ארבע. **בכל החיה**
להביא את הפיל. **כל הנגע בנבלתם ישמא** אם נאמרו
למעלן למה נאמרו למטן אלא שהעליונים באבר מן החי והתחתונים באבר
15 מן המת. מה אם אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור דרי הוא מטמא, אבר
מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא אינו דין שיטמא. לא אם אמרת באבר מן
החי שאיסורו נודע בבני נח כישראל תאמר באבר מן המת שאין איסורו נודע
בבני נח כישראל, הואיל ואין איסורו נודע בבני נח כישראל לא ישמא, ת"ל
והנגע והנשא לרבות אבר מן המת (פ"ו). **כל הנגע בנבלתם ישמא**
20 **עד הערב** אין הנגע מטמא בדים. הלא דין הוא מה אם במקום
שלא נטמאו מחמת עצמן במשאו נטמאו מחמת הגשם, מקום שנטמאו מחמת
עצמן במגע אינו דין שיטמאו מחמת הנגע, ת"ל כל הנגע ישמא עד הערב.
ישמא ואינו מטמא בדים (פ"ז).

כ"ח והנשא את נבלתם יכבס בגדיו מלמד שהנשא מטמא
25 בדים. הלא דין הוא מה אם במקום שנטמאו מחמת עצמן במגע לא נטמאו

(פ"ד) שם י"א ע"ז ובספרא, והנגעים' או, ונעלים' במקום וולגילון ועי' ערוך השלם
חלק ב' ערך נלול צד ד"ח ע"ב ועי' קרייסס לעהווערטער חלק ב' צד קע"ח ע"א ונעלן.
ובכ"א קנקילין.

(פ"ז) שם י"ב ע"א.

(פ"ז) ספרא י"א ע"ד.

(פ"ה) ספרא שם.

מחמת הדנוע, מקום שלא נטמאו מחמת עצמן במשא אינו דין שלא יטמאו מחמת
הנושא ת"ל, והגשא יכבס בדיו. מלמד שהנושא מטמא בדים (פ"ח). יכול
כשם שלא נטמאו מחמת הדנוע כך לא יטמאו במגע עצמן, ת"ל כל הצנע בהם
יטמא, בין אדם בין כלים. או יכול כשם שנטמאו מחמת הנושא כך יטמאו מחמת
5 עצמן במשא, ת"ל והגשא-טמאים המה לכם, לכם הם מטמאין במשא אין מטמאין
לא אוכלין ולא משקין ולא כלים במשא. שאין לך מיטמא במשא אלא האדם
בלבד (פ"ט). והנושא . . . וטמא הנושא לא הגישא (צ). אדם
שגשא את הטומאה טמא, טומאה שגשאה את האדם טהור. אין לך טומאה
שמטמאה אחרים במשאה להם אלא הוב בלבד (צ"א).

כ"ט זה לכם הטמא לפי שהוא אומר ולא חטמאו בהם תטמחם
בם שומע אני כל השרצים מטמאין, ת"ל זה לכם הטמא בשרצים השרץ על
הארץ החלד והעכבר וכו' אלו מטמאין אין שאר שרצים מטמאין. או מה הפרט
מפורש בעל עצמות ופורה ורובה אף כל שהוא בעל עצמות ופורה ורובה
ידא מטמא, ת"ל אלה הטמאים לכם בכל השרץ. אין לך מטמא בשרץ אלא
15 אלו בלבד (צ"ב). תניא אמר רב יהודה אמר רב אין מושיבין בסנהדרין אלא
תלמיד חכמים שיודע לטהר את השרץ מן התורה. אמר רבבינא אני אדון ואטהרנו.
ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאינו ממית ואינו מרבה טומאה
אינו דין שיהא טהור, ולא היא. התם מעשה קרן בעלמא הוא דקא עביד (צ"ג).
זה הטמא להביא דמו ליטמא כבשרו. הלא דין הוא אם בהמה
20 שהיא מטמא במשא לא עשה דמה כבשרה שרץ שאינו מטמא במשא אינו דין שלא
נעשה דמה כבשרו, ת"ל זה הטמא לרבות דמו שיטמא כבשרו. יכול ידא מכשיר
את הזרעים. ודין הוא אם דם בהמה שאינו מטמא טומאה חמורה מכשיר
את הזרעים דם השרץ שהוא מטמא טומאה חמורה אינו דין שיכשיר את
הזרעים, ת"ל זה לכם הטמא הוא מטמא ואינו מכשיר את הזרעים.
25 טימא חולדה וטימא עכבר מה חולדה מן הצידל בארץ אף עכבר מן הצידל הוא

(פ"ח) שם.

(פ"ט) ע"י שם, ועי' רמב"ם הלכות טומאת מת פ"א ה"ט. (צ) ספרא שם.

(צ"א) רמב"ם הלכות טומאת מת פ"א ה"ז והלכות מטמאי משכב ומושב פ"ד ה"ב.

(צ"ב) ספרא שם. (צ"ג) סנהדרין י"ז ע"א.

בארץ. או מה חולדה כשמועה אף עכבר כשמועו אף אי אביא עכבר שבים
 ששמו עכבר, ת"ל השרץ על הארץ להוציא את שבים. או אינו אומר אלא על
 הארץ יטמא, ירד לים לא יטמא, ת"ל השרץ. בכל מקום שהוא שרץ
 יטמא (צ"ד). אמר ליה ההוא מרבנן לראבא ואימא השרץ כל שהוא שרץ ואפלו
 5 עכבר שבים, ואי משום דאמר קרא על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא. אמר
 ליה כיון דשויחיה, מקום טומאה מה לי הכא ומה לי הכא (צ"ה). הא אין לי
 אלא השרץ על הארץ או אינו אומר אלא השרץ יטמא, עכבר שחציו בשר
 וחציו ארמה שאינו שורץ לא יטמא. דין הוא טימא חולדה וטימא עכבר מה
 חולדה כשמועה אף עכבר כשמועו. או מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה
 10 ורבה יצא עכבר שחציו בשר וחציו ארמה שאינו פורה ורובה, ת"ל בשרץ להביא
 עכבר שחציו בשר וחציו ארמה, הנוגע בבשר טמא ובארמה טהור (צ"ו). רבי
 יהודה אומר אף הנוגע בארמה שכנגד הבשר מאחוריו טמא (צ"ז). אמר רבי
 יהושע בן לוי והוא שהשרץ על פני כולו (צ"ח). **והצב למינהו**
 צב זה הצב למינהו לרבות מינין של צב חוררור וכן תפלים וסלמגדרא. כשהיה
 15 רבי עקיבה מגיע לפסוק הזה היה אומר מה רבו מעשיך ה' (תהלים ק"ד כ"ד).
 יש לך בריות גידולות בים וגידולות ביבשה, הגידולות בים אם יצאו ליבשה
 מנו, והגידולות ביבשה אם ירדו לים מנו. גידולות באור וגידולות באור גידולות
 באור אם פירשו לאור מנו, וגידולות באור אם פירשו לאור מנו. מקום חייו
 של זה מיתתו של זה ומקום חייו של זה מיתתו של זה ואומר מה רבו מעשיך
 20 ה' (שם) (צ"ט).

ל"א אלה הטמאים לכם בכל השרץ הטמאים לרבות
 עורותיהן. יכול עורות כולן, ת"ל אלה. אלו עורות מטמאין עוד האנקה והכח
 ההלטה והחמט (ק). והא אלה אכולהו כתיב. אמר רב למינהו הפסיק הענין.
 וליחשוב נמי התנשמת. אמר רב שמואל בירב יצחק רב תנא הוא ותנאי התנשמת
 25 ותנא דידן אמר רב ששת בריה דרב אידי סבר לה לרבי יהודה דאול בתר

(צ"ד) ספרא רב ע"ב.

(צ"ה) חולין קכ"ז ע"א.

(צ"ו) שם חולין קכ"ז ע"ב.

(צ"ט) ספרא שם חולין קכ"ז ע"א.

(צ"ו) ספרא שם.

(צ"ח) חולין שם.

(ק) ספרא שם חולין קכ"ב ע"ב.

גישתא (ק"א). תנן התם ואלו שעורוהו כבשרם עור האדם ועור החזיר של ישוב ועור חמורת של גמל הרכה ועור בית הבושת ועור השליל ועור שתחת האליה ועור האנקה והכח והלשאה. וכולן שעוברין או שהלך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור האדם (ק"ב). אמר עולא דבר תורה עוד אדם טהור ומה טעם אמרו טמא מידה שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין. איכא דאמרי עור האדם שלא עיברו טמא מדאדיתא והכי אמר עולא דבר תורה עוד אדם כי לא עיברו טהור ומה טעם אמרו טמא מידה שמא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין (ק"ג). תנו רבנן לגיון העובר ממקום למקום ותכנס לבית הבית טמא. שאין לך לגיון ולגיון שאין לו כמה קרקעלין בראשיהם, ואל תחמה שהרי 10 קרקעלו של רבי ישמעאל מתח בראש מלכים (ק"ד). ושאר עורות דאמרן אם עיברו או הלך בהן כדי עבודה טהורין. הילך אין לא הילך לא והא תאני רבי חייה אחן חמור שטלאה לקופתו טהורה. טלאה שאי שרדי עשה בה מעשה. אבל לא טלאה הילך אין לא הילך לא (ק"ה). וכמה כרי עבודה. אמר רב חותיא אמר רבי ינאי ארבעת מילין. אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש 15 לנבל ולתפלה ולנשילת ידים ולעבודה ארבעת מילין (ק"ו). מאי לנבל דאם היה בינו ובין המים עד ארבעת מילין טהור ומביא מים טהורין ולש עיסתו בטהרה ומציא חלה בטהרה, ואם היה יתר מזה עושה אותה בטומאה ומציא חלה בטומאה (ק"ז). ולתפלה דאם הוצרך לנקביו ויכול להעמיד עצמו כדי פרסה תפלתו תפלה, ואם לאו תפלתו תועבה (ק"ח). ולנשילת שאם היה בינו 20 ובין המים עד פרסה הולך וטמל ידיו ומתפלל, ואם היה יתר על זה משי ידיה במידי דמקמי ומתפלל (ק"ט). ולעבודה הא דאמרן שאם הלך בהן כדי עבודה ודי נחקשו וטהרו, ואם לא לא (ק"י). **הטמאים** תנו רבנן

(ק"א) חולין שם.

(ק"ב) חולין שם משנה חולין כ"ב ע"א.

(ק"ג) חולין שם. שטיחין בכ"י שחיתין וצ"ל שטיחין כסו בחולין שם ע"ש.

(ק"ד) חוספתא חולין פ"ז הפ"ז (צד תק"י) חולין כ"ב ע"א. ולענין קרקעלין ע"י קרויסס

לעהווערשער חלק ב' צד תע"א ע"ב.

(ק"ה) חולין כ"ב ע"ב. (ק"ו) בחולין שם אמר רב חונא אמר רבי ינאי.

(ק"ז) רמב"ם הלכות בכורים פ"ה ה"י. (ק"ח) ע"י שם הלכות תפלה פ"ד ה"י.

(ק"ט) ע"ש הלכה ב'.

(ק"י) ע"י חולין שם, וע"י רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פ"א ד"ט.

הטמאים לרבות קולית השרץ וביצת השרץ יכול אפלו לא ריקמה תל השרץ.
מה שרץ שריקס אף ביצת השרץ שריקמה. קוליה יכול אפלו לא ניקבה, תל
הנגע ... יטמא את שאפשר לו ליגע טמא את שאי אפשר ליגע
טהור. וכמה נקיבתן כחוט השערה שאפשר ליגע בחוט השערה (קיא).

5 הטמאים מלמד שהן מצטרפין זה עם זה, דם בדם, ובשר בבשר,
דם בבשר, ובשר בדם, בין במין אחר, בין בשני מינים (קירב). כל הנגע
בהם יטמא במגע הוא מטמא אינו מטמא במשא. הלא דין הוא מה
אם בהמה שאין דמה מטמא כבשרה, ואין טומאתה אלא בכזית מטמא במגע
ובמשא, תל כל הנגע בהם יטמא במגע מטמא אינו מטמא במשא (קיא).

10 הנגע בהם יטמא עד הערב טומאת שרץ טומאת ערב אין
השותה משקין טמאין ולא האוכל אוכלין טמאין טמא טומאת ערב, אלא כיון
שטבל טהר מיד (קירד). כל הנגע בהן יכול בחייהן תל במתם או במתם יכול
לא בשחייתן תל בדם, אע"פ שהן שחוטין שאין השחיטה מטהרת אלא לראויין
לשחיטה בלבד. הא מה אני מקיים בדם במתם לא בחייהן (קט"ז). כל הנגע
16 בדם יכול בכולן, תל מדם, או מדם יכול במקצתן, תל בדם. הא כיצד עד
שיגע במקצתו שהוא ככולו. שיערו חכמים שכעדרה שכן החוטם תחלת ברייתו
כעדרה. רבי יוסי בירבי יהודה אומר כונב הלטהא (קט"ז).

ל"ב וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמאו במי הוא
מדרב אם במיתתן הרי מיתתן אמורה ואם מאבר מן המת הרי אבר מן המת
20 אמור למטן. הא אינו מדרב אלא באבר מן החי. הלא דין הוא אם בהמה
שלא עשה דמה כבשרה, אבר מן החי ממנה מטמא, השרץ שעשה דמו כבשרו
ואינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא. לא, אם אמרת בבהמה שהיא מטמא
במשא תאמר בשרץ שאינו מטמא במשא, הואיל ואינו מטמא במשא לא יהא אבר מן
החי ממנו מטמא, תל וכל אשר יפל עליו מדם במתם יטמא לרבות אבר מן
25 החי. יכול אפלו תלוי בו, תל יפל. הא אינו מטמא אלא כשיפל (קיר). מת

(קיא) ספרא שם חולין שם. (קירב) ספרא שם מעילה י"ז ע"א כריחות ר' ע"א.

(קירג) ספרא שם חולין ק"ח ע"א. (קירד) ע"י ספרא נ"ב ע"א.

(קט"ז) ספרא שם. (קט"ז) שם תצנה י"א ע"ב נזיר נ"ב ע"א.

(קירז) ספרא שם חולין ע"ד ע"א וקכ"ז ע"ב.

השרץ ועדין האבר מעודה כחוט השערה, השרץ מטמא משום מה והאבר מטמא משום אבר מן החי, שנאמר וכל אשר יפל עליו מהם במתם. מיתה עושה ניפול. רואין אותו כאלו נפל מחיים, תמצא מטמא משום אבר מן החי לא משום אבר מן המת (ק"ח). רבי שמעון מטהר. מה נפשך אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי ואי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן המת, בין כך וכך טמא (ק"ט). מאי ביניו איכא ביניו בשר הפורש שהבשר הפורש מאבר מן החי טהור, שאינו מטמא אלא כבדיתו, ובשר הפורש מאבר מן המת טמא (ק"כ). תנו רבנן יכול הבשר הפורש מן החי יטמא, ת"ל במתם. מה מיתה שאין לה חילופין אף אבר מן החי שאין לה חילופין דברי רבי יוסי הצלילי.

10 רבי עקיבא אומר מה מיתה גידים ובשר ועצמות אף אבר מן החי כבדיתו בשר וגידים ועצמות (קכ"א). **וכל כלי עץ** יכול הסולם והקולב והגחיתה והמורה, ת"ל מכלי עץ לא כל כלי עץ. או יכול שאני מוציא את השלחן ואת המבלה ואת הדולפקי, ת"ל כל כלי עץ ריבת. מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו, אחר שריבה הכתוב מיעט, ת"ל שק מה שק מיוחד 15 שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם, אף אני מרבה את השלחן ואת המבלה ואת הדולפקי שהן משמשין את האדם ואת משמשי האדם ומוציא אני את הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש את משמשי האדם ואת הקולב ואת הגחיתה ואת המורה שהן משמשין את משמשי האדם ואינן משמשין את האדם (קכ"ב). או כלי עץ יכול השידה והתיבה והמגדל וכזורת הקש וכזורת 20 הקנים ובור ספינה אלכסגדית שיש להן שוליים והן מחזיקין ארבעים סאה בלח שהן כוריים בביש, ת"ל מכל כלי עץ לא כל כלי עץ. או יכול שאני מוציא דרדוד עגלה וקוסטית המלכים ועריבת העבדן ובור ספינה קטנה והארון, ת"ל כל כלי עץ ריבה. מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב מיעט, ת"ל שק מה שק מיוחד שהוא מטלטל במלואו אף אני ארבה

(ק"ח) ע"י רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פ"ד הלכות מאכלות אסורות פ"ח ה"ז, וע"י חולין ע"ד ע"א וכפ"ז ע"ב וע"י משנה חולין שם (פ"ט מ"ז).

(ק"ט) חולין קכ"ט ע"ב. בין כך ובין כך טמא ליתא בחולין שם.

(ק"כ) ע"י שם.

(קכ"א) ספרא שם ע"י חולין קכ"ח ע"ב, וע"י רמב"ם שאר אבות הטומאה פ"ב ה"ה.

(קכ"ב) ספרא שם, ע"י פנחות צ"ז ע"ב.

דרדור עולה וקוטטת המלכים ועריבת העברן ובור ספיה קטנה והארין שהן
מיטלטלין במלואן ומציא את השדה והתיבה והמגדל וכזרת הקש וכזרת
הקנים ובור ספיה אלכסנדריה שיש להן שוליים והן מחזיקין ארבעים סאה
בלח שהן כוריים ביבש שאין מיטלטלין במלואן (קכ"ג). **כל כלי**
עץ 5 יכול אף פשוטיון מקבלין טומאה דין תורה, ח"ל שק מה שק מחזק
שהוא כלי קיבול כך אין לי אלא כלי קיבול. אבל מדברי סופרים מרו שהוא
פשוטיון מקבלין טומאה. וכלי מחכות בין מקבליהן בין פשוטיון מיטמאין
שאמר כל דבר אשר יבא באש (במדבר לא כ"ג) לרבות את השפודין ואת
האסכליות (קכ"ד). הינו דתגן הטהור בכלי עץ טמא בכלי מחכות, והטהור
10 בכלי מחכות טמא בכלי עץ (קכ"ה). תנו רבנן גלמי כלי עץ טמאין פשוטיון
טהורין, גלמי כלי מחכות טהורין פשוטיון טמאין. ומצא טהור בכלי עץ טמא
בכלי מחכות, וטהור בכלי מחכות טמא בכלי עץ. תנו רבנן אלו הן גלמי כלי
עץ כל שעתידי לשון לשבץ לגרד לכרכב להטיח במים, מחוסר כן מחוסר אונן או
אחן טמא, מחוסר חשיטה טהור. מחוסר חשיטה מאי למיטרא צריכא דחט
15 קפיא בקבא (קכ"ו). ואלו הן גלמי כלי מחכות כל שעתידי לשון לשבץ לגרד
לכרכב להקיש בקורגס, מחוסר כן מחוסר אונן או אחן טהור, מחוסר כסוי
טמא. מאי שני ומאי שני. רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשיין. רב
נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים. מאי ביניהו, איבא ביניהו כלי עצם. ואזדא
רב נחמן לטעמיה, דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מחכות דאמו. מכלל דכלי
20 עצם מקבלי טומאה, אין, והא תניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה
אומר מה ח"ל וכל מעשה עוים תתחטאו (במדבר לא כ'). להביא דבר הבא
מן העוים ומן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחייה זעין, ח"ל וכל מעשה.
אם כן מה ח"ל עוים פרט לעופות. אין לך בעוף אלא כנף העזניה וביצת
הנעמית (קכ"ז). **בגד** יכול בגד גדול לבן המיטמא בוב ומיטמא

(קכ"ז) ספרא שם ילקוט רמז תקל"ח.

(קכ"ד) עיי' רמב"ם הלכות כלים פ"ב ה"י, ועיי' כלים פ"ב מ"א בכורות ל"ח ע"א שבת
פ"ד ע"א.

(קכ"ה) חולין פ"א מ"ז.

(קכ"ו) חולין כ"ה ע"א תוספתא חולין פ"א חכ"א ו"ד תק"א.

(קכ"ז) חולין שם. ובחולין שם ליתא מאין לך ועד הנעמית, ועיי' רמב"ם הלכות כלים פ"א
ה"א.

בנועים, מנין גדול צבוע קטן לכן קטן צבוע ער שחזא מרבה להביא שבים של שבכה ונצילון מנין, ת"ל בגד ריבה, ומנין לרבות את הלבדים, ת"ל או בגד. עורך יכול אף עורות חיה שבים, ת"ל בגד ועור מה בגד מן הגידל בארץ אף עור מן הגידל בארץ. או יכול שאני מציא את שחיבר לו מן הגידל בארץ כל שהוא, ת"ל או בעור להביא את שחיבר לו מן הגידל בארץ כל שהוא, ואפלו חוט, ואפלו משיחה, ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה. יכול אף עור המצה עור האופה במשמע, ת"ל להלן מלאכת עור יצא עור המצה ועור האופה, שלא נעשה בהן מלאכה (קכ"ח). אוציא עור המצה ועור האופה שלא נעשה בהן מלאכה ולא אוציא עורות רצועות סגדלין שנעשה בהן מלאכה, ת"ל 10 בכל כלי עור יצאו עורות רצועות סגדלין שאינן כלים (קכ"ט). ששק אין לי אלא שש מנין לרבות את הקילקין ואת החבק, ת"ל או שש. יכול יטמא חבלים ומשיחות, ת"ל שש, מה שש מיוחד טווי ואריג אין לי אלא טווי ואריג. הרי הוא אומר במת וכל מעשה עוים יכול יטמא חבלים ומשיחות. הדין הוא טימא השרץ וטימא המת מה השרץ לא יטמא בו אלא טווי ואריג, הדין אם הקיל 15 בשרץ הקל נקיל במת החמור, ת"ל בגד ועור בגד ועור למרה שה, מה בגד ועור אמורין בשרץ לא יטמא בו אלא טווי ואריג אף בגד ועור האמור במת לא יטמא בו אלא טווי ואריג (קל). אין לי אלא שש העשוי מן העוים מן החזיר ומזנבה של פרה מנין, ת"ל או שש (קל"א). אין לי אלא בשרץ במת מנין, ת"ל בגד ועור בגד ועור למרה שה, מה בגד ועור אמור בשרץ עשה בו מעשה חזיר 20 כמעשה עוים, אף בגד ועור אמורין במת נעשה בו מעשה חזיר כמעשה עוים. כל כלי לרבות הקלע וקמיע והתפלה או יכול שאני מרבה את העין ואת העבות, ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם לא העושה מלאכה באחרים (קל"ב). או יכול שאני מרבה חיפוי הכלים ת"ל בהם פרט לחיפוי הכלים. מיכן אמרו כל הכלים המחוּפּוּי מזהרין שהן במילין לפני חיפויין (קל"ג). 25 ד"א כל כלי לרבות שאר כלים המקבלין טומאה. חזו רבנן שבעה מיני כלים

(קכ"ח) ספרא נ"ז ע"א שבת ע"ט ע"א ילקוט רמז תקל"ח. בשבת ובילקוטי שם עור החיפוי במקום עור האופה.
 (קכ"ט) ספרא נ"ז ע"ב. (ק"ל) שם שבת ס"ד ע"ב.
 (קל"א) ספרא שם, ע"י שבת שם. (קל"ב) ספרא שם.
 (קל"ג) ספרא נ"ז ע"ג.

מקבלין טומאה ואלו הן: הבדר והשק והעור וכלי עץ וכלי עצם וכלי מתכות וכלי חרש, אלו הן המיטמאין בכל מיני טומאות, וכלי זכוכית אינן מקבלין טומאה אלא מדברי סופרים (קל"ד). רתגיא יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלם מרו טומאה על כלי זכוכית (קל"ה). ושאר כל הכלים טהורין כגון כלי אבנים כלי גלגלים כלי אדמה עורות חיה שבים אבל כלי נתר הרי הן בכלל כלי חרש, וכולן יש להן טהרה במקוה חוץ מבלי חרש וכלי זכוכית והמפץ (קל"ז). **במים יובא** כולו כאחת (קל"ז). במים יובא יכול אפילו מים שאובין, ח"ל אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור עד שיזהה מקוה כשר שיש בו ארבעים סאה (קל"ח). יכול יטבול אבר אבר, ח"ל ובה השמש וטהר (ויקרא כ"ב ו'). מה ביאת השמש כולו כאחת אף ביאת במים כולו כאחת. **וטמא עד הערב** יכול לכל דבר ח"ל וטהר, או וטהר, יכול לכל דבר, ח"ל וטמא עד הערב, הא כיצד טהור לחולין ולמעשר מבעוד יום ולתרומה משתחשך (קל"ט).

לי' וכל כלי חרש אין לי אלא כלי חרש מצין לרבות כלי נתר, ח"ל וכל כלי חרש, ומצין לרבות שבירי כלי חרש ח"ל, וכל כלי חרש (ק"מ). מיכן אמרו הדקין שבכלי חרש קרקרותיהם ודפנותיהם יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג, מלת ועד סאה ברביעית, מסאה ועד סאתים בחצי לוג, מסאתים ועד שלוש ועד חמש סאין בלוג, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבה אומר אני איני נותן בהן מדה, אלא הדקין שבכלי חרש קרקרותיהם ודפנותיהם יושבין שלא מסומכין שיעורן מכדי סיכת קטן עד קדירות הדקין מקדירות הדקות ועד חביות לדירות ברביעית מלדירות, ועד לחמיות בחצי לוג מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג. רבן יוחנן בן זכאי אומר חצבים גדולים שיעורן בשני לוג. הפכים הגלילים והחביות שיעורן קרקרותיהם כל שהן ואין להן דפנות (קמ"א). **אשר יפל** עד שחפול הטומאה עצמה (קמ"ב). **מהם** יש

(קל"ד) רמב"ם הלכות כלים פ"א ה"א. (קל"ה) רמב"ם שם והלכות מקואות פ"א ה"ב. (קל"ז) ספרא נ"ז ע"ג. (קל"ח) ע"י רמב"ם הלכות מקואות פ"ד ה"ב. (קל"ט) ספרא שם. (קמ"א) שם וכלים פ"ב מ"ב. בספרא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב במקום רבן יוחנן בן זכאי. (קמ"ב) ספרא שם ע"י כלים פ"ח מ"ה.

מהם לטמא ויש מהם שלא לטמא, פרט לתרגול שבלע שרץ ונפל לאויר התנור
 שהוא טהור ואם מת טמא (קמ"ז). מיכן אמרו הבלועין מצילין מליטמא ומלטמא
 והוא שיהיו במעי החי. ואם מת רואין את הטומאה כאלו יצאה. כלב שאכל
 בשר המת ונכנס לבית הבית טהור. מת ומטל על האסקופה הבית טמא (קמ"ד).
 5 **אל תוכו** את שיש לו תוך טמא, ואת שאין לו תוך טהור פרט למטה
 ולכסא ולספסל ולשלחן ולספינה ולמגורה של חרש. זו עדות העיד חזקיה אבי
 עקש לפני רבן גמליאל שאמר משום רבן גמליאל חזקן כל שאין לו תוך בכלי
 חרש אין לו אחורים (קמ"ה). אל תוכו מתוכו הוא מיטמא אינו מיטמא מאחוריו.
 כלי חרש שהוא מיטמא מתוכו אינו דין שיטמא מאחוריו, ח"ל אל תוכו מתוכו
 10 הוא מיטמא ואינו מיטמא מאחוריו. קל וחומר לכלי שטף שיטמא מאוירו, מה
 אם כלי חרש שאינו מיטמא מאחוריו מיטמא מאוירו כלי שטף שהוא מיטמא
 מאוירו אינו דין שיטמא מאוירו, ח"ל כלי חרש אל תוכו אין כלי שטף
 אל תוכו (קמ"ו). תנו רבנן אויר כלי חרש טמא וטב טהור, ואויר כל הכלים
 טהור וטב טמא. נמצא טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים, טהור בכל הכלים
 15 טמא בכלי חרש (קמ"ז). מצא רבי יוחנן בן אבטלמס אומר נאמר תוכו ליטמא ונאמר
 תוכו לטמא, מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נע, אף תוכו האמור ליטמא
 אע"פ שלא נע (קמ"ח). וליטמא צלן. אמר רבי יוחנן התורה העידה על כלי
 חרש ואפלו מלא חרדל, כיון שכנסה טומאה לאוירו טמא. אמר ליה רב אדא
 20 בר אבא לרבא ויהא כלי חרש מיטמא מצבו מקל וחומר. ומה כל הכלים שאין
 מיטמאין מאוירן מיטמאין מצבן, כלי חרש שמיטמא מאוירו אינו דין שיטמא
 מצבו. אמר ליה אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא
 (במדבר י"ט ט"ז), איזה הוא כלי שטומאה קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי
 חרש, ואמר רחמנא כי אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (שם) דא יש צמיד פתיל
 25 עליו טהור. לימד שאינו מיטמא מצבו לעולם. ויהא כל הכלים מיטמאין מאוירן

(קמ"ז) ספרא שם כלים שם.

(קמ"ד) ע"י כלים שם וחולין ע"א ע"א, וע"י רמב"ם חלכות כלים פ"ד ה"ד.

(קמ"ה) ספרא נ"ז ע"ד, ע"י כלים פ"ב פ"ז בכורות ל"ח ע"א.

(קמ"ו) ספרא שם חולין כ"ד ע"ב. (קמ"ז) תוספתא חולין פ"ח ה"ה חולין שם.

(קמ"ח) חולין שם.

מקל וחומר. ומה כלי חרש שאין מיטמא מגבו מיטמא מאירי, כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שיטמא מאירין. מעיט רחמנא גבי כלי חרש תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר. והני תוכו דרשינן ארבעה תוכו כתיבי תוכו תוך תוכו תוך, חד לעופו, אידך למירה שיה, אידך תוכו של זה ולא תוכו של אחר, ואידך תוכו ולא תוך תוכו, ואפלו כלי שטף. ולא יהוא כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובגניעה מקל וחומר. ומה כלי חרש שמיטמא מאירי אינו מיטמא מגבו, כל הכלים שאין מיטמאין מאירין אינו דין שלא יטמאו מגבן. אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (שם), הא"י הוא רכי אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, יש צמיד פתיל עליו טהור הוא. כל הכלים 5
 10 אע"פ שיש צמיד פתיל עליהן מיטמאין (קמ"ט). **אל תוכו** כשיפול אל תוכו טמא לא כשיפול אל תוך תוכו. כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בחבית האוכלין והמשקין שבתנור טהורין. **כל אשר בתוכו יטמא** לא מה שבתוך תוכו. כיצד חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בתנור האוכלין והמשקין שבתוכה 15
 16 טהורין (קנ"ג). יכול אע"פ נקובה, ת"ל כל אשר בתוכו יטמא. וכמה הוא שיעור של נקב בכלי חרש ככותס משקה, ובכלי שטף כמצאי זיתים, הואיל ונקובה היא טומאה יוצאה ונמסח ואינה מצלת (קנ"א). מיכן אמרו כוורת פתוחה ופקוקה בקש ומשולשלת לאויר התנור והשרץ בתוכה התנור טמא (קנ"ב). רבי אליעזר אומר מצלת. אמר רבי אליעזר אם הצילה במת החמור לא תציל בכלי חרש 20
 20 הקל. אמרו לו אם הצילה במת החמור שכן חולקין אוהליו, תציל בכלי חרש הקל שאין חולקין כלי חרש (קנ"ג). **כל אשר בתוכו יטמא** אינו אומר טמא אלא יטמא, לטמא את אחרים כדברי רבי עקיבה (קנ"ד). דתנן בו ביום דרש רבי עקיבה וכל כלי חרש אשר יפל מרם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא, לטמא את אחרים. לימר על הככר 25
 25 השני שיטמא את השלישי. אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבי יוחנן בן

(קמ"ט) חולין כ"ה ע"א.

(קנ"ג) ספרא נ"ז ע"ד, ע"י כלים פ"ב מ"א.

(קנ"ב) שם כלים פ"ה מ"א.

(קנ"ג) ספרא נ"ד ע"ב כלים שם.

(קנ"ד) ע"י ספרא שם.

(קנ"א) ספרא נ"ד ע"א.

זכאי שהיית אומר עתיד דור האחרון לטהר את הכזב השלישי שאין לו מקרא
 מן התורה, והרי עקיבה תלמידך הביא לי מקרא מן התורה שהוא טמא, שנאמר
 כל אשר בתוכו יטמא, הא כיצד הכלי ראשון והאוכל שבתוכו שני והוא מטמא
 את השלישי (קנ"ה). הני מילי לענין תרומה דשני הוא עושה שלישי אבל בחולין
 8 אין שני עושה שלישי (קנ"ו). דתנו רבנן הראשון שבחולין טמא ומטמא, השני
 פסול ולא מטמא, ואין השני עושה שלישי בחולין לעולם. ומגין שהשני בחולין
 פסולין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא השרץ אב והכלי ראשון והאוכל שני (קנ"ז).
 והא אמר רבי עקיבה יטמא לטמא אחרים. הני מילי לתרומה שהראשון והשני
 שבתרומה טמאין ומטמאין השלישי פסול ולא מטמא, ואין שלישי עושה רביעי
 01 בתרומה לעולם (קנ"ח). ומגין שהשלישי שבתרומה פסול שהרי טבול יום שני לטומאה
 הוא ופסול אוכלי תרומה שגזע בהן ועושה אותן שלישי שנאמר ובה השמש וטהר
 ואחר יאכל מן הקדשים (ויקרא כ"ב ז'). לאחר שיעריב שמשו יאכל בתרומה
 הא קודם לא יאכל (קנ"ט). הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאין ומטמאין,
 והרביעי פסול ואינו מטמא, ואין רביעי עושה חמישי בקדש לעולם. ומגין לרביעי
 16 בקדש שהוא פסול מקל וחומר. ומה מחוסר כפורים שהוא מותר בתרומה אסור
 בקדש עד שיביא כפרתו דכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה (ויקרא י"ב ה'),
 השלישי שהוא פסול אינו דין שיעשה רביעי בקדש. נמצאת אומר שאין בחולין
 אלא ראשון ושני ובתרומה ראשון ושני ושלישי (קס'). ובקדש ראשון ושני ושלישי
 ורביעי ואין שם חמישי לעולם. כמה דברים אמורים באוכלין אבל במשקין אין
 20 מתנין להן לא שני ולא שלישי ולא רביעי ולא חמישי אלא משקין תחלה לעולם.
 כיצד גזע יין בשרץ, ודבש ביון, ומים בדבש, וחלב במים, ושמן בחלב, ויין
 בשמן, ושמן בדם, אפלו אלף כולן תחלה לעולם. אין לנו משקה שני לעולם
 אלא כל המשקין הן תחלה. ויש לנו משקה שלישי ורביעי והוא טבול יום שגזע
 במשקה תרומה עשאו שלישי. ואם גזע במשקה קדש עשה אותו רביעי. ואין לנו
 25 כיצד בזה (קס"א). כל אשר בתוכו יטמא מיכן אמרו

(קנ"ה) שם משנה סוטה כ"ז ע"ב חולין ל"ז ע"כ פסחים י"ח ע"א.

(קנ"ו) ע"י חולין שם ורמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פ"א ה"ב.

(קנ"ז) רמב"ם שם. (קנ"ח) ע"י רמב"ם שם הלכה נ', וע"י חולין שם.

(קנ"ט) רמב"ם שם. (ק"ס) רמב"ם שם. (קס"א) שם ה"י.

שרץ שירד לאויר התגורר ופת בתגור הפת שנייה, ויש אומרים הפת ראשון שהתגור
כמאן דמלי טומאה הוא וכאלו נטמאו בשרץ עצמו. וחכמים אומרים השרץ טימא
התגור והתגור טימא את הפת ומצאת הפת שני לטומאה (קס"ב). היו דתו
רבנן כשנכנסו רבותיו לכרם כיבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מ ישראל
5 שנאמר והגה ימים באים נאם ה' והשלחתי רעב בארץ תעו מים עד ים ומצפון
ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו (עמוס ח' י"א-י"ב). (קס"ג)
עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור על בתי כנסיות ובתי מדרשות.
לדע אם ראשונה היא אם שנייה. כיצד שרץ שנמצא באויר התגור ופת בתגור
מחוא שיהא התגור ראשון ופת שניה או תהא הפת ראשונה והתגור כמאן דמלי
10 טומאה הוא. ועל דבר זה אמרו עתידה תורה שתשתכח מ ישראל, ללמדך
שהטומאות והטהרות הן הן נופי תורה. וכן הוא אומר כה אמר ה' צבאות שאל
נא את הכהנים לאמר הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונעו בכנפו אל הלחם
ואל המזיד ואל היין ואל השמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו
לא ויאמר חני אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא
51 (חגי י"א-י"ג). שאל נא את הכהנים תורה לימד על דיני טומאות וטהרות שהן
נקראין תורה משם, לפי שהן ממרקיין את האדם לשכינה דאמר מרמזרה מביאה
לידי רוח הקדש. הן ישא איש בשר קדש תאני בשר קדש האמור כאן הוא בשר
שרץ אלא שדיבר הכתוב בלשון נקיה, והן זה שאמר היקדש ענינו היטמא,
כדא פן תקדש המלאה (דברים כ"ב ט'). ואמר אל תגש בי כי קדשתיך
20 (ישעיה ס"ז ה'). (קס"ד). נופיה רב אמר אשתבש כהני ושמואל אמר לא
אשתבש. רב אמר אשתבש כהני רביעי בקדש בעא מיניה, ואמרו ליה טהור
שהרי כנף ראשון ולחם שני תמיד שלישי. בעא מיניה מיד זה שגעו ביין ובשמן
ובכל מאכל יטמא או לא ואמרו ליה לא. והלכתא דשלישי עושה רביעי בקדש
הא אשתבש כהני. ושמואל אמר לא אשתבש כהני, חמישי בקדש בעא מיניה
25 ואמרו ליה טהור. בשלמא לרב היו דכתיבי ארבעה כנף ולחם תמיד ויין ושמן
וכל מאכל אלא לשמואל חמישי מנא ליה. אמר לך מאי כתיב ונעו כנפו בכנפו

(קס"ב) עי' כלים פ"ח מ"ה, ועי' שבת קל"ה ע"ב ופסחים כ' ע"א.

(קס"ג) תוספתא עריות פ"א ה"א (דף תנ"ד) שבת שם.

(קס"ד) עי' שבת שם, ועי' פסחים מ"ז ע"ב.

כתיב במה שגנע בכנפו הוי אוכל נע בכנפו ולחם באוכל ומיד בלחם, הוי ליה ארבעה כנף אוכל לחם מיד החמישי בין יין ושמן בין כל מאכל טהור שאין חמישי בקדש. תא שמע ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא (חגי שם). בשלמא לשמואל מידהכא לא אשתבש רביעי בקדש בעא מנידו ואמרו ליה טמא. החם נמי לא אשתבש רחמישי בקדש בעא מנידו ואמרו ליה טהור. מה בין שרץ למת שהכנף שגנע בשרץ נעשה ראשון אבל הגנע במת נעשה אב ואוכל ראשון ולחם שני ומיד שלישי. אם נע מיד זה בין ושמן ובכל מאכל נעשה רביעי ורביעי בקדש טמא. אלא לרב מאי שגא הכא דלא אשתבש ומאי שגא החם ראשתבש. אמר רב נחמן אמר ראבא בר אבהו בקיאי הוי בטומאת מת ולא הוי בקיאי בטומאת שרץ. ראבינא אמר בטומאת מת נמי לא בקיאי. החם רביעי הכא שלישי ונע בכנפו ממש ולא במה שגנע בכנפו. תא שמע ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן דעו הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא (חגי ב' י"ד.). בשלמא לרב הינו דכתיב טמא אלא לשמואל אמאי טמא, אחמדי קא מיחמה. והא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא כתיב. קשיא. אמר רב וזמא ואיתימא רב אשי מתוך שקלקלו מעשיהן העלה עליהם הכתוב כאלו הקריבו בטומאה. והלא דברים קל וחומר ומה אם הכהנים ובזמן שבית המקדש קיים משתבשי הוי בהלכות טומאה וטהרה, בעולה על אחת כמה וכמה ישוטמו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו (עמוס ח' י"ב). (קס"ה). ואתו תשברו יכול ישיבירו דאי ודאי הוא ואמר וכלי חרש אשר יגע בו חב ישבר (ויקרא ט"ו י"ב יכול ישיבירו דאי תל אתו אותו את שובר אין את שובר כלי חרשו של זב. קל וחומר מה אם הגנע בזב החומר אינו טעון שבירה הגנע בשרץ הקל אינו דין שלא יטעון שבירה. אם כן למה נאמר ואתו תשברו מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה, שאם רצה לטהרו שוברו. דא ואתו תשברו אותו את שובר לטהר אותו אין את שובר אוכלין לטהרתו. כל אשר בתוכו יטמא שומע אני אף הכלים יהיו מיטמאין באור כלי חרש, תל מכל אוכל אוכל מיטמא. ואין הכלים מיטמאין מאיד כלי חדש שכל ראשון לטומאה אינו מטמא

(קס"ה) עיי' פסחים י"ז ע"א, ועיי' רש"י שם ודקדוקי סופרים חלק ו דף כ"ג ע"א וע"ב ועיי' שבת קל"ח ע"ב, נופיה ליתא בכ"א.

לא אדם ולא כלים אלא אוכלין ומשקין בלבד. חה הכלל כל שהוא אב הטומאה מטמא אדם וכלים, וכל המטמא אדם וכלים הוא אב הטומאה. לעולם זה הוא דין תורה (קס"ז).

ל"ד מכל האכל אשר יאכל יכול אף אוכלי בהמה יהא מטמאין
 5 באויר כלי חרש, ת"ל האכל האוכל המיוחד לאדם מטמא באויר כלי חרש ואין אוכלי בהמה מטמאין באויר כלי חרש, או יכול שאני מציא אוכלי בהמה שחושב עליהן לאוכל אדם ת"ל, אכל אכל יטמא (קס"ז). מיכן אמרו החותך מן האדם ומן הבהמה ומן החיה ומן העופות ומגבלת העוף הטמא והחלב בכפרים ושאר כל ירקות השדה ושטרקעין ופטריות. רבי יהודה אומר חוץ
 10 מכרישי השדה והרגילה וגף החלב. רבי שמעון אומר חוץ מן הענביות. רבי יוסי אומר חוץ מן הבלוסקין דרי אלו צריכין מחשבה והכשר (קס"ח). אכל יטמא יכול כל אוכל ת"ל אשר יאכל פרט לאוכל סרוח (קס"ט). מיכן אמרו אוכלין שנפסלו מאכילת אדם כגון שנפסדו וסרחו אינן מקבלין טומאה (ק"ע). ר"א אכל יטמא מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא.
 15 ת"ל אשר יאכל הא איתו מטמא לאחרים אלא בכביצה (קע"א). דין תורה אין אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה שנאמר יטמא הוא טמא ואינו עושה כיוצא בו. חה שאמרנו אוכל מטמא חבירו וחבירו את חבירו והמשקין תחלה לעולם הכל מדברי סופרים. הא למדת שהאוכלין והמשקין מטמאין אם נעה בהן טומאה דין תורה, ואינן מטמאין לאחרים אלא מדברי סופרים, ואין אוכל
 20 מטמא כלי לעולם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, אבל המשקין מטמאין הכלים אם נעה בהן מדברי סופרים. מאי שנא דאוכלים אין מטמאין כלים ומשקין מטמאין כלים. אוכלין רלא עלולין לאב הטומאה לא מרו רבנן משקין דעלולין לאב הטומאה משום משקה חוב מרו בהן רבנן. ואין אוכל מטמא אדם ולא משקה מטמא אדם דין תורה, אבל מדברי סופרים אם אכל אדם אוכלים
 25 טמאים או שתה משקין טמאין נפסלה נזיתו דהרי הוא כשני לטומאה, והוא שיאכל

(קס"ז) ספרא נ"ד ע"ז, ועי' רמב"ם הלכות טומאת מת פ"ה ה"ז ובבא קמא ב' ע"ב.

(קס"ז) ספרא שם.

(קס"ח) שם עוקצין פ"ג פ"ב ובמשה שם חוץ משטרקעין וכו'.

(קס"ט) ספרא שם. (ק"ע) רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פ"ב ה"ד.

(קע"א) ספרא שם.

חצי פרס ושתה רביעית (קע"ב). **אשר יאכל** יכול אף הדלעת שנפלה לאויר התגור ולא הוכשרה תהא טמאה, ח"ל אשר יבוא עליו מים יטמא. והא למדת שאין אוכל מקבל טומאה עד שיוכשר אחר שנחלש. אין לי מכשיר אלא מים, מצין הטל היין והשמן והדבש והחלב ח"ל וכל משקה או וכל משקה. יכול מי תותים ומי רמנים ושאר כל מיני פירות, ח"ל מים מה מים מיוחדין שאין להם שם לווי אף אני ארבה הטל היין והשמן והדבש והחלב שאין להם שם לווי ומציא מי תותים ומי רמנים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי (קע"ג). תנו רבנן מצין לדם שהוא משקה שנאמר דם חללים ישתה (במדרב כ"ג כ"ד). מצין ליין שהוא משקה שנאמר דם ענב חשתה חמר (ירמיה ל"ב י"ד). מצין לרפש שהוא משקה שנאמר ויניקו רפש מסלע (שם ל"ב י"ג). מצין לשמן שהוא משקה שנאמר משתה שמנים משתה שמרים, (ישעיה כ"ה י'). מצין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקרו ושפטים ר' יט.). מצין למל שהוא משקה שנאמר וימץ מל מן המה מלא הספל מים (שם ו' ל"ח). מצין לרמעת העין שהיא משקה שנאמר ותשקרו ברמעות שליש (תהלים פ' ו' י'). מצין למי האף שהוא משקה שנאמר ועפעפעו זלו מים (ירמיה ט' י"ז). הרי אלו תולדות המים (קע"ד). רתנן תולדות למים היוצא מן העין ומן האוזן ומן החוטם ומן הפה (קע"ה). תניא וכל משקה זה היין **אשר ישתה** זה הדם והוא מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש (תהלים ק"י י'). דברי רבי יוחנן. רבי אלעזר אומר ישתה פרט למשקה סרוח (קע"ו). שאינו מיטמא ולא מכשיר במאכל אבל אם נטמא המאכל הרי הוא בטמאתו עד שיפסל מלאכול הכלב (קע"ז). והמשקין שנמארו הרי הן בטומאתן לעולם ואפלו סרוחו שאין משקה יוצא מדי הכלב לעולם. ואין לאוכלים טמאים ולא למשקין טמאים טהרה לעולם אלא המים בלבד שאם נטמאו מטבילין במקוה והן טהורים. כיצד עושה נותן בכלי אפלו בכלי שראשו צר ביותר ומטבילו במי המקוה עד שישוקו המים עליהן ומעלה והן טהורין (קע"ח). **וכל משקה**

(קע"ב) ע"י רפכ"ם הלכות שאר אבות הטומאה פ"א ח"א וע"י כסף משנה שם וע"י פסחים י"ד ע"ב.

(קע"ג) ספרא ל"ד ע"ד מכשירין פ"ו פ"ד. (קע"ד) תוספתא שבת פ"ט ח"ד ודף קכ"א.

(קע"ה) ספריין פ"ו מ"ח. (קע"ו) ספרא נ"ח ע"א.

(קע"ז) רפכ"ם הלכות טומאת אוכלין פ"ב ח"ח. (קע"ח) רפכ"ם שם הלכה כ"א.

יכול אפלו הן בבורות ובשיחין ובמערות יהוא מכשירין. ה"ל כלי מה כלי מיוחד
 שהוא תלוש מן הקרקע אף אי מרבה את שמילן לנבל בהן את הטיט ולכבס
 בהן את הכלים שהן תלושין מן הקרקע, ומציא את שבבורות ושבשיחין
 ושבמערות שאינן תלושין מן הקרקע. או יכול אפלו חישב שידרו לבורות לשיחין
 5 ולמערות יהוא מכשירין, ה"ל אשר ישתה. אין לי אלא שמילן לשתייה ומצין אם
 חישוב להדיח בהן עצים או אבנים, ה"ל מים (קע"ט). הא למדת שאין המשקין
 מכשירין עד שהוא תלושין מן הקרקע. וכשם שאין מכשירין עד שיתלוש כך
 אין מטמאין עד שיתלוש (ק"פ). ד"א וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא
 מלמד שהמשקין מטמאין את הכלים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אין
 10 טומאת משקין לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים (קפ"א). אמר רבי יהושע
 בן קרחה אמרתי לו לרבי יהודה מפני מה אין אנו רואין את דברי רבי יוסי
 בירבי שאמר אין טומאת משקין לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים, שאין
 טומאה מן התורה עולה ידי טומאתה בו ביום וכלים שנטמאו במשקין עולין
 לידי טומאתן בו ביום. רבי אומר תרע שאין טומאת משקין לכלים מן התורה
 15 אלא מדברי סופרים שאין טומאה מן התורה מטמאה כלי שטף מאחוריו שאין
 תוכו טמא, וכל שנטמא במשקין מאחוריהן תוכן טהור, אם כן למה נאמר משקה
 בכל כלי יטמא, מלמד שהכלים מטמאין את המשקין (קפ"ב). רבי אליעזר
 אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תרע לן שדרי העיד יוסי בן יעזר איש
 צרידה על משקה בית מטבחי"א דאיתן רכיין. אמרו לו הרי הוא אומר וכל
 20 משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, מלמד שיש טומאה בכלים למשקין (קפ"ג).
 ומשקה בית המטבחי"א בלבד הן שיצאו מכלל המשקין שלא יכשירו ושלא
 יטמאו, ושאר משקין שבעולם מיטמאין ומכשירין ומטמאין (קפ"ד).

ל"ה וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא במי הוא מדבר
 אם במיתתן הרי מיתה אמורה ואם באבר מן החי הרי אבר מן החי אמור למעלן
 25 הא אינו מדבר אלא באבר מן המת. **מנבלתם** לא מן העצמות

(קע"ט) ספרא נ"ר ע"ר.

(ק"פ) רפ"ב הלכות מבשירין פ"ב ה"ח.

(קפ"א) ספרא נ"ה ע"א, ע"י פסחים י"ז ע"ב.

(קפ"ב) ספרא שם ילקוט תק"ס.

(קפ"ג) ספרא שם פסחים שם נדרים י"ט ע"א עבודה זרה ל"ז ע"א.

(קפ"ד) ע"י פסחים שם.

ולא מן השניים ולא מן הצפרנים ולא מן השיער שלהן בזמן שפירש (קפ"ה).
יטמא תנור אם שלם טמא ואם חיתכו דרי הוא טהור (קפ"ז). מיכן
אמרו תנור שנטמא כיצד מטמדין אותו, חולקו לשלשה ונדר את השפילה עד
שיהא בארץ (קפ"ז). וכן הלכה (קפ"ח). חלקו לשנים אחד גרול ואחר קטן
8 דגדול טמא והקטן טהור. חילקו לשלשה ואחר גרול כשנים דגדול טמא ושנים
קטנים טהורים. חילקו לשנים והן שנים טמאים מפני שאי אפשר. **יטמא**
תנור אם שלם טמא ואם חיתכו דרי הוא טהור. מיכן אמרו חיתכו חליות לדתבו
פחות מארבעה טהור, מידחו בטיט מקבל טומאה משימיקו כדי לאפות בו
טופעין, הרחיק ממנו את הטפלה נתן חול או צרור בנתים בזה אמרו הגדה
10 והטהורה אופת בו והוא טהור (קפ"ט). **יטמא** תנור אם שלם
טמא אם חיתכו דרי הוא טהור. מיכן אמרו תנור שבא מחוץ מבית האומצין
עשה לו לימודים נתון עליו והוא טהור, נטמא מילק את הלימודים טהור, מידחו
בטיט מקבל טומאה ואין צריך להסיקו שכבר הוסק (ק"צ). חיתכו חליות
נתן חול בין חוליה לחוליה ומידחו מבחוץ רבי אליעזר טהור. חכמים מטמאין.
15 זו תנורו של עכנאי. יזת הערביים שהוא חופר בארץ ומח בטיט אם יכול הטיט
לעמוד בפני עצמו טמא ואם לאו טהור. זה הוא תנורו של בן דינאי (קצ"א).
מאי תנורו של עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפוהו דברים כעכנא
ושיטאוהו (קצ"ב). תאנא אותו היום השיב רבי אליעזר כל חשובות שבעולם
ולא השניחו עליו. אמר אם הלכה כמותי חרוב זה יעקר, נעקר החרוב ממקומו,
20 והלך ארבע אמות, וחזר וישב במקומו. אמר לו אין מביאין ראייה מן החרוב.
אמת המים תוכית. חזרו המים לאחוריהן. אמר לו אין מביאין ראייה מן אמת
המים. כתלי בית המדרש יוכיחו. נטו כתלי בית המדרש וביקשו לנפול. נער
בחן רבי יהושע ואמר להן תלמידי חכמים נצחין זה בזה ואחם מה לכם. לא
נפלו בשביל כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו בשביל כבודו של רבי אליעזר.

(קפ"ח) ספרא שם.

(קפ"ז) שם כלים פ"ה מ"ז. חליין קצ" ע"ב.

(קפ"ח) ע"י רמב"ם הלכות כלים פט"ז ה"ב.

(קפ"ט) ספרא שם וע"י כלים שם.

(ק"צ) ספרא שם כלים פ"ה מ"ט.

(קצ"א) ספרא נ"ה ע"ז כלים שם מ"י ו"א ירוש' מועד קטן פ"א ע"ר (פ"ז ה"א).

(קצ"ב) בבא מציעא נ"ט ע"ב ברכות י"ט ע"א. עכנאי לא חכנאי, ובירוש' שם חכניי

ובבבא כלים שם ובבב"ם שם עכנאי, וע"י רש"י כ"ט שם ותוספת שם ד"ח זה תנור של עכנאי.

אמר אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו. יצתה בת קול ואמרה לחן מה לכם
 אצל רבי אליעזר הגדול שהלכה כמותו בכל מקום. עמר רבי יהושע על רגליו
 ואמר לא בשמים היא (דברים ל' יב.). מאי לא בשמים היא אמר רב ירמיה
 6 כבר נתתה לנו מדר סיני וכתבת בה אחרי רבים להטות (שמות כג ב.).
 אשכחיה רבי נתן לאלהיו אמר ליה מאי אמר קודשא בריך הוא בהאי שעתא
 אמר ליה אחיך ואמר נצחתי בני, מיד הביאו כל משרות ששיהר רבי אליעזר
 ושרפום, ובירכהו. אמרו מי ילך ויודיעו. אמר רבי עקיבה אני אלך שמה ילך
 אדם שאינו העון. ונמצא מחריב את העולם כלו. הלך לבש שחורים ותעטף
 10 שחורים וחלץ מעלו ותשטט וישב לו לפניו בארבע אמות. אמר לו עקיבה מה
 יום מימים. אמר לו רבי חבירך בדלו ממך. אף הוא חלץ מעלו חלצו דמעיו
 תשטט וישב על גבי קרקע. אותו היום לקה שליש בחטים שליש בויחים ומחצה
 בשעורים, ויש אמרים אף בצק שביד אשה חפח (קצ'ג). תנא אף גדול היה
 באותו היום שבירכו את רבי אליעזר שכל מקום שנתן רבי אליעזר ענינו בו
 15 נשרף. ומעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה ועמד עליו נחשל
 שבים לטבעו. אמר יודע אני שאין זה אלא בשביל בן הורקנוס. עמר על רגליו
 ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית
 אבא עשיתי, אלא לכבודך עשיתי: אמרתי כרי שלא ידבו מחלוקות בישראל.
 עמר הים מועפו. אימא שלום רביתו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל
 20 הות. כל יומא לא הות שבקא ליה למפל אאפיה. יומא חד ריש ירחא הוא אחא
 עניא וקרא ארשא. סברא דהאידיא ריש ירחא הוא לא נפיל אאפיה. עד דאחיא
 אשכחתיה דנפיל אאפיה. אמרה ליה קטילתיה לאחי. אדהכי שמעו קל שפורי
 מבי דרב דרבן גמליאל. אמר לה מא ליך. אמר ליה מקובלת אני מבית אבא
 כל השערים נעלו חוץ משערי אונאה (קצ'ד). מאי תגורו של בן דינאי שידועו
 25 עליו דינן הרבה ולבסוף גמרו אם יכול הטיט לעמוד בפני עצמו הרי הוא
 כתגור ושמא, ואם לאו אינה כתגור וטהור (קצ'ה). תגור שומע
 אני בין חדש בין יסן ודין הוא טימא כלי חדש וטימא תגור מה כלי חדש
 (קצ'ז) בבא מציעא שם. ועי' ידוש' מועד קטן שם. ג'א טאח אפח ואמרי לה ר' מאות
 אמה וכ"ה בב"ב שם.
 (קצ'ד) ב"ב שם. אף גדול בב"ב שם אף. ובירושלמי שם חכך וצ'ע.
 (קצ'ה) עי' בל"מ פ"ה מ"י.

משחיגמר מלאכתו באור אף תגור משחיגמר מלאכתו באור, או מה כלי חרש כשמו אף תגור כשמו תגור שלא הוסק תגור שמו ת"ל אך, מאימתי מקבל טומאה משיסיקנו כדי לאפות בו סופגין. רבי יהודה אומר משיסיק החדש כדי לאפות בישן סופגין (קצ"ו). **יתן טמאים** את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה פרט לתגור של אבן ושל מתכת ולכירה של אבן ושל מתכת (קצ"ז). מיכן אמרו תגור של אבן ושל מתכת טהור וטמא משום כלי מתכות, ואם חיברו לקרקע הרי הוא כקרקע וטהור. ניקב נפגם נסדק ועשה לו טבילה או מסף של טיט טמא כמה יהא בנקב כרי שיצא האור בו. וכן בכירה (קצ"ח). כירה של אבן ושל מתכת טהורה וטמאה משום כלי מתכות, ניקבה נפגמה נסדקה ועשה לה פטפוטים טמאה, מירחה בטיט מבפנים או מבחוץ טהורה (קצ"ט). **יתן טמאים** את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה (ר). מיכן אמרו האבן שהיה שופת עליה ועל הכופה טמאה מפני שיש לה נתיצה, עליה ועל האבן עליה ועל הסלע עליה ועל הכותל טהורה, מפני שאין לו נתיצה (ר"א).

15 **יתן** יכול יתיצו ודאי, ת"ל וטמאים יהיו מקיימו אתה בטומאתן. אם כן למה נאמר יתן שאם רצה לטהרו ניתצו. **ידהיו לכם** כל שהוא לצרככם לרבות כל ידות הכלים וטפלה שלהן (ר"ב). מיכן אמרו האבן היוצא מן התגור טפה, ומן הכירה שלוש אצבעות, חיבור היוצא מן הכופה, עשאו לאפייה שיערו כתגור, עשאו לבישול שיערו ככירה. או יכול שאני מרבה יתר

20 מכשיעור ת"ל הם וטמאים יהיו לכם כדי צרככם (ר"ג). תגור רבן מעשה באחד מבית רמא שצנח סלסול בעצמו ומדת פרישות. שלח עליו רבן יוחנן בן זכאי לבדקו הלכו ומצאוהו שנתן שמן על גבי כירים ונטלו מעל גבי כירים ותתנו בתוך מקפה של גריסין. אמרו לו מה אתה עושה. אמר להן כהן גדול גאי ותרומה טהורה גאי אוכל. אמרו לו כירים זו טהורה או טמאה. אמר להן

25 וכי יש לנו בתורה על הכירים טמאה, והלא לא אמרה תורה אלא על התגור

(קצ"ו) ספרא נ"ה ע"ג, ע"י כלים פ"ה מ"א. (קצ"ז) ספרא שם כלים שם מ"ב.
 (קצ"ח) ספרא שם כלים שם מ"ב. (קצ"ט) ספרא שם כלים שם מ"ג.
 (ר) ספרא שם. (ר"א) ספרא שם כלים פ"ה מ"ג.
 (ר"ב) ספרא נ"ה ע"ר. (ר"ג) ספרא שם כלים פ"ה מ"ב.

שהוא טמא, שנאמר וכל כלי חרש, אמרו לו כשם שאמרה תורה על התנור
שהוא טמא, כך אמרה על הכירים שטמא, שנאמר תנור וכירים יחזן. אמר להן
אם כן הייתי עושה, לא ראיתי טהרה מימך (ר"ד).

ל"ו אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור תנו רבנן מקוה
8 מים יכול אפלו מילא על כתיפו ועשה מקוה בתחלה יא טהור, ח"ל מעין.

מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים. או מה מעין שאין בו תפוסות ידי
אדם אף מקוה שאין בו תפוסות ידי אדם, יצא המניח קנקנים בראש הע לעבן
ותתמלאו מים, והשיקן למקוה יכול יהא פסולין, ח"ל בור. או בור יכול אפלו
מילא בכתף בבור של ספינה יא טהור, ח"ל מעין. מה מעין שעיקרו בקרקע
10 ומן הקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע ומן הקרקע (ר"ה). נמצאת אומר מקוה
שאוובה פסולה, ולא עוד אלא מקוה כשרה שהוא פחות מארבעים סאה, אם
נפלה לתוכה שלש לוגין מים שאובין פסלהו. או יכול אפלו המשיכן לתוכה
יהא פסולין. הא תנן כל מקוה שמצאוהו חסר משלימין לו את שיעורו. כיצד
משלימין. שאב ושופך מבחוץ והן נמשכין ויחדרין למקוה וכשרין. ותנו רבנן
31 מקוה שאוובה שהמשיכה כשרה והוא שיהיה רובה אינו שאב (ר"ז). **אך**

מעין ובור יכול מה מעין מטהר בכל שהוא אף מקוה יטהר בכל
שהוא, ח"ל אך המעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה. יכול מה מעין
מטהר בוחלין אף מקוה יטהר בוחלין, ח"ל אך. המעין מטהר בוחלין
והמקוה באשבורן, ומעין שהמעין מטהר את המקוה ח"ל מעין ומקוה יא
20 טהור. אין לי אלא מעין את המקוה, מעין מקוה את המקוה, מקוה את הבור,
בור את הבור, בור את המקוה מעין, ח"ל מעין יהיה טהור ובור יא
טהור ומקוה מים יא טהור (ר"ז). מיכן אמרו מטהרין את המקוה העליון
מן התחתון והתחתון מן העליון כמשכין מזו לזו עד שישליכו שיעורן
בהשקה (ר"ח). **מקוה מים** לא מקוה כל המשקין כולן, שאם
26 נפלו למקוה פסלהו בשני מראה, אבל המים אפלו מי צבע אינן פסולין אלא

(ר"ד) ספר המעשיות הוצאת נאסטרד סי' רצ"ה בכ"א אמרו לו אם כן היתה עושה לו
ראית טהרה מיפך.

(ר"ה) ספרא שם ע' מקואות פ"ב מ"ד.

(ר"ז) רמב"ם הלכות מקואות פ"ד ה"א, וע' רמב"ם שם הלכה ח' ותמורה י"ב ע"ב.

(ר"ח) שם מקואות פ"ו מ"ח. (ר"ז) ספרא שם.

בשלש לוגין לא בשני מראה ר"ט. חנו רבנו על הארץ תשפכנו כמים
 (דברים י"ב ט"ז). מה מים פטורין מלכסותן אף דם פטור מלכסותו. אמר ליה
 יעקב מיטא לראבא קיטא לן חיה בכלל בהמה לסימין ואיטא נמי בהמה
 בכלל חיה לכסוי הדם. אמר ליה עלך אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים
 5 (שם) מה מים לא בעיי כסוי אף דאיי נמי לא בעיי כסוי. אמר ליה אלא מעתה
 יטבילו ביה. אמר ליה אמר קרא אך מעין ובוד מקוה מים יהיה טהור הני אין
 מדי אחרינא לא. ואיטא דני מילי למעוטי שאר משקין דלא איקרו מים אבל
 דם דאיקר מים לא. אמר ליה הכי נמי אמר ליה תרי מעוטי כתיבי מעין מים
 מקוה מים. ואיטא אידי ואידי למעוטי שאר משקין חר למעוטי זוחלין וחד
 10 למעוטי מכותסין. אמר ליה תלתא מעוטי כתיבי מעין מקוה מים ובור מים.
 אשתוק ר"י. אמר ליה הווא מינא לרב אבון אלהיכין כהנא הוא דכתיב ויקחו
 לי תרומה (שמות כ"ה ב'). כי קבריה למשה היכא טבל וכי תיטא במיא טבל
 והא כתיב מי מרד בשעלו מים (ישעיה מ' י"ב). אמר ליה בנורא טבל דכתיב
 כי הגה ה' באש יבא (שם ס"ז ט"ז). אמר ליה ומי סלקא ליה. טבילותא בנורא.
 15 אמר ליה אין עיקד טבילותא בנורא היא. דכתיב כל דבר אשר יבא
 באש תעבירו באש וטהר (במדבר ל"א כ"ג). ר"א. מיכן אמרו הו' שקד ללמוד
 מה שתשיב את אפיקורוס (ר"ב). **ונגע בנבלתם יטמא** הלל
 אומר אפלו הן בתוך המים הן מטמאין שהייתי אומר מה המקוה מעלה את
 הטמאין מטומאתן כך יציל את הטהורים מליטמא ת"ל ונגע בנבלתם יטמא
 20 אפלו הן בתוך המים וכשיעלה מן המים טהור. והוא שלא יגע בהן
 כשיעלה (ר"ג). נסתרא שבתוך המקוה והיא מליאה משקין ונפל שרץ לתוכה.
 היא טמאה שאין לה טהרה במקוה מפני שהיא כלי חרש ואין לו טהרה אלא
 שבידה, והמשקין שבתוכה טהורין שהרי טהור במקוה, והוא שהיו מים אבל
 שאר משקין אין להן טהרה עולמית (ר"ד). רבי יוסי תגלילי אומר **ונגע**
 25 **בנבלתם יטמא** במגע הן מטמאין ואין מטמאין במשא. הלא דין
 הוא מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא, השרץ שעשה דמה

ר"ט) ספרא שם ע"י מקואות פ"ו מ"ג. (ר"י) חולין פ"ד ע"א. אשתוק ליתא בתלמוד שם.
 ר"א) סנהדרין ל"ט ע"א. (ר"ב) ע"י אבות ב' י"ד. (ר"ג) ספרא נ"ו ע"א.
 ר"ד) ע"י מקואות פ"ו מ"ז ורמב"ם הלכות מקואות פ"ו ה"ט. ככ"א גוסטרא.

כבשרו אינו דין שיטמא במשא, ת"ל ונע נבלחם יטמא כמגע הן מטמאין אינו מטמאין במשא. רבי עקיבה אומר ונע נבלחם יטמא לרבות כלי עצם. הלא דין הוא מה אם העץ שאביו טהור כלים הנעשים ממנו מקבלין טומאה, עצם שאביו טמא אינו דין שיהיו כלים הנעשים ממנו מקבלין טומאה. לא אם אמרת 5 בעץ שהוא מכשיר בבית המנוע תאמר בעצם שאינו מכשיר בבית המנוע, הואיל ואינו מכשיר בבית המנוע לא יהיו כלים הנעשים ממנו מקבלין טומאה, ת"ל ונע נבלחם יטמא לרבות כלי עצם.

לז' וכי יפל מנבלתם יש מנבלתם שהיא מטמא ויש מנבלתם שאינה מטמא, פרט ליבישה שאינה יכולה להישרות (ר"ז). **על כל זרע** 10 מה ת"ל אשר זרע. תאמר רבי רבי ישמעאל אשר זרע כדרך שבני אדם מתצנין לזריעה, חטה בקליפתה, ושעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתן (ר"ז). לימר על השומר שהוא מיטמא ומטמא ומצטרף לאוכל כל זמן שהוא שומר (ר"ז). מיכן אמרו כל הקליפין מיטמאות ומטמאות ומצטרפות (ר"ח). שרשי השם והבצלים והקפליטות בוסן שהן לחין, והפטמה שלהן בין לחה בין יבישה, 15 והעמוד שהוא מכון כנגד האוכל. עצם שיש עליו בשר מצטרף עצם לבשר. כל אלו וכיוצא בהן שומרין הן לפיכך מיטמא ומטמאין ומצטרפין (ר"ט). דא **אשר זרע טהור הוא** לימר על זרעים טמאים שמרעו שהן טהורים שאמר אשר זרע טהור הוא, כיון שמרעו טהרו. או יכול אע"פ שלא השרישו, ת"ל הוא וכי יפל מנבלתם על כל זרע טהור הוא (ר"כ).

לח' וכי יתן מים על זרע יש לי בענין זה זרעים טמאים חרעים טהורים, מחוברין לקרקע ותלשין מן הקרקע, מהן בידי אדם ומהן בידי שמים, אוכלי אדם ואוכלי בהמה, יש לך לחלוק אם אומר אתה מחוברין טמאים ותלשין טהורים טמיתם את הכל, וכשאתה אומר מחוברין טהורים ותלשין טמאים טמיתם מקצת ושידחת מקצת, ואם אומר אתה בידי שמים טמאים ובידי אדם 25 טהורים טמיתם את הכל, וכשאתה אומר בידי שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמיתם מקצת ושידחת מקצת, אם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים ואוכלי אדם טהורים טמיתם מקצת ושידחת מקצת, דא אין מיטמא אלא אוכלי אדם

(ר"ז) ע"ש וק"ח ע"א.

(ר"ז) חולין ק"ז ע"ב.

(ר"ט) ספרא שם.

(ר"כ) ספרא שם.

(ר"ט) שם פ"א ט"ב.

(ר"ח) עוקצין פ"ב מ"ד.

תלושין ומכשרין לרעת אבל הכשר מבור אינו הכשר, שנאמר וכי יתן מים
 על זרע אין לך זרע שלא בא עליו מים בשעת צמיחתו, לא נאמר וכי יתן אלא
 לאחר שנתלש. **וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו**
טמא הוא לכם הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים
 אלא לאחר הכשר. ואחד השרץ ואחד שאר כל הטמאות אין מטמאין את הזרעים
 עד שיכשרו. אין לי אלא לאחד הכשר מים, שנאמר וכי יתן מים ומצין לרבות
 שאר שבעה משקין להכשר, ח'ל מים, מים אמורין למעלה, ומים אמורין למטה,
 מה מים אמורין למעלה באשר יבוא עליו מים עשה בהן שאר משקין כמים,
 אף מים אמורין למטה נעשה בה שאר משקין כמים. אין לך משקין שהן מכשרין
 ומטמאין ומטמאין אלא שבעה משקין האמורין למעלה בלבד, ושאר כל משקין
 טהורין ואין מקבלין טומאה ואין מכשירין. **וכי יתן מים** או יכול
 אפלו נפלו עליהן משקין שלא לרעת יהיו מוכשרין ח'ל יתן (רכ"א). תאמ
 רבי רבי ישמעאל כתיב יתן וקרי יותן דומיא דיתן מה יתן לרצונו אף יותן
 לרצונו (רכ"ב). מיכן אמרו הטומן פירותיו במים מפני הנבים אינן כבי יתן.
 מעשה באש ירושלם שטמנו דבילתן במים מפני הסיקריקין וטיהרו להם חכמים.
 הנתון פירותיו לשבולת הגדר להביאן אינן כבי יתן (רכ"ג). המוליך חטים לשחון
 וירדו עליהן גשמים אם שטח כבי יתן. רבי יהודה אומר אי אפשר שלא לשטח
 אלא אם עמר (רכ"ד). היו ויתיו נתנין בג וירדו עליהן גשמים אם שטח כבי
 יתן. רבי יהודה אומר אי אפשר שלא לשטח אלא אם פסק את הצנור או אם
 חלחל לתוכן (רכ"ה). החמרין שהיו עוברין בגדר ונפלו שקיהן במים אם שטחו
 כבי יתן. רבי יהודה אומר אי אפשר לשטח אלא אם הפכו (רכ"ו). פירות
 שנפלו לתוך המים פשט מי שהיו ידיו טמאות תטלן ידיו טהורות ופירות טהורים,
 אם חיטב שידו ידיו טהורות ופירות כבי יתן (רכ"ז). **וכי יתן**
מים על זרע אין לי אלא בזמן שנתן מים על גבי זרע נתן זרע על
 גבי מים מנין, ח'ל טמא הוא הוא טמא ואינו עושה כיוצא בו (רכ"ח). הא למדת

(רכ"א) ספרא נ"ז ע"ב.

(רכ"ב) קירושין נ"ט ע"ב, ועי' ככא טציעא כ"ב ע"ב.

(רכ"ג) מכשירין פ"א מ"ו. (רכ"ד) שם פ"כ מ"ז.

(רכ"ה) שם פ"ג מ"ו. (רכ"ז) שם מ"ז.

(רכ"ח) ספרא נ"ז ע"ב.

שאין אוכל מטמא חבירו מן החודה אלא מדברי סופרים (רכ"ט). **טמא הוא לכם** כל שהוא לצרככם לדבות ידות האוכלין (ר"ל). מיכן אמרו יד הפרכול טמא מיכן וטמא מיכן, יד האשכול כל שהוא, חנב של אשכול שריקדה, ויד המכבר של חמרה ארבעה טפחים, וקנה של שבולת שלשה טפחים, 8 ויד כל הנקצצין שלשה, ושאין דרכן להיקצר, ידיהן ושרשיהן כל שהן, ומלעין של שכלים או יכול אע"פ שבססן בעורן ח"ל הוא (ר"ל א). ומה בין יד לשומר, אלא שהשומר מטמא ומצטרף והיד מיטמא ומצטרף ואינו מצטרף (ר"ל ב).

ל"ט וכי ימות מן הבהמה הרי זו מיתה דא"י. **מן הבהמה** יש מן הבהמה מטמא ויש מן הבהמה שאינה מטמא פרט לשרפה שנשחטה (ר"ל ג).

10 **אשר היא** היא מטמאה במשא אין השרץ מטמא במשא. **לכם** להביא בהמה טמאה שתטמא במשא. **לאכלה** את שהיא דאוייה לאכילה, שחיטתה ממדתה ומיתתה מטמאתה, את שאינה דאוייה לאכילה בין שחיטתה בין מיתתה מטמאתה, ואינו זו זו בהמה טמאה (ר"ל ד). **הנגע** באיזה אבר נגע. **בנבלתה** לא בעצמות ולא בגידים ולא בקרנים 15 ולא בטלפים. או יכול אפלו בשעת חיבורן, ח"ל טמא (ר"ל ה). **בנבלתה** לא בקולית סתומה (ר"ל ו). או יכול אע"פ נקובה, ח"ל טמא. **בנבלתה** לא באלל המפחד (ר"ל ז). **בנבלתה** לדבות את העור (ר"ל ח). או יכול לאחר הפשט, ח"ל בנבלתה (ר"ל ט). מיכן אמרו המפשטים לשטיח כרי אחיזה, ולחמת עד שיוציא את כל החזה הרי זה חיבור, יתר על זה אינו 20 חיבור (ר"ט). **בנבלתה** לא בעור שיש עליו כוית בשר. או יכול שאני מוציא את הנגע בעור שכנגד הבשר מאחוריו, ח"ל טמא (ר"ט א).

יטמא עד הערב הרי זה בין אב לכלל מנע טמאות בין קלות בין

רכ"ט ע"י שם. וע"י חולין קיח ע"א וע"ב ורמב"ם חלכות שאר אבות הטומאה פ"א דא. וע"י פסחים י"ד ע"א. (ר"ל) שם חולין קיח ע"א.

ר"ל א) ספרא שם עוקצין פ"א הל' ובכ"א וע"ב של אשכול שריקדה, וע"י ספרא ועוקצין שם. ר"ל ב) רמב"ם חלכות טומאת אוכלין פ"ח ח"ב.

ר"ל ג) ספרא שם חולין ע"ד ע"א שם פ"ח ע"ב וקכ"ח ע"ב.

ר"ל ד) ספרא ג' ע"ד שבת קל"ז ע"א ע"י חולין ע"ב ע"ב.

ר"ל ה) ספרא שם חולין ע"ז ע"ב. (ר"ל ו) ספרא שם חולין קכ"ז ע"ב. ר"ל ז) ספרא שם חולין ק"ז ע"א. (ר"ל ח) ע"י ספרא שם.

ר"ט א) ר"ט) משה חולין קכ"ז ע"א, ע"י רמב"ם חלכות שאר אבות הטומאה פ"א דא.

ר"ט א) ספרא ג' ע"א חולין ק"ז ע"ב שם ק"ט ע"א.

חמורות שהוא טמא טומאת ערב, חוץ מן המת שפירש בו הכתוב הענע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים (במדבר י"ט י"א.) (רמ"ב).

מ והאכל מנבלתה יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בנדים בבית הבליעה, תל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כ"ב ח'). את שאין לו טומאה אלא אכילתה, יצאת נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכלנה (רמ"ז). יכול נבלת העוף חטמא מן הכתוב תבלת בהמה מקל וחומר, תל בה, בה את מיטמא בבית הבליעה ואין את מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה, אם כן למה נאמר והאכל ליתן שיעור לטומאה מה האוכל כוית אף הענע והנשא בכזית (רמ"ד). **יכבס** יכול אף הצופה, תל בדר. או בדר יכול בדר גדול לבן המיטמא בוב ומיטמא בנעים, מין גדול צבוע קטן לבן קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא שבים של שבכה וצגילון, תל בדר בדריו ריבה. ומצין לעשות שאר כל הכלים כבנדים תל טמא. יכול יטמא אדם וכלי חרש תל בדר, בדר הוא מטמא אינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש. **והנשא יכבס** אחד הנשא ואחר המיטיס הוא מטמא לבנדים (רמ"ה). נמצאת אומר נבלה חלק מנעה ממשאה (רמ"ז).

מ"א וכל השרץ השרץ על הארץ זה שפורה ורובה, כגון חולד וצב ונחשים ועקרבים ותרף וחפשיית דומה להן. לא יאכל לחייב את המאכל כאוכל. או לא יאכל אינו אלא לאסרה בהגיה, תל לא תאכלום. הא כיצד באכילה הן אסור ובהגיה הן מותרין, הא מה אי מקיים לא יאכל לחייב את המאכל כאוכל (רמ"ז). דא וכל השרץ השרץ על הארץ להציא את היתושין שבכלסין, ואת החזין שבעדשים, ואת התולעים שבחמרים ושבנרונות (רמ"ח). וצ"י מילי דאתלוע בתלוש אבל אתלוע במחובר אסור דקימא לן כשמואל, דאמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום שרץ השרץ על הארץ (רמ"ט).

מ"ב כל הלך על גחון תנו רבנן על גחון זה נחש. כל

(רמ"ב) ע"י ספרא שם. וע"י רמב"ם הלכות טומאת פת פ"ה.

(רמ"ז) ספרא שם. (רמ"ד) ספרא נ"ז ע"א.

(רמ"ה) שם. וע"י רמב"ם הלכות טומאת פת פ"א ה"ז וחולין כ"ד ע"ב.

(רמ"ז) ע"י רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאות פ"א ד"א.

(רמ"ז) ספרא שם. (רמ"ה) שם חולין מ"ז ע"ב. (רמ"ט) חולין שם ו"ח ע"ב.

הלך לרבות את השלשול ואת הדומה לשלשול. **על ארבע** זה עקרב. **כל הלך** לרבות את החפושית ואת הדומה לחפושית. **מרבה רגלים** זה נרל. עד כל מרבה רגלים לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה (ר"ג). לכל השרץ השרץ על הארץ להביא תולעת הפירות שפירשה לארץ, אבל קודם שחפרוש אוכל הפרי בתולעת שבו, והוא שהתליעה 6 אחר שנעקרה מן הארץ, אבל אם התליעה ועדין היא מחוברת לקרקע, הרי היא בכלל השרץ השרץ על הארץ. ואם שהה הפרי אחר שנעקר שנים עשר חדש מותר לאכלו, שאין תולעת שבו מחיימת שנים עשר חדש (ר"א). אמר רב התא כל שאין בו עצם אין מחיימת שנים עשר חדש. אמר רב פפא שמע מיניה מדרב התא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום שרץ השרץ על הארץ. הני תמרא דכרא לבתר תריסר ירחי שתא שריאן. אמר רב לית בקא בת יומיה ולית דירבא בר שתיה (ר"ב). **לא תאכלום** יכול יאכילום לקצצים, ת"ל לא יאכלו. למה כי שקץ הם שהן משקצין את הנפש, ואני מזהיר אתכם אל תשקצו את נפשתיכם, אל תגרמו לנפשתיכם שיבואו 10 לידי שיקוץ (ר"ג).

מ"ג אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ לרבות שרץ המים, ואיזה זה כל שאינו בצורת דגים כגון הדלפינין והצפרדע והעוקה וחיות שבים (ר"ד). **בכל השרץ השרץ** לרבות תולעת הפירות שפירשה לארץ וחזרה. **ולא תטמאו בהם ונטמתם** 20 **בם** אם מיטמאין אתם בהם סופכם ליטמא בהם (ר"ה). תאנא רבי רבי ישמעאל עבירה מטממת לבו של אדם שאמר ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם אל תקרא ונטמתם אלא ונטממתם. תנו רבנן ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם אדם מטמא עצמו מעט, מטמאין אותו הרבה, מלמטה, מטמאין אותו מלמעלה, בעולם הזה, מטמאין אותו לעולם הבא. ותנו רבנן **והתקדשתם והייתם** 25 **קדשים** אדם מקדש את עצמו מעט, מקדישין אותו הרבה, מלמטה, מקדישין אותו מלמעלה, בעולם הזה, מקדישין אותו לעולם הבא. אמר רבי

(ר"ג) ספרא שם חולין ס"ז ע"ב.

(ר"א) רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ב ה"ד ופ"ז, ע"י ספרא שם וחולין שם.

(ר"ג) ספרא שם.

(ר"ב) חולין נ"ח ע"ב.

(ר"ה) ספרא נ"ז ע"ב.

(ר"ד) רמב"ם שם הלכה י"ב.

שמעון בן לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן (משלי ג' ל"ד). בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעין אותו. תאמא דבי דבי ישמעאל משל לארם שהוא מוכר נפט ואפרסמון, בא למרוד נפט אומרין לו לך מרוד לעצמך, אפרסמון אומרין לו המתן עד שאמרד לך איני כרי שאתבשם אני ואתה (ר"ז). דא אל תשקצו את נפשתיכם אמר רב ארמא המשהה את נקביו קא עבר משום אל תשקצו את נפשתיכם (ר"ז). חנו רבנן הנכנס לסעודה קבע צריך ליבריק עצמו. כיצד יעשה מהלך ארבעה פעמים של עשר פסיעות או עשרה פעמים של ארבע פסיעות תפנה ואחר כך יכנס (ר"ח). אמר רב אבא ברי רדבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משתינין מים בפני רבים, ואין שותין מים בפני רבים. ומעשה באחד שבקש להשחין ונמצאת כריסו צבה. שמואל אצטרף בשבתא דרגלא אמר ליה לשמעיה עוד לי נלימא. אמר ליה אבה קא אתין לך ארבע מאה זחי חיל אהדר עובריה למריה. את דאפשר ליה מאן דלא אפשר נסתכן. מר בר רב אשי אצטרף אשתין אחדא דמלמא. אמרו ליה רא חמתך דקא אתיא. אמר להו אפלו באתה ניהא להו דלא תיעקר בתיה, דתניא שני נקבים ישו באדם אחד מציא מים ואחד מציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום, פעמים שאדם נצרך ניקב זה לתוך זה ונעשה עקר (ר"ט). אמר ריש לקיש מאי דכתיב לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך (דברים י' י"ב). אימתי לא יהיה בך עקר ועקרה בזמן שבבהמתך. אמר רב פפא לא ישחין אדם מים על גבי חרש ולא על גבי מקום קשה, דאמר רב הצי מדרי רבבל מהדרי מיא לעין עיטס. אמר אבבי הילכך אתתא לא תקים ליה ידא ליעוקא אלא תשפיה אשפוי (ר"ס). תניא רבי שמעון בן גמליאל אומר עמוד החחר מביא את האדם לידי הדרוקן, סילון החחר מביא את האדם לידי ירקון (ר"ס"א). אמר רב תאמא בר רב

ר"ז) וסא ל"ט ע"א סדר המאמרים האלה שונה ביזמא שם. פארם פסמא עד לעולם הבא חסד בכ"א.

ר"ז) פכות מ"ז ע"ב. ר"ח) ברכות כ"ז ע"ב.
ר"ט) בכורות ס"ד ע"ב. באתה בתלמוד שם באודנת. ניהא לה דלא תיעקר בתיה ליתא בתלמוד שם.

ר"ס) שם. לא תקום להריא באנפי יעקא אימא ל"ל בה בתלמוד שם. תשפיה אשפוי ליתא שם, ועי' שטה מקובצת לבכורות שם.
ר"ס"א) שם ברכות כ"ה ע"ב וס"ב ע"ב תמיד כ"ז ע"ב.

קטנא אמר ריש לקיש דם רבה שחין רבה, שכבת זרע רבה צרעת רבה, צואת רבה הדרוקין רבה, מי רגלים רבה ידקון רבה (רס"ב). אמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא יתרחק. וחגיגה בן עזאי אמר השכם תא הערב תא כדי שלא תתרחק (רס"ג) הצריך ליפנות 8 ואינו יכול ליפנות רב חסדא אמר יעמוד וישב יעמוד וישב. אמר ליה רב זידא לרב חסדא תא ליתני ותא ליעסוק בחיי דבריאתא. הצריך ליפנות ואינו נפנה רב חסדא אמר יעמוד וילך ארבע אמות וישב, ויעמוד וילך ארבע אמות וישב. רב המנהגה אמר ימשמש בצירוד באותו מקום. רב חנן מנהדרעא אמר יהפוך לצדיקין ורבנן אמרי יסיח דעתו לרבך אחר. אמר ליה רב אחא בריה דראבא לרב אשי כל שכן שלא יפנה. אמר ליה יסיח דעתו מרבדים אחרים. אמר רב דימיא מרפתי אנא חזיתיה להווא טואעא דקם ויחיב וקם ויחיב עד דשפך כיקרדא (רס"ד). דא אל תשקצו את נפשתיכם שלא יאכל דברים המגעילין את הגפוש, ולא יאכל על גבי כלים מואלין, דאמר מר האי מן דשאתי בקרנא דאומנא קא עבר משום אל חשקצו את 15 נפשתיכם (רס"ה).

מ"ד כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים 16 וקדושת מצות (רס"ו). כי קדש אני כשם שאני קדוש כך אתם תהו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהו פרושים. ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ אע"פ שאינו 20 פורה ורובה (רס"ז).

מ"ה כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים על תנאי 21 כך העליתי אתכם מארץ מצרים על מצת שתקבלו עליכם עול מצות, שכל המודה בעול מצות מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר בעול מצות ככופר ביציאת מצרים (רס"ח). אמר ראבא יציאת מצרים דכתיב רחמנא גבי רבית, 26 תבי משקלות, תבי צצית למה לי, אמר הקב"ה אני הוא שבתנתי במצרים בין

רס"ב) בכורות שם. רס"ג) ברכות ס"ב ע"א.

רס"ד) שבת פ"ב ע"א מ"ד וידא עד דבריאותא ליתא שם, הנירסא כאן משוכש ועי' שבת שם בראש הרף.

רס"ה) ע"י מכות מ"ז ע"ב. רס"ו) ספרא ג' ע"ב. רס"ז) שם. רס"ח) שם בבא מציעא ס"א ע"ב.

טיפה של בכור ובין טיפה שאינה של בכור, ואני הוא עתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו ביד נוי ומלוה אותן ברבית, ומי שטומן משקלותיו במלח, אני הוא שבחתי במצרים בין טיפה של בכור ובין טיפה שאינה של בכור, ואני עתיד ליפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר הוא חכלת. ראבינא איקלע לסודא דשרת 8 אמר ליה רב תינה יציאת מצרים דכתב רחמנא גבי טומאת שקצים ורמשים למה לי. אמר לו אמר הקב"ה אני הוא שבחתי במצרים בין טיפה של בכור ובין טיפה שאינה של בכור, אני הוא שעחיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאים בקרבי דגים טהורים ומוכרן לישראל. אמר ליה אנא הכי קאמינא לך מאי שנא בכל דוכתא דכתיב המוציא ומאי שנא הכא דכתיב המעלה. אמר 10 לו אמר הקב"ה אלמלי לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל מצוה זו ריי (רש"ט). **להיות לכם לאלהים** על כרחכם. והייתם קדשים כשם שאני קדש כך אתם היו קדשים (ר"ע).

מ' זאת תורת הבהמה והעוף תו רבנן וכי באיו תורה שותה בהמה לעוף ועוף לבהמה, בהמה מטמא במגע ובמשא, ועוף אינו מטמא במגע ובמשא, עוף מטמא בגדים בבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, אלא באיו תורה שותה בהמה לעוף לומר לך מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה, או מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים, ת"ל זאת (רע"א). רבי אליעזר אומר באיו תורה שותה בהמה לעוף, ועוף לבהמה, לומר לך, מה עוף הכשירו מן הצואר אף בהמה הכשירה מן הצואר, או מה להלן ממול 20 עורף אף כאן ממול עורף ת"ל ומלק את ראשו ממול ערפו (ויקרא ה' ח'). ראשו של זה ממול העורף, ואין ראשו של אחר ממול העורף (רע"ב). ורבי אליעזר אומר זאת למה לי אי לא זאת הוה אמינא מה עוף בסימן אחד אף בהמה בסימן אחד סתם רחמנא זאת. תאני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים, לחייבו 25 בשני סימנים אי אפשר שכבר הוקש לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה, הא באיזה צד הכשירו בסימן אחד (רע"ג). **וכל נפש**

(רש"ט) ב"ס שם א"ל לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' אמר הקב"ה וכו'.

(ר"ע) ספרא נ"ז ע"ב.

(רע"ב) ספרא שם חולין שם.

(רע"ג) חולין שם.

החיה הרמשת במים להביא את הדגים. ולכל נפש
השרצת על הארץ להביא את החגבים למה באו להבריל (רע"ד).
מ"ז להבריל בין השמא ובין השחור צורך לומר בין חמור
לפורה והלא כבר הן מפורשין, אם כן למה נאמר להבריל בין השמא ובין
5 השחור, בין שמא לך, ובין שחור לך, בין שנשחט רובו של קנה, ובין שנשחט
חציו, וכמה הוא בין רובו לחציו מלוא שעה (רע"ה). ובין החיה
הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל צורך לומר בין צבי
לעדרה, והלא כבר נאמר מפורשין, אם כן למה נאמר ובין החיה הנאכלת
ובין החיה אשר לא תאכל, בין טרפה כשרה, לטרפה פסולה. אחרים אמרים
10 ובין החיה אשר לא תאכל ליתן אחרה לחיה (רע"ז). דא להבריל רבי יוחנן
אומר כל הפורש מאשתו סמוך לסתה הוויין לו בנים וזכרים, כתיב להבריל
וכתיב אחריו אשה כי תוריע וילדה זכר. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי
יוחנן כל המבריל על היין במצאי שבת הוויין לו בנים וזכרים, כתיב להבריל
וכתיב אחריו אשה כי תוריע וילדה זכר (ויקרא י"ב ב'). (רע"ז). אמר רבי
15 אמי גדולה הבדלה שניתנה בחפלה של חול. אמר רב בתחלה קבעה בחפלה,
העשיר העולם קבעה על הכוס, חזר והעני קבעה בחפלה. והן אמרו המבריל
בחפלה צריך שיבריל על הכוס. ומפני מה קבעה בתוך הדעת. אמר רב יוסף
מפני שהיא חכמה קבעה בברכת חכמה. ורבנן אמרי מתוך שהיא חול קבעה בברכת
חול (רע"ח). וכשם שצונו להבריל בין קדש לחול כך הבטיחנו להבריל בינינו
20 ובין רשעי העולם, שנאמר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבר אלהים
לאשר לא עבדו (מלאכי ג' יח.), ומוריהו לנו שמש צדקה ומרפא ורפואה לעולם
ולעולמי עולמים, שנאמר חדרה להם ידאי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה
ויצאנחם ופושחם בעולי מרבק (שם ג' כ'). ואומר חמלתי עליהם כאשר יחמל
איש על בנו העבד אתו (שם ג' יז.). (רע"ט). כן יאמר בעל הרחמים.

רע"ד) ספרא שם.

רע"ה) שם.

רע"ז) ספרא לו ע"ג.

רע"ז) שבועה י"ח ע"ב.

רע"ח) ע"י ברכות ל"ג ע"א.

רע"ט) דברי כהנא.